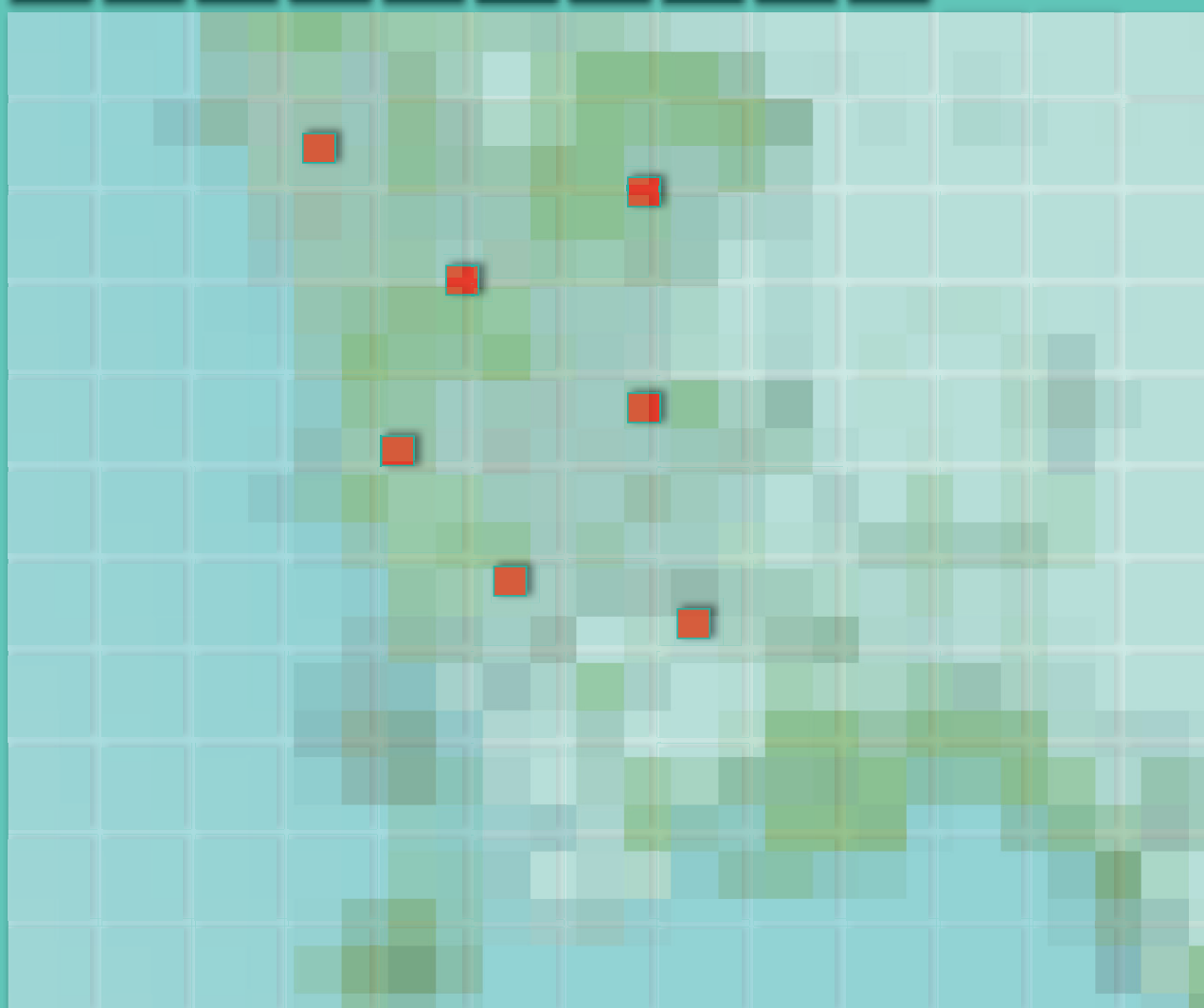

L E K P Å K A R T A N

-s t r a t e g i s k
l o k a l i s e r i n g
a v l e k p l a t s e r
m e d e x e m p e l i
L a n d s k r o n a

Stina Bodelius

Självständigt arbete vid LTJ-Fakulteten, SLU Alnarp
Examensarbete, Landskapsarkitekturprogrammet
30 Hp, Avancerad nivå, Alnarp, 2013

SLU, Sveriges lantbruksuniversitet
Fakulteten för landskapsplanering, trädgårds- och jordbruksvetenskap
Institutionen för landskapsarkitektur, planering och förvaltning

Svensk titel: Lek på kartan - strategisk lokalisering av lekplatser med exempel i Landskrona

Engelsk titel: Play on a map - strategic localization of playgrounds with an example from Landskrona.

Författare: Stina Bodelius

Handledare: Maria Kylin, SLU Institutionen för landskapsarkitektur, planering och förvaltning

Examinator: Kerstin Nordin, SLU Institutionen för Stad och Land

Biträdande examinator: Gunilla Lindholm, SLU Institutionen för landskapsarkitektur, planering och förvaltning

Kurstitel: Examensarbete i landskapsplanering

Kurskod: EX0735

Omfattning: 30 hp

Nivå och fördjupning: A2E

Program: Landskapsarkitekturprogrammet

Ämne: Landskapsarkitektur

Utgivningsort: Alnarp

Utgivningsmånad och år: 09-2013

Omslagsbild: Stina Bodelius

Serienamn: Självständigt arbete vid LTJ-fakulteten, SLU

Elektronisk publicering: <http://stud.epsilon.slu.se>

Nyckelord: Landskrona, Lekplats, Lekplatsprogram, Planering, Lokalisering, Lek, Strategisk, Placering, Behov

Tack!

Jag vill tacka min handledare Maria Kylin för stöd och vägledning under arbetets gång.

Jag vill också tacka Landskrona Stad som gav mig möjligheten att göra detta arbete på uppdrag av dem, och specifikt Siv Degerman som har tagit sig tid och handlett mig under hela vårterminen

Jag vill även tacka Atkins för att jag fått sitta där över sommaren. Utan den möjligheten hade arbetet aldrig blivit färdigt i tid.

Och tack, Fredrika Mårtensson, för att jag fick följa med på lekplatsseminariet i Stockholm. Det gav inspiration och nya infallsvinklar till arbetet.

Tack bror Olle och pappa Lars för att ni har tagit er tid till långa samtal om metod, mål & syfte med mera.

Tack Tora Åsling för att du läste igenom arbetet och kom synpunkter till förbättring.

Och till slut vill jag tacka Roger för allt stöd.

Sammanfattning

Syftet med detta arbete är att ge förslag på några generella principer för strategisk lokalisering av lekplatser. Principerna ska ligga till grund för en studie i Landskrona där ett åtgärdsförslag för lokaliseringen av lekplatser ges.

Genom litteraturstudier undersöks *vilka* faktorer i den fysiska miljön som kan påverka behov och användning av lekplatser. De faktorer som enligt studien kan påverka behovet av lekplatser är hur trafikerat ett område är, vilken tillgång till natur som finns, samt hur många barn det bor i området. De faktorer som påverkar användningen av en lekplats är hur den ligger i förhållande till vägar, grönområden och bebyggelse.

I arbetet tas några lokaliseringsprinciper fram för att beskriva *hur* dessa faktorer kan mätas. Mätningen görs för att bedöma *hur många* lekplatser som behövs samt vilken *placering* som kan gynna deras användning. Bedömningen av hur många lekplatser som behövs görs genom att mäta förhållandet mellan antalet barn och områdestyp. Bedömningen av lekplatsernas placering görs genom ett värderingschema där placeringen poängsätts utifrån sitt förhållande till de olika faktorerna som påverkar användningen.

Genom en studie i Landskrona provas lokaliseringsprinciperna och ett åtgärdsförslag för lokaliseringen av lekplatser ges. En jämförelse mellan hur många lekplatser som behövs enligt mätningen, och antalet lekplatser som finns idag ger en anvisning om vilka områden som har överskott respektive underskott på lekplatser. I åtgärdsförslaget rekommenderas sedan *vilka* lekplatser som bör avvecklas samt var nya lekplatser kan placeras. Förslag ges också på lekplatser som bör utvecklas för att skapa större variation mellan lekplatserna.

I slutreflektionen diskuteras bland annat resultatet av åtgärdsförslaget utifrån en intervju med parkpersonal från Landskrona stad. Utöver en teoretisk bedömning av lokaliseringsprinciperna är det viktigt att förslaget kopplas till verkligheten genom platsbesök och undersökningar bland invånare.

Abstract

The aim of this work is to propose some general principles for the strategic location of playgrounds. The principles will be the basis for a study in Landskrona where a draft measure for the location of playgrounds is provided.

In a literature study factors in the physical environment that may affect the need and use of playgrounds are examined. Factors that according to the study can influence the need for playgrounds are traffic of an area, the access to nature, and the number of children living in the area. Factors affecting the use playgrounds can be its relation to roads, green areas and buildings.

The work includes some principles for localization of playgrounds developed to describe *how* these factors can be measured. The measurement is made to determine *how many* playgrounds that are needed and what *placement* can benefit their use. How many playgrounds that are needed can be determined through measuring the ratio between the number of children and the type of area. The assessment the placement of playgrounds is done through a valuation scheme based on their relationship to the various factors that affect their use.

Through a study in Landskrona the localization principles are implemented, and a draft measure for the location of playgrounds provided. A comparison of how many playgrounds needed according to the survey and the number of existing playgrounds gives an indication of which areas that have surplus or deficit of playgrounds. The proposal includes recommendations about which playgrounds should be dismantled and where new playgrounds can be placed. Proposals are also given on which playgrounds should be developed further to create more variation between the playgrounds.

In the final reflection results of the proposal is discussed on the basis of an interview with park staff from the city of Landskrona. Besides a theoretical evaluation of localization principles, it is important that the proposal is related to reality through site visits and surveys among the users.

Innehållsförteckning

INLEDNING 9-24

Bakgrund	10
Mål, syfte & frågeställningar	11
Målgrupp	11
Läsanvisningar	12
Metod & avgränsningar	13
Litteraturstudier	13
Kartstudier & analyser	13
Platsbesök	14
Analyser i GIS	14
Egna erfarenheter	14
Kvalitativ intervju	14
Perspektiv på arbetet	16
Avgränsningar	17
Begrepp & utgångspunkter	18
Lekplats	18
Den fysiska miljön	18
Behov	18
Styrande dokument	19
Om lekplatsprogram	20
Om lekplatser	21
Historisk tillbakablick	21
Nutida tankar	22
Sammanfattning av vad som ska undersökas i arbetet	24

LITTERATURSTUDIE 25-36

Inledning till litteraturstudien	26
Användarna	27
Små barn	27
Stora barn	27
Ungdomar	28
Vuxna	28

Lekplatsens funktion	28
Lek	29
Fysisk rörelse	29
Utomhusvistelse	30
Sociala möten	30
Möjlighet till lek	31
Behov av lekplatser	31
Tillgänglighet & kvalitet	32
Bostadsstrukturen	32
Infrastrukturen	32
Grönstrukturen	33
Variation	34
Slutsats	35
Sammanfattning av litteraturstudien	36

LOKALISERINGSPRINCIPER 37-62

Inledning till lokaliseringsprinciperna	38
Varför lokaliseringsprinciperna?.....	39
Hur man kan mäta hur många lekplatser som behövs	41
Indelning av staden	41
Områdestyper	44
Samband mellan antal barn och områdestyp	48
Slutsats	52
Hur man kan mäta om en placering är gynnsam för användningen	54
Bilvägar	55
Gång-/cykelvägar	55
Större grönområden	56
Naturliga element	57
Bostäder	59
Förskolor	60
Andra målpunkter.....	60
Slutsats.....	61
Sammanfattning av lokaliseringsprinciperna	62

STUDIE I LANDSKRONA 63-88

Inledning till studie i Landskrona	64
Befintlig situation	65
Lekplatsplanering i Landskrona	65
Lekplatserna	66
Jämförelse med andra kommuner	66
Mätning av hur många lekplatser som behövs i Landskrona	68
Områdesindelning	68
Områdestyper	70
Antal barn	72
Antal lekplatser per område	74
Balansanalys	76
Fokuspunkter	78
Åtgärdsförslag för lokaliseringen av lekplatser	80
Glumslöv	81
Asmundtorp	81
Häljarp	82
Landskrona	82
Resultat av åtgärdsförslaget	86
Sammanfattning av Studie i Landskrona	88

SLUTREFLEKTION 89-97

Diskussion kring resultatet av studien	90
Intervjun	91
Hur ska förslaget anpassas till verkligheten	92
Diskussion kring resultatet av lokaliseringsprinciperna	93
Mätningen av hur många lekplatser som behövs	93
Översiktlig planering	94
Mätningen av lekplatsers placering	94
Intressekonflikter	95
Tankar kring metod och process	96
Slutord.....	97

Litteraturlista

Figurförteckning

Bilagor

INLEDNING

Bakgrund

Barns möjlighet till lek och vistelse utomhus är beroende av vuxnas initiativ, dels föräldrars men också de vuxna som planerar och utformar staden. Kommunalt förvaltade lekplatser har ofta en stor betydelse för barns möjlighet till lek i utemiljöer, och antalet platser avsedda för lek i en kommun kan ses som en indikator på hur stort utrymme barnens behov har i planeringen. Idag finns dock inga bestämmelser för hur många eller hur stora lekplatser en kommun bör ha. Det är upp till varje kommun att ta fram sina egna normer och mål för hur lekplatsutbudet ska se ut.

Dessa normer varierar stort mellan kommuner och styrs ofta av befintliga budgetar och allmänna trender. Många kommuner väljer att skära ner på utbudet av lekplatser för att satsa på kvalitet snarare än kvantitet. Några få lekplatser med ett unikt och varierat utbud av lekutrustning ska i dessa kommuner täcka barnens behov av lek och fri rörelse utomhus. Detta trots att mycket forskning har visat att närheten till lekplatsen oftast är mest avgörande vid valet av lekplats. Forskning visar också att det sällan är lekutrustningen som avgör huruvida en lekplats används mycket eller ej. Det är snarare möjligheten att kunna gå eller cykla till lekplatsen, samt att den ligger i en grön och skön miljö med mycket vegetation som skapar välanvända lekplatser.

I detta arbete görs ett försök att reda ut hur man kan mäta behovet av lekplatser och få fram ett kvantitativt mått på *hur många* lekplatser som behövs i en stad. Dessutom görs ett försök att reda ut hur man kan bestämma om en lekplats har en bra *placering* eller inte. Detta för att underlätta för en strategisk lokalisering av lekplatser som gynnar användandet och ser till barnens behov.

Mål, syfte & frågeställningar

Syftet med detta arbete är att ge förslag på några generella principer för strategisk lokalisering av lekplatser i kommunal verksamhet. De frågor som i detta arbete ställs för att försöka uppnå syftet är:

- *Vilka faktorer i den fysiska miljön kan påverka behovet av lekplatser?*
 - *Hur kan dessa faktorer mätas för att bedöma hur många lekplatser som behövs?*
- *Vilka faktorer i den fysiska miljön kan påverka användningen av en lekplats?*
 - *Hur kan dessa faktorer mätas för att bedöma om en lekplats placering är gynnsam för dess användning?*

Med den fysiska miljön menas infrastruktur, grönstruktur och bebyggelsestruktur.

Målet med arbetet är att ta fram ett åtgärdsförslag för lokaliseringen av lekplatser i Landskrona. Åtgärdsförslaget ska ligga till grund för ett kommunalt lekplatsprogram.

Målgrupp

Detta arbete riktar sig främst till politiker och tjänstemän inom Landskrona stad. Det är tänkt som en vägledning för dem som planerar, förvaltar och sköter stadens lekplatser. Förvaltningen är idag uppdelad mellan Teknik- och service och Kultur- och fritid och detta dokument ska fungera som en länk till ett gemensamt mål och en samlad strategi för stadens lekplatser. Förhoppningen är att arbetet också till viss del kan komma att fungera som en vägledning för andra kommuner i arbetet med att se över planeringen av lekplatser och ta fram ett lekplatsprogram.

Läsanvisningar

Arbetet är uppbyggt av fem huvuddelar:

INLEDNING

LITTERATURSTUDIE

LOKALISERINGSPRINCIPER

STUDIE I LANDSKRONA

SLUTREFLEKTION

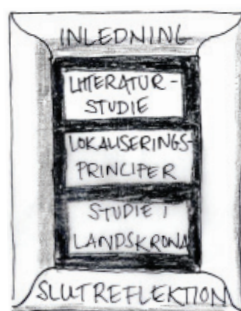
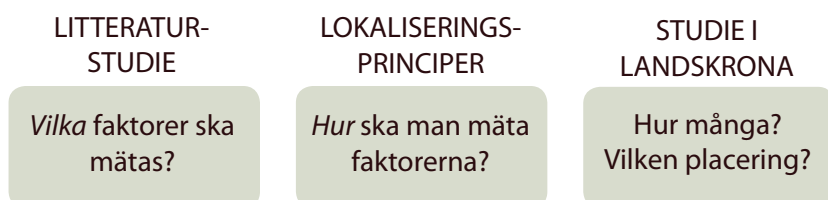

Fig. 1. Illustration av arbetets uppbyggnad.

Inledningen initierar läsaren i ämnet och bidrar med den förkunskap som kan behövas för att läsa arbetet. *Litteraturstudien*, *lokaliseringsprinciperna* och *studien i Landskrona* är huvuddelen i arbetet och utgör essensen av själva undersökningen. I *slutreflektionen* sker en tillbakablick på arbetet och funderingar över hur det gått och vad som kunde ha gjorts annorlunda får komma fram. För att ge en mer visuell bild av arbetets uppbyggnad kan man beskriva det som en tavla där inledningen och slutreflektion utgör en slags ram för arbetet, och litteraturstudien, lokaliseringsprinciperna och studien i Landskrona utgör själva målningen.

De delar som utgör själva essensen har olika tänkbara intressefokus. Litteraturstudien är mest intressant för den som funderar över leken och lekplatsens utveckling i samhället, samt dess betydelse för barn. I litteraturstudien undersöks *vilka* faktorer som kan påverka behovet och användningen av lekplatser. Lokaliseringsprinciperna i sin tur beskriver *hur* dessa faktorer kan mätas för att avgöra *hur många* lekplatser som behövs, samt bedöma om en *placering* är gynnsam för användningen. Lokaliseringsprinciperna kan fungera som en vägledning för den som står inför att ta fram ett kommunalt lekplatsprogram. I studien i Landskrona ges förslag på åtgärder för lokaliseringen av lekplatserna. Denna kan vara intressant för den som vill se hur lokaliseringsprinciperna kan tillämpas, samt för personer som intresserar sig för lekplatsutvecklingen i Landskrona stad.

I slutet på varje kapitel (utom slutreflektionen) görs en kort schematisk sammanfattning av innehållet i kapitlet.

Metoder & avgränsningar

Litteraturstudier

Genom litteraturstudier undersöks bland annat vilka faktorer i den fysiska miljön som påverkar behov och användning lekplatser. Men studierna av litteraturen har använts även i de andra delarna av arbetet.

Litteratursökningen har mestadels baserats på referenser från examensarbeten och andra studier kring ämnet som framkommit under handledningstillfällena. Många källor återkommer i flera referenslistor och det har på så sätt gått att urskilja vilka som är rådande inom denna diskurs. Med viss tveksamhet har även äldre källor från 70-talet använts eftersom det då satsades mycket mer pengar på forskning kring barns lek än vad som görs idag (Boverket 2000). Denna litteratur har dock lästs med vetskapen om att samhället förändras.

Utbudet av samtida studier kring lekplatser och lekplatsanvändande i Sverige är relativt litet, och därför har även vissa studier som berör skolgårdar och förskolegårdar tagits med. Dessa studier avser dock inte användandet av lekplatser ur planeringshänsyn utan behandlar snarare vikten av tillgång till utemiljöer av utvecklings- och hälsoskäl, alltså *behovet* av lekplatser.

Genom arbetets gång har även 5 lekplatsprogram använts som referensprojekt, främst i kap. ”Lokaliseringsprinciper”. Malmö Stads lekplatsprogram valdes på grund av att Malmö är en föregångare i hela landet vad gäller lekplatsplanering. Men eftersom Malmö är nästan 5 gånger så stort som Landskrona har även två lekplatsprogram valts för att de kommer från kommuner av mer eller mindre samma storlek som Landskrona, Motala kommun och Kungälv kommun. De två resterande kommuner är Norrköpings och Linköpings kommun som har valts eftersom de enligt en undersökning har bland de mest omfattande lekplatsprogrammen (Blücher 2009), samt att min egen lokalkännedom är som störst i dessa städer.

Kartstudier & analyser

Tack vare obegränsad tillgång till Landskrona stads digitala kartsystem har studier av kartorna underlättats. I Landskronas kartsystem finns en mängd olika kartor att tillgå, bland annat över lekplatser, skolgårdar, trafikmätningar, parker och grönområden. Dessa kartor har importerats till ett Illustratordokument och gjorts om för att passa in i den layout som valts för arbetet. Analyserna av kartorna har gjorts främst i Illustrator och AutoCad.

Platsbesök

Som komplement till kartstudierna har även platsbesök gjorts på samtliga lekplatser i Landskrona med undantag för Ven. Under dessa cykelturer, bilturer och promenader studerades de olika delområdena i Landskrona. Detta för att skapa en mer verklighetsförankrad bild av staden och lekplatserna, samt för att sammankoppla teori med verklighet. Mycket går att utläsa via kartstudier men det finns dimensioner av en plats som bara kan upplevas genom att besöka den.

Analys i ArcGIS

Programmet ArcGis har använts som ett verktyg för att analysera demografisk information. Tillgång till viss information från befolkningsregistret rörande födelsedatum och adress har varit nödvändig för analyser kopplade till befolkningen i Landskrona har kunnat genomföras.

Egna erfarenheter

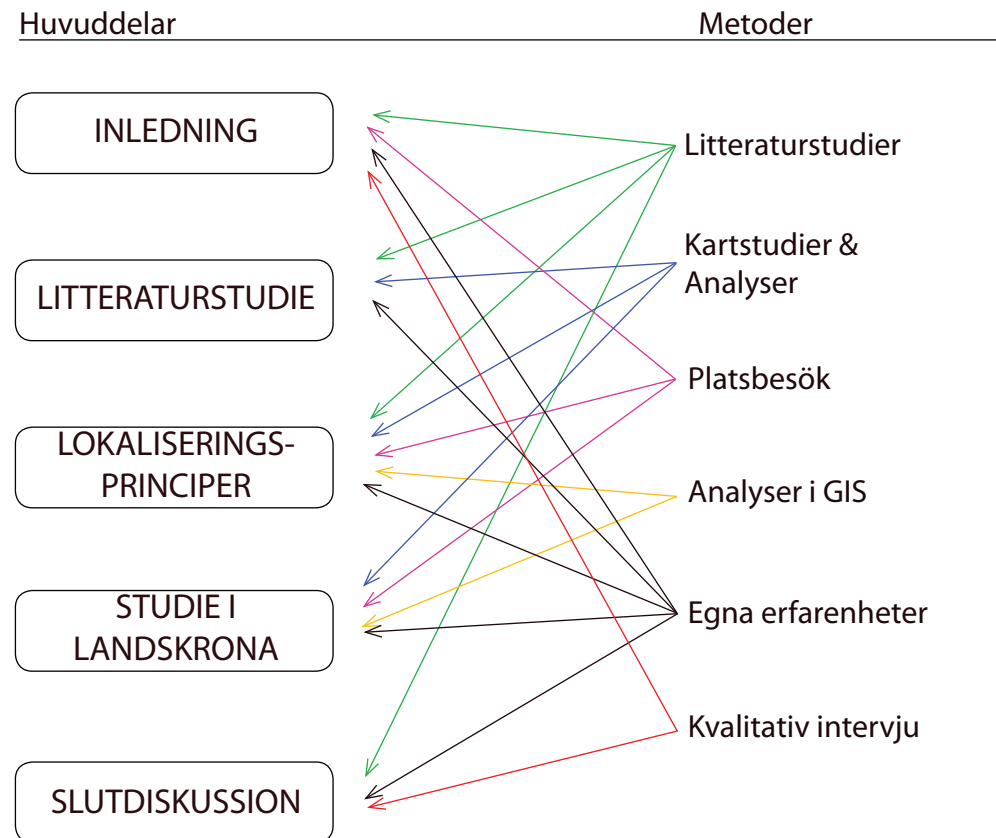
Alla studier, undersökningar och analyser som är gjorda har sätts genom ett spektrum av erfarenheter och lärdomar i egenskap av människa och i detta fall landskapsarkitekt. Därför är det viktigt att ta med denna kunskap och värdera den för vad den är. Att applicera sina egna erfarenheter som landskapsarkitekt är en grundläggande metod för att analysera och tolka omvärlden. Mycket information inom landskapsarkitektur är icke-kvantifierbar, som till stor del bygger på en professionell, subjektiv bedömning.

Kvalitativ intervju

En intervju har genomförts med två personer som arbetar heltid med skötsel av Landskrona stads lekplatser. Den utfördes som en ostrukturerad, kvalitativ intervju där förutbestämda frågor fick vägleda intervjun men inte bestämma helt i vilken riktning den skulle ta (Olsson & Sörensson 2008). Utöver den brokiga skara av faktiska användare av lekplatserna är det dessa två personer som besitter mest kunskap om varje lekplats. De har arbetat i ca 36 respektive 42 år för Landskrona stad och har flera decenniers erfarenhet av skötsel av lekplatser. En av de intervjuade har dessutom själv varit med och byggt och utformat lekutrustning. Idag är deras främsta syssla skötsel och underhåll av stadens lekplatser.

Intervjun genomfördes på slutet av arbetet, efter att lokaliseringsprinciperna tagits fram, och studien i Landskrona gjorts. På så sätt har deras kunskap om användandet av lekplatserna använts till att säkerställa validiteten i arbetet. Resultatet av intervjun kommer att diskuteras i slutreflektionen.

Nedan följer ett försök till en schematisering över vilka metoder som har använts i de olika delarna av arbetet.

Perspektiv på arbetet

I FNs barnkonvention framgår att barn har rätt till delaktighet och inflytande i de frågor som rör barnen själva. Det finns dock inga regleringar eller rekommendationer för barns roll i planprocessen. Barnens delaktighet är dock viktig i alla skeden i planeringen (Boverket 2000). Men eftersom det i första hand är kring den egna närmiljön som barn har möjlighet att skaffa de kunskaper som krävs för att utöva inflytande över stadsplaneringen, behövs delaktighet främst i beslutsprocess som leder fram till en detaljplan. Barnens inflytande kan också ha stor betydelse för genomförandet och förvaltningen av den byggda miljön som de berörs av (Boverket 2000).

I det skede som detta arbete sker finns flera olika sätt att tillskansa sig den tillgängliga kunskap som finns att tillgå om lekplatser. Ett sätt är att genom litteraturstudier undersöka vad som uppskattas och behövs generellt sett. Det kallas för att man antar ett *expertperspektiv utan lokal förankring* (Jansson 2008). Ett annat sätt att få reda på brukarnas behov och preferenser är att undersöka till exempel barns ålder och fördelning över kommunen. På så sätt kan man analysera behoven av lekplatser utifrån några utvalda faktorer genom vad som kallas ett *expertperspektiv med lokal förankring* (Jansson 2008). Ett tredje sätt att samla information om brukarnas perspektiv är att göra undersökningar bland brukarna själva och använda sig av *brukarinflytande*. Denna metod är mer kostsam och tidskrävande men ger ett mervärde i form av att brukarna känner sig delaktiga i processen och att resultatet ofta blir bättre anpassad efter behoven (Jansson 2008).

I detta arbete används expertperspektiv med och utan lokal förankring. Nackdelen med dessa perspektiv är att brukarnas personliga behov och preferenser kring lekplatserna inte kommer fram. I vissa fall kan det finnas lekplatser som används flitigt med den enkla förklaringen att det bor barn i närheten som uppskattar just den lekplatsen. Sådana enskilda fall kommer inte med om man inte tillfrågar brukarna själva. Fördelen med att använda ett expertperspektiv är att man i detta skede kan ta fram en mer långsiktig plan. En lekplats som används flitigt idag på grund av enskilda individer kommer kanske stå oanvänd när dessa personer växer upp eller flyttar från området. I processen med planeringsarbetet skulle det därför kunna vara en fördel att bortse från brukarnas personliga erfarenheter. Men det gör det ännu viktigare att i ett senare skede involvera brukarna, i detta fall barnen. Då kan det till exempel ske med skolor och förskolor som utgångspunkt, dels genom undervisning men också i mötet mellan planerare och barn. (Boverket 2000).

Avgränsningar

I arbetet undersöks endast lekplatser på allmän kommunal mark som sköts av Landskrona stad. Skolgårdar och förskolegårdar, privata lekplatser samt lekplatser som sköts av det kommunala bolaget Landskronahem ingår inte i studien även om dessa i vissa fall fungerar som komplement till lekplatserna. Som användare gör man oftast inte skillnad på vem som förvaltar en lekplats så länge den står på offentlig mark, och det hade varit intressant att kartlägga alla privata lekplatser för att se hur dessa kan fungera som ett komplement till de kommunala. Men det innebär en hel del merarbete och insamling av material från samtliga privata hyresvärdar, vilket skulle innebära ett eget arbete i sig. Vad gäller kommunalt skötta skolgårdar och förskolegårdar så har dessa en särställning med tanke på att de bara är tillgängliga vissa delar av dagen.

Inte heller idrottsplatser eller spontanidrottsplatser innefattas av arbetet vilket innebär att delar av de lekmöjligheter som erbjuds äldre barn inte kommer med. Den aktivitet som sker här skiljer sig från aktiviteten på en lekplats då de är till för lek av mer organiserad karaktär som riktar sig till en specifik användargrupp, till exempel de som spelar fotboll eller åker skateboard. Även om också annan typ av lek av andra användargrupper förekommer på dessa platser så skiljer sig formen för användning från traditionella lekplatser.

I detta arbete kommer analysen av befolkningen utgå från åldrarna 1-12 år. Anledningen till det är att andra typer av lekmöjligheter som erbjuds de äldre barnen inte har tagits med. Det beror också på att den lekutrustning som används ofta riktar sig till barn mellan 1-12 samt att de är de främsta användarna av lekplatser (se avsnitt "Användarna" s. 27).

I arbetet undersöks endast vilka *faktorer i den fysiska miljön* som påverkar behov och användning av lekplatser. Men det finns många andra faktorer som också är av stor vikt, såsom kulturella, socioekonomiska, sociala m.m., som inte kommer med i arbetet. Inte heller lekplatsernas utformning och lekredskapens popularitet undersöks i detta arbete trots att de också påverkar användandet i hög grad. Anledningen till det är att fokuset i detta skede främst handlar om att se vilka lekplatser som har potential baserat på placeringen, för att i nästa skede av planeringen ta reda på vilken utformning som främjar användningen.

Studien är förlagd i Landskrona och detta begränsar relevansen i resultatet eftersom förhållandena i den fysiska miljön och förutsättningarna på kommunal nivå skiftar stort mellan olika kommuner. Det är inte bara de fysiska förutsättningarna som kan variera utan också i hög grad ekonomiska. De pengar som Landskrona årligen lägger på skötsel och underhåll av lekplatser påverkar vilka förutsättningar kommunen har att utveckla sitt lekplatsutbud.

Ven har en särställning i Landskrona genom att vara en ö utan fast förbindelse till fastlandet. Dessutom befolkas Ven väldigt olika beroende på årstid, dels på grund av de många sommarbostäder men också på grund av den stora turism som präglar ön under sommarhalvåret. Att titta på Vens lekplats på samma sätt som Landskronas övriga lekplatser bedöms därför som irrelevant. Den lekplats som finns på ön kommer inte tas med i arbetet på grund av sin speciella positionering samt på grund av att möjlighet till platsbesök inte har givits under arbetets gång.

Begrepp & utgångspunkter

Lekplats

I detta arbete avser lekplats en planerad yta med lekutrustning avsedd för barns lek. En annan betydelse kan vara precis det som ordet innehåller, en plats för lek, och då skulle även oplanerade ytor där lek förekommer räknas in. För att en aktivitet ska kallas för lek krävs att den är frivillig och funktionslös och att den initieras i ett avslappnat tillstånd, fritt från stress och tvång (Burghart 2011).

Den fysiska miljön

Med den fysiska miljön avses *infrastruktur*, *grönstruktur* och *bebyggelsestruktur*. Infrastruktur är ett nät av anläggningar som ligger till grund för vår försörjning och produktion. Det innefattar dels trafiknätet men även andra kommunikationssystem som tele, samt vatten- och avloppsledningar (Nationalencyklopedin). I detta arbete är det främst den trafikrelaterade infrastrukturen som avses. Med grönstruktur menas den helhet som städers sammanlagda grönområden bildar, oavsett vem som äger och förvaltar dem. Det innefattar allt från parker och vild natur till trädgårdar på privata tomter (Boverket 2012). Bebyggelsestrukturen är den struktur som utgörs av byggnader i form av t.ex. fastigheter och anläggningar (Wikipedia).

Behov

Lekplatser behövs inte för barns överlevnad på det sättet som vatten eller mat behövs. Att tala om behov handlar om att göra subjektiv bedömning som bygger på många antaganden eftersom det inte går att göra exakta studier över i vilken utsträckning just lekplatser bidrar till barns utveckling och välbefinnande. Behovet av lekplatser mäts här för att bedöma *hur många*

lekplatser som behövs i en stad eller i en del av en stad. Vad som skapar det behovet och hur det kan mätas för att avgöra hur många lekplatser som behövs utreds i kapitlen ”Litteraturstudie” och ”Lokaliseringsprinciper”.

Styrande dokument

Plan- och bygglagen (PBL)

I plan- och bygglagen finns i kap. 8, § 9 krav på *friyta som är lämplig för lek* och utevistelse vid uppförande av bostäder, fritidshem, skola eller förskola. Friytan ska dessutom prioriteras framför bilparkering. Ytan ska enligt § 15 underhållas så att risken för olycksfall begränsas. Detta innebär att fastighetsägaren ansvarar för att lekmöjligheter uppförs samt att dess egenskaper upprätthålls (Plan- och Bygglagen 2010).

Boverket

Föreskrifter i Boverkets byggregler (BFS 2011:6, kap 8:93) handlar främst om hur fasta redskap på tomter ska ordnas så att olycksrisken minimeras. Hänvisning ges till Europastandarder. I Boverkets föreskrifter om enkelt avhjälpta hinder (BFS 2011:13 HIN, §18) anges att hinder i form av lekutrustning eller utformning på lekplats vilka gör det svårt för barn med rörelsehinder att vistas där bör åtgärdas (Boverket 2011)

Produktsäkerhetslagen (PSL)

Produktsäkerhetslagen ska säkerställa varors säkerhet när de säljs från näringsidkare. Varor som förekommer i offentlig verksamhet och används av konsumenter innefattas av samma lag. Det innebär att kommuner står som ansvariga för de lekredskap som placeras ut på kommunala lekplatser. Konsumentverket är tillsynsmyndighet och har som ansvar att kontrollera att produkter som tillhandahålls uppfyller säkerhetskraven (Produktsäkerhetslagen 2004).

Europastandarder

De gemensamma Europastandarderna antogs i januari 1999. Standarderna innebär ett minimikrav på säkerhet. Man kan välja att inte följa standarden men då måste säkerheten hos produkten kunna påvisas på annat sätt (Konsumentverket).

Barnkonventionen

FNs Barnkonvention antogs 1989 och ska ge en allmän definition om vilka rättigheter som gäller för barn i hela världen. Barnkonventionen består av 54 artiklar varav det enligt boverket är främst artikel 3 och 12 som berör samhällsplanering (Boverket 2000). Artikel 3 handlar om att barnens bästa ska komma i främsta rummet vid alla åtgärder som berör barnen, offentliga

som privata. Artikel 12 handlar om barnens rätt att komma till tals vid frågor som berör dem samt att deras åsikt ska tillmätas den betydelse som står i relation till barnets mognad och ålder (FNs Barnkonvention). Utöver det kan även artikel 27 och 31 kopplas till samhällsplanering. I artikel 27 anges att föräldrar och andra ansvariga inom ramen för sin förmåga och ekonomiska resurser ska säkerställa de levnadsstandarder som är nödvändiga för barnets utveckling. I artikel 31 erkänns barnens rätt till den vila och fritid, lek och rekreation som är anpassad till barnets ålder, samt staternas skyldighet att främja barnens rätt att delta i verksamhet för rekreation och fritid (FNs Barnkonvention, Lenninger 2008).

Om lekplatsprogram

Detta arbete ska leda fram till ett åtgärdsförslag som ska ligga till grund för ett lekplatsprogram i Landskrona Stad. Därför är det viktigt att reda ut vad ett lekplatsprogram innebär. Lekplatsprogrammets funktion och innehåll är ingen självklar sak. Den brokighet som existerande lekplatsprogram representerar är närmast omöjlig att sammanfatta under en liten rubrik i detta examensarbete. Därför kommer endast en kort redogörelse för hur olika lekplatsprogram kan se ut och fungera.

En av svårigheterna med planering av fysiska miljöer är att de i plan måste definieras utifrån mätbara och kvantitativa enheter. Det innebär att flera olika aspekter som påverkar planeringen måste göras mätbara, även sådant som inte har en tydlig fysisk koppling såsom barns perspektiv (Kylin 2004, s, 13). Olika kommuner tolkar uppgiften på olika sätt och resultatet blir ofta en förvirring kring vad som är lag och vad som är norm (Jansson 2008), samt ett bortrationaliserande av de faktorer som är svåra att mäta och fokus på sådant som går att mäta.

I ett examensarbete från 2009 gjordes en jämförande studie av 12 olika lekplatsprogram i landet. För att börja med själva namnet så kan det som i detta arbete går under namnet *lekplatsprogram* ha många olika benämningar. Andra tänkbara namn är lekplatsplan, lekplatspolicy, lekplatsutredning, lekplatsinventering m.fl. Bland dessa dokument varierar omfånget på mellan 2 till 106 sidor. De vanligaste motiven till att upprätta lekplatsprogram är enligt studien att ”skapa attraktiva mötesplatser, öka lekvärdet och förbättra innehåll och utformning” på lekplatserna (Blücher 2009). Andra motiv handlar om säkerhetsanpassning, ökad folkhälsa samt för att skapa riktlinjer för politiska beslut. En majoritet av lekplatsprogrammen innehåller en inventering av lekplatserna i kommunen (Blücher 2009). Gemensamt för många kommuner är dock att man strävar mot att ha färre lekplatser men med bättre kvalitet (Jansson 2008, Blücher 2009). Många kommuner har använt någon form av befolkningsstatistik vid planeringen och de flesta har angett något slags rekommenderat minimiavstånd (Blücher 2009). De flesta av programmen

har detaljerade åtgärdesförslag, samt kostnadsberäkningar och tidplaner över hur dessa åtgärder ska ske (Blücher 2009). Vilken funktion de olika lekplatsprogrammen fyller i kommunerna och huruvida de har förverkligats eller kommer att förverkligas är okänt.

Vad som många gånger utesluts ur planeringen är hur man kan tillgodose barns behov av ett varierat och stimulerande lekområde (Fjörtoft och Sageie, 2000). Nutida planering behöver därför inkludera nya kriterier för att säkerställa kvalitativa lekplatser (Fjörtoft och Sageie, 2000), samt nya former för att säkerställa lekplatstillgången i kommunerna (Jansson 2008).

Om lekplatser

Historisk tillbakablick

De allra första lekplatserna uppkom i England på 1840-talet. Anledningen var dels för att skapa förutsättningar för fysisk aktivitet bland barnen men också som ett viktigt instrument för utbildning och socialisering. (Kärrholm 2004). De första lekplatserna i Sverige började byggas i slutet på 1800-talet. Lekplatserna placerades ofta i utkanten av parker, och avskärmades med planteringar (Kärrholm 2004). Anledningen till att de infördes var eftersom barnen annars ansågs slita på parkerna (Kärrholm 2004, Boverket 2000), samt för att erbjuda ett alternativ till den ”farliga” gatan (Boverket 2000). Under 30-talet infördes bemannade lekplatser med organiserad lekverksamhet, och på 50-talet började man bygga lekplatser i bostadsområdena och på skolgårdarna. Under detta årtionde anordnades även seminarier i FN:s regi med fokus på lekplatser (Boverket 2000).

Under 60-talet började man diskutera att barns lek inte bara var till för att fylla barnen med kunskap och lärdomar utan att också barnets eget behov av spänning och utmaning var viktigt (Boverket 2000). 70-talet präglades fortsatt av intresse för barns utemiljöer och idéer om att barns lek inte bör inhägnas och kontrolleras kom upp. Istället för särskilda lekplatser pratade man om att utforma hela utemiljön men hänsyn till barns lek. Detta syns tydligt i områden från den tiden. Omfattande utredningar kring barns lek och utveckling kom att leda till att det utfärdades rekommendationer av Socialstyrelsen och Statens Planverk för bostadsområdenas trafiksäkerhet. Och i SOU 1970:1 sattes även normer för lekplatsbyggandet i kommuner (Boverket 2000). Standardiseringen av lekplatserna medförde att barnens behov kom med som en självklar del i planeringen (Jansson 2010). På 80-talet minskade det allmänna intresset för barns villkor i staden men intresset för barnens eget perspektiv ökade och barn gjordes delaktiga i utformningen av närmiljöer. På 80-talet förenades

också leken och säkerheten i samband med att det statliga Barnmiljörådet inrättades. Detaljregleringen av barns platser som tidigare garanterats genom plan- och bygglagen försvann 1987 (Boverket 2000).

Trots att barnens utrymme begränsas allt mer på grund av ökad bilism (Faskunger 2008, Fotel & Thomsen 2004) finns numera inga normer gällande avstånd och storlek för lekplatser i våra städer. Men att 70-talets standarder lever kvar än idag kan man se på lekplatsers utformning över hela landet. De ser i stort sett likadana ut överallt även om ideal och lagar kring stadsbyggnad och arkitektur ser helt annorlunda ut idag (Boverket 2000). Det råder en övergripande brist på variation och utmaning på lekplatserna som på många platser lever kvar sedan 70-talet. Det beror bland annat på att normerna, så som de utformades, inte gav utrymme för några platsspecifika egenskaper som kopplade samman lekplatsen med omgivningen (Jansson 2010, s 40).

Några nutida tankar

Sedan 2000-talet och framåt har vissa forskare, planerare och arkitekter börjat uppmärksamma ett nytt sätt att tänka kring barn och barns lek. Det handlar om ett ifrågasättande av att barn förvisas till avgränsade platser där de kan röra sig fritt. Några arkitekter från White skriver i en artikel från 2008 i UNT, att istället för att skapa isolerade platser för barn bör leken integreras i staden. De menar att leken borde möjliggöras genom ett nätverk av sammankopplade platser som utgår från ett större sammanhang. Genom att integrera leken i gaturummet kan vi skapa större barnstrukturer på samma sätt som vi skapar sammanhängande grönstrukturer. Genom att använda nya tankesätt och nya utvägar för hur barnens behov kan integreras i planeringen kan vi omvärdera vår bild av lekplatser som isolerade öar i staden (Råsmark et al.). Krister Svensson, pedagog och forskare på SITREC menar i en artikel i Arkitekten också att vi måste tänka om. Han skriver: "Istället för att placera ut öar för lek i bostadsområden skulle man kunna tänka i kedjor. Som en lång lekorm genom staden där barnen rör sig och som passerar affärer, skolor, bostäder" (Arkitekten 2005). Även Maria Kylin, universitetslektor vid SLU, har liknande tankar om planering med barnperspektiv. I sin doktorsavhandling Från koja till plan skriver hon att separata platser för barn, som lekplatser och skolgårdar, är viktiga men de kan inte utgöra barnens enda utrymme i samhället. Hon menar att vi också måste ta hänsyn till barnens egna nätverk och strukturer och synliggöra barnens behov i den översiktliga planeringen (Kylin 2004).

Mycket samtida forskning kring barns lek och lekplatser pekar också mot att lekredskapens främsta funktion egentligen är att förmedla att platsen är till för lek, men att det är i relationen till omgivningarna som leken verkligen skapas. Fredrika Mårtensson menar i en artikel i samma nummer av Arkitekten att istället för att skapa stationer där barnen får leka borde vi tänka mer i fysiska rörelser och relationer mellan platser (Arkitekten 2005).

Sammanfattning av vad som ska undersökas i arbetet

LITTERATURSTUDIE

Vilka faktorer i den fysiska miljön kan påverka behovet av lekplatser?

LOKALISERINGSPRINCIPER

Hur kan dessa faktorer mätas för att bedöma *hur många* lekplatser som behövs?

STUDIE I LANDSKRONA

Hur många lekplatser som behövs i Landskrona

Vilka faktorer i den fysiska miljön kan påverka användningen av lekplatser?

Hur kan dessa faktorer mätas för att bedöma om en lekplats *placering* är gynnsam för dess användning?

Placering av lekplatserna i Landskrona

LITTERATURSTUDIE

Inledning till litteraturstudien

Litteraturstudien består bland annat av litteratur kring ämnena *barns lek & utveckling*, *hälsa & utemiljö*, samt *stadsplanering*. Den är uppbyggd kring ett antal underrubriker som handlar om vem som använder lekplatser, vilken funktion lekplatsen kan ha i samhället, samt vad som gör en lekplats tillgänglig och vad som ger den kvalitet.

I detta kapitel görs ett försök att reda ut vad som kan påverka behovet och användningen av lekplatser inom ramen för den fysiska miljön. Den fysiska miljön utgörs av infrastruktur, grönstruktur och bebyggelsestruktur vilket förklaras närmare i avsnittet ”Begrepp & utgångspunkter” på s. 18. Varför det just är faktorer i den fysiska miljön som undersöks beskrivs närmare i avsnittet ”Avgränsningar” på s. 17.

De frågor som ska försöka besvaras i detta kapitel är alltså:

- Vilka faktorer i den fysiska miljön kan påverka behovet av lekplatser?
- Vilka faktorer i den fysiska miljön kan påverka användningen av en lekplats?

Dessa faktorer utgör det som sedan i kapitlet ”Studie i Landskrona” kommer mätas för att bedöma *hur många* lekplatser som behövs samt vilken *placering* som kan gynna användningen. *Hur* man kan mäta detta beskrivs nästa kapitel, ”Lokaliseringsprinciper”.

LITTERATURSTUDIE

Vilka faktorer ska mätas?

Användarna

Den kanske mest självklara gruppen användare av lekplatser är barnen. I Sverige är man barn till dess att man fyllt 18 år (FN:s barnkonvention). Äldre barn från ca 13 till 18 år kallas ofta för tonåringar eller ungdomar. Enligt ungdomsstyrelsen är man ungdom mellan 13 till 25 (Ungdomsstyrelsen 2010). Enligt en biologisk definition är man barn till dess att man är könsmogen (Nationalencyklopedin).

Hos de största leverantörerna av lekplatsutrustning finns material för alla åldrar i form av lekutrustning, hinderbanor och fitnessutrustning (Kompan, Hags, Lappset). De redskap man kan hitta på traditionella, kommunala lekplatser idag är dock oftast till för att locka barn i åldrarna ca 1-12 år (Malmö stad, Motala kommun). Studier har dessutom visat att det är i åldrarna 7-12 år som utomhusmiljöer används allra mest (Lieberg 1994). För de äldre barnen, ungdomarna, finns andra typer av anpassade områden såsom idrottsplatser, skateparker, speciallekplatser etc. (Motala kommun).

Små barn

Förskolor är ofta flitiga användare av offentliga lekplatser. De lekplatser som kan erbjuda ett relativt stort utbud av lekutrustning för att aktivera en hel förskoleklass är ofta att föredra (Jansson 2010). Små barn upp till ca 7-årsåldern har begränsade möjligheter att själva ta sig till en lekplats, vilket gör att utbudet för de yngsta barnen ofta blir begränsat (Jansson 2008). Barn i den här åldern tar sig oftast till och från lekplatser i sällskap av en vuxen (Johansson et. al 2009).

Stora barn

För de äldre barnen, ca 8 år och uppåt, blir utbudet större i takt med att mobiliteten ökar (Jansson 2008). Samtidigt ökar dock också kraven på utmaning på lekplatsen. För de äldre barnen är det viktigare att lekplatsen innehåller vissa unika inslag, att andra barn vistas där, samt att omgivningen kan erbjuda andra aktiviteter (Jansson 2010). Denna grupps behov av utmaning blir ofta inte tillgodosett på lekplatserna (Noren-Björn 1977). Barn i åldern 11-12 år hör till den kategorin som har störst rörelsefrihet i utemiljön, men befinner sig också mellan två världar där de känner sig för stora för lek men är för små för att vara på ungdomsgård (Johansson et. al 2009).

Ungdomar

Ungdomar tenderar att använda stadens offentliga ytor och omvandla dem till sina egna. De förvandlar dessa platser till sina egna mötesplatser under vissa tider på dygnet, ofta i konkurrens med andra användare (Lieberg 1994). Lekplatser är exempel på platser som ofta används av ungdomar natt- och kvällstid (Enbom 2012).

Vuxna

Vuxna är en kategori användare som inte bör glömmas bort i planeringen av lekplatser. I egenskap av förälder eller medföljare till barn spenderar vuxna ofta otaliga timmar på lekplatser. Undersökningar har visat att mammor och pappor använder lekplatser på olika sätt där mammor oftast väljer lekplats utifrån sociala faktorer medan pappor, som tenderar att vara mer delaktiga i barnets lek, väljer lekplats utifrån ett varierat utbud av lekutrustning. Behovet hos de mindre barnen av en vuxens sällskap gör barnets lekplatsvistelse beroende av den vuxnes motivation till att spendera tid på lekplatsen (Refshauge et al. 2012, Refshauge 2012).

Lekplatsens funktion

Barns möjlighet till spontan rörelse utomhus i våra städer har minskat drastiskt under de senaste decennierna. Det tros finnas en rad orsaker till det, bland annat ökade trafikmängder, högre hastigheter, längre avstånd till skolor och förskolor, samt en ökande oro bland föräldrar att någonting ska hända deras barn (Faskunger 2008, Fotel & Thomsen 2004, Veitch et al. 2005). I takt med att oron för till exempel olyckor i trafiken ökar, blir föräldrar mer benägna att skjutsa barnen i bil, något som i sin tur leder till ökade trafikmängder osv. (Fyhri et al. 2011, Faskunger 2008). Den ökande trafiken bidrar inte bara till att avlägsna barnen från gatan utan också till försämrade stadsmiljöer i form av buller och luftföroreningar (Johansson et al. 2011). Att antalet trafikolyckor under de senaste åren faktiskt har minskat tros hänga ihop med att vuxna begränsar barns exponering för risker genom att ge dem minskad rörelsefrihet. Konsekvensen av det tycks dock bli en allt mer stillasittande livsstil bland barn och ungdomar, något som i förlängningen kan leda till en rad fysiska och psykiska besvär (Faskunger 2008, Fotel & Thomsen 2004, Johansson et al. 2011)

Bara några decennier tillbaka fungerade bostadsområdet och gatan som en naturlig plats för fri lek och rörelse, men idag är gatorna på många platser förbehållna fordon (Faskunger 2008). Staden har delats upp i olika zoner för olika ändamål och barn är förvisade till de zoner som är anpassade för lek, till

Fig. 2. Illustration av ond cirkel

exempel lekplatser (Löfgren 1997). Därför har lekplatsen blivit till en mycket viktig fristad för barnen där de kan röra sig utomhus och skapa en anknytning till den fysiska miljön som de lever i (Faskunger 2007, Veitch et al. 2006). Lekplatsen, som fristad, fyller flera viktiga funktioner i barns liv, bl.a. genom att erbjuda möjlighet till *lek*, möjlighet till *fysisk rörelse* (Norén-Björn 1977), möjlighet till *utomhusvistelse* (Mårtensson 2012) och möjlighet till *sociala möten* (Veitch et al. 2005, Refshauge et al. 2012, Jansson & Persson 2009)

Lek

Kring lekens betydelse för barn har gjorts mycket forskning med olika infallsvinklar. I boken *Lek, lekplatser, lekredskap* av Eva Norén-Björn från 1977 sammanfattas några av dessa. Hon tar dels upp forskaren Jean Piagets forskning kring lekens betydelse för tänkandets utveckling. Enligt dessa teorier är lek och imitation ett sätt för barn att förhålla sig till sin omgivning och att anpassa sig till de krav som verkligheten ställer på dem. Olika former av lek uppstår vid olika utvecklingsstadier under barnets uppväxt för att bearbeta intryck från omvärlden (Norén-Björn 1977, Pellegrini 2011). En annan teori som tas upp i Norén-Björns bok är att leken fungerar som en del i den känslomässiga utvecklingen. Enligt dessa teorier använder barnen leken som ett medel för att ta in upplevelser bit för bit. Genom upprepning kan barnet återuppleva t.ex. smärtsamma situationer och vända passivitet till aktivitet. Olika åldrar innebär olika typer av lekar för att hantera känslor i vardagen (Norén-Björn 1977). En tredje teori kring leken som tas upp i boken handlar om lekens roll för den sociala utvecklingen hos barn. Socialisation är enligt denna teori en långvarig utvecklingsprocess som under de första åren utvecklas parallellt med leken. Det är både leken i sig men också störande moment som avbryter leken, t.ex. avbrott för måltid, för att knyta skon eller regler om vem som får vara med eller inte, som är av betydelse för socialisationsprocessen (Norén-Björn 1977). Detta är endast ett urval av de teorier som visar på är vikten av lek i våra liv.

Fysisk rörelse

Den andra viktiga funktionen som lekplatsen fyller i barnens liv handlar om möjligheten till fysisk rörelse. Sambandet mellan fysisk rörelse och hälsa och välbefinnande är välkänt idag. Förutom att det ökar vår kroppsliga självständighet och möjligheterna för vad vi kan göra med vår kropp så motverkar rörelse också en rad vanligt förekommande sjukdomar såsom hjärt-kärlsjukdomar, övervikt och fetma, högt blodtryck och höga kolesterolvärden, diabetes och vissa cancerformer. Fysisk rörelse har också positiva effekter för vår mentala hälsa genom att minska risken för depression, ångslan och oro samt höja välbefinnandet och förbättra sömnen (Faskunger 2007). Genom att etablera den fysiska rörelsen som en del av vardagen redan i tidig ålder kan

man öka benägenheten till aktivitet senare i livet också (Faskunger 2008). Om man tittar på hur fysisk rörelse påverkar barns dagliga liv så är den motoriska förmågan central för deras utveckling. Med hjälp av rörelse kan människor uttrycka känslor, öka förståelsen för sin omgivning och för logiskt tänkande (Norén-Björn 1977).

Utomhusvistelse

Utöver de självklara funktionerna lekplatsen fyller, att möjliggöra för lek och rörelse så fungerar lekplatser också ofta som en startpunkt för vistelse utomhus och som en anledning för både barn och vuxna till att spendera mer tid utomhus (Jansson 2008). I ett samhälle där vardagen blir allt mer organiserad och barns möjlighet till att röra sig själva utomhus begränsas blir vikten av den här typen av utemiljö allt större. När barn leker utomhus blir leken mer fantasirik och spontan och ofta hämtar den inspiration från omgivningen (Mårtensson 2004). Studier visar att komplexa landskap med naturliga element bidrar till att öka barns motorik. (Fjörtoft 2004). Den typen av lek förutsätter en utomhusmiljö där barn kan röra sig fritt. Lekplatser är menade att erbjuda den typen av variation och utmaningar som en naturlig miljö kan erbjuda. En annan infallsvinkel på vikten av utomhusvistelse är att den bidrar till D-vitaminer via solen. I en balanserad utomhusmiljö med omväxlande öppna och skuggade ytor sker UV-exponeringen på en hälsosam nivå och bidrar till stora hälsofördelar på sikt. Det är dock viktigt med en balans då det även finns risker med överexponering av sol som kan leda till cancer (Boldemann et al. 2005).

Sociala möten

En viktig förutsättning för att lek ska uppstå är att barn har möjlighet att träffa andra barn (Gehl 2003, Veitch et al. 2006). För att skapa möten mellan barn krävs en plats dit barnen kommer för att mötas eller leka. Människor dras oftast till de platser där andra människor uppehåller sig och barns lek tenderar att dras åt det håll där det förekommer aktivitet eller finns mest chans för att aktivitet ska förekomma. Det innebär att barns lek oftare förekommer på gatan än vid intilliggande lekplats där varken bilar eller människor passerar. (Gehl 2003). En av funktionerna med lekplatser är att de uppmuntrar en positiv social samvaro mellan barn och vuxna (Norén-Björn 1977). Kommunala lekplatser ligger på allmän mark och har därmed en viktig funktion att fungera som en plats till för alla. Ibland kan lekplatser till och med fungera som ett integrationsfrämjande element beroende på var de placeras. Vissa kommuner

väljer till exempel att placera attraktiva lekplatser i specifika områden för att locka besökare från hela staden. Ett exempel på det är vattenlekplatsen i Rosengård i Malmö. Genom sin placering har barnfamiljer från hela Malmö lockats till ett område som annars inte är typiskt utflyktsmål för malmöborna (Arkitekten 2005).

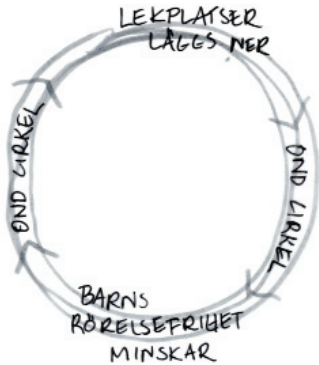

Fig. 3. Illustration av ond cirkel

Behov av lekplatser

Barns rörelsefrihet i det urbana samhället blir allt mer begränsad och därav ökar också beroendet av en vuxen för att få tillgång till lek i utemiljön. Eftersom yngre barn utomhus oftast rör sig i sällskap av vuxna ökar möjligheten att förflytta sig längre sträckor. Samtidigt minskar antalet tillfällen då barnen använder utemiljön. Detta har lett till att man på många håll skurit ner antalet lekplatser till förmån för några få större. Det minskade antalet lekplatser leder i sin tur att barnens rörelsefrihet minskar ytterligare och på så sätt skapas en ond cirkel. Detta utgör ett stort hot för barns tillgång till sin omgivning i urbana miljöer (Jansson 2008).

Behovet av lekplatser hänger ihop med den övriga utemiljön i staden. Ju mer möjligheter till lek den omgivande miljön har att erbjuda desto mindre behov finns för specifika platser avsedda för lek. Möjligheten att leka ute på egen hand är starkt beroende av hur pass trafikerade gatorna är. I lugna områden med lite trafik tillåts barnen oftare leka på gatan (Veith et al. 2006). Mindre krav ställs också på lekplatsens innehåll i de utemiljöer där lekmöjligheter i övrigt erbjuds (Jansson 2008, Mårtensson 2004). Och i de områden där den omgivande naturmiljön kan komplettera de anlagda lekplatserna minskar behovet av god kvalitet på lekplatsens innehåll. Kunskap om hur bebyggelsemiljö påverkar social samvaro borde kunna appliceras på planeringen av barns utemiljöer (Mårtensson 2004). Att använda demografisk information om barntäthet är ett sätt att analysera behovet av lekplatser, men det är främst i kombination med annan information kring behov och användande som den informationen blir användbar (Jansson & Persson 2010).

Tillgänglighet & kvalitet

Den sociala funktionen som en lekplats fyller är en av de viktigaste. Både föräldrar och barn föredrar att vistas oftare och längre på en lekplats om det finns andra människor där. Det innebär att en lekplats som används av många också används mycket (Refshauge et al. 2012). För att en lekplats ska användas av många krävs dels att den är *tillgänglig* (Refshauge et al. 2012), men också att den uppnår en viss *kvalitet* (Jansson & Persson 2010). Tillgängligheten bygger på en strategisk placering i staden där så många som möjligt kan ta sig till och från lekplatsen på ett smidigt sätt. Kvaliteten är till viss del beroende av utformningen på lekplatsen och valet av lekutrustning, men kan framför allt påverkas genom en strategisk placering av lekplatsen (Jansson 2010).

Bostadsstrukturen

Avståndet till lekplatsen har i många undersökningar visat sig vara en av de viktigaste faktorerna vid val av lekplats (Refshauge 2008, Refshauge et al. 2012, Jansson 2010). De lekplatser som används mest ligger ofta på ett kort avstånd från förskolor samt centralt i bebyggelsen där många barn bor. Många väljer lekplatser efter möjligheten att möta andra människor vilket gör dem till mötesplatser för både barn och vuxna (Jansson 2010). Möjlighet till socialisering på en lekplats får dessutom föräldrar att stanna längre på platsen (Refshauge et al. 2012). Särskilt för barn i förskoleåldern är närheten till lekplatsen en mycket viktig faktor eftersom deras rörelsefrihet i staden är starkt begränsad. De är också mer beroende av sällskap av en vuxen och därav blir det viktigare vad föräldern föredrar (Jansson 2010, Refshauge et al. 2012). Även om föräldrarnas val ofta går till den lekplats som ligger närmast hemmet så är de även villiga att anpassa valet efter barnens önskemål till exempel i närheten av familjs eller vänners bostäder (Jansson & Persson 2009). Att det finns möjligheter till andra aktiviteter kring lekplatsen har också visat sig vara viktigt. Om lekplatsen ligger i närheten av eller på vägen till eller från andra aktiviteter ökar sannolikheten för att den används (Jansson & Persson 2009).

Infrastrukturen

Möjligheten att på ett säkert sätt ta sig till lekplatsen är också viktigt för att den ska användas (Jansson 2010, Refshauge et al. 2012). Det vanligaste sättet att ta sig till lekplatsen har i en dansk undersökning visat sig vara genom transport där både barn och förälder är aktiva, till exempel genom att båda går eller cyklar. Näst vanligast är transportsätt där föräldern är aktiv men barnet passivt, till exempel med vagn eller cykelkärra (Refshauge et al. 2012). Aktiv transport innebär att det krävs en fysisk ansträngning att ta sig till och

från olika destinationer och det har många olika positiva faktorer knutna till hälsa och välbefinnande. Möjligheten att färdas aktivt på ett tryggt sätt förutsätter trafikseparerade gång- och cykelvägar eller grönstråk utan risker för att bli påkörd av bil (Faskunger 2008). Forskning har dessutom visat att människor som bor i promenadvänliga områden tenderar att röra på sig mer över lag samtidigt som koldioxidutsläppen minskar på grund av minskad bilanvändning (Fyhri et al. 2009, Boverket 2007). Beroende på utformningen kan dessutom vägen i sig erbjuda ett mervärde i form av naturupplevelser, lokalkännedom och möjligheter till sociala möten (Boverket 2007).

Barns trafikförmåga är begränsad i förhållande till vuxnas. Barn under fyra år anses inte kunna ges något eget ansvar i trafiken utan måste hållas under ständig uppsikt i trafikerade miljöer. Under skolåldern ökar trafikmedvetenheten och enkla, invanda trafiksituationer kan hanteras. Men det är först i 11-12årsåldern som barnen börjar få en trafikförmåga jämförbar med en vuxens (Barns utemiljö). Trafikerade gator och vägar utgör därmed barriärer för barns fria rörelse i staden. Men även i sällskap av en vuxen utgör trafikerade vägar ett hinder och en barriär (Veitch et al 2006). För själva trafiksäkerheten har hastigheten en stor betydelse. En hastighetsbegränsning på 30 km/h kan vara säkert för ett barn som är fokuserat på vägen. Men för säkerheten för ett barn som leker krävs ännu lägre hastigheter (Hüttenmoser 2011). Risken för en oskyddad trafikant att omkomma vid påkörning av bil i 30 km/h är låg (1 av 10) jämfört med t.ex. hastigheter på 50 km/h (8 av 10) (Vägverket 2008). Avstånd till biltrafik från lekplatsen är en viktig faktor för att den ska kännas trygg (Refshauge et al. 2012, Jansson 2010, Veitch et al. 2006).

Grönstrukturen

Placering i en naturlig, grön omgivning resulterar ofta i välbesökta lekplatser (Refshauge 2012, Jansson 2010, Jansson 2008, Jansson 2013). Platsens egenskaper i form av vegetation, topografi och storlek kan i många fall erbjuda större möjligheter till mångsidig lek och varierade lekmöjligheter än vad färdig lekutrustning gör (Mårtensson 2012, Jansson 2010, Jansson 2013, Fjörtoft & Sageie, 2000). Hur platsens karaktär tas till vara genom utformningen är också viktig för användningen. Det handlar om att integrera de platsspecifika egenskaperna för att skapa variation med öppna och slutna rum samt variation i topografin (Jansson 2010). Naturen ger möjligheter till en öppen och flexibel lek genom att erbjuda fri rörlighet bland naturens egna redskap som räcker till alla och gör det sociala samspelet lättare. (Mårtensson 2012). Vegetation på platsen bidrar dessutom till en sinnesstimulans som annan lekutrustning saknar (Refshauge 2012) och är viktig för att barnen ska ha möjlighet att lära sig och förstå tidsperspektiv och naturens föränderliga processer. Det innebär att det inte är önskvärt med uteslutande oföränderliga material på de platser som är avsedda för barn (Norén-Björn 1977).

Skog och andra grönområden på platsen är viktigt bland alla användargrupper, där barnen kan hitta variation i möjligheterna till aktivitet och vuxna användare kan finna estetiska och rekreationsmässiga värden (Jansson & Persson 2009, Jansson 2010). Vegetation på lekplatsen ökar även varaktigheten på vistelsen på lekplatsen (Refshauge et al. 2012).

Variation

Lekplatstätheten som är ett resultat av 70-talets standardiseringar av lekplatserna är ofta uppskattad bland användarna i och med att de säkerställer närhet till lekplats från bostaden. Men standardiseringen av storlek och avstånd har också resulterat i att lekplatserna generellt sett saknar variation och utmaningar samt en koppling till platsen den är uppförd på (Jansson & Persson 2009).

Variation mellan lekplatserna är viktigt. Lekplatser med unika inslag tenderar att besökas mer av äldre barn i åldrarna 9-11 i och med att deras mobilitet har ökat och att de själva kan välja var de ska leka (Jansson & Persson 2009). Även om närheten till lekplatsen har visat sig vara en av de viktigaste faktorerna vid val av lekplats så är det långt ifrån avgörande alltid, särskilt inte för de äldre barnen som har större rörelsefrihet. Många användare som är missnöjda med de näraliggande lekplatserna väljer istället att gå till mer avlägsna lekplatser eller att köpa hem egen lekutrustning för de små barnen (Jansson & Persson 2009).

Lekutrustningen har visat sig vara av en underordnad betydelse vid planering av lekplatser och vissa anser att designad utrustning inte behövs över huvudtaget (Jansson 2010, Veitch et al. 2006). Men på grund av barns begränsade utrymme i samhället kan lekutrustningen fungera som en indikator på att platsen är ämnad för barn och barns lek. Däremot behövs ett mer platsspecifikt tänk vid utformningen av lekplatser för att de ska fungera i en social- och omgivningsmässig kontext. Med hjälp av ett sådant tänk kan man skapa unika, barnvänliga miljöer som blir mer än bara en planerad yta (Jansson 2010).

Slutsats

Vilka faktorer i den fysiska miljön kan påverka behovet av lekplatser?

De faktorer i den fysiska miljön som påverkar behovet av lekplatser har främst att göra med vilka lekmöjligheter som erbjuds i övrigt i området (Jansson 2008, Mårtensson 2004). Ju större lekmöjligheter desto lägre blir behovet av kommunala lekplatser. Lekmöjligheterna i området är beroende av barnens rörelsefrihet, vilken till stor del styrs av **trafikeringen** i omgivningen. Bor man i en trafikfri miljö är möjligheterna att leka ute på gatan betydligt större än om man bor i en trafikerad miljö (Veith et al. 2006). I övrigt styrs lekmöjligheterna också av vilken **tillgång till natur** som finns i området. Ju mer växtlighet i form av buskar och träd samt variation i topografin som finns, desto större möjligheter till en varierad lek kan erbjudas och desto mindre behov av organiserade lektytor som till exempel lekplatser (Mårtensson 2012, Jansson 2010, Jansson 2013, Fjörtoft & Sageie, 2000). Det finns alltså en tydlig koppling mellan behovet av lekplatser och infrastruktur och grönstruktur. Att analysera dessa strukturer i kombination med demografisk information om **antalet barn** kan ge en mer omfattande bild av barnens behov av lekplatser (Jansson & Persson 2010).

Vilka faktorer i den fysiska miljön kan påverka användningen av en lekplats?

För att en lekplats ska användas av många krävs dels att den är tillgänglig (Refshauge et al. 2012), samt att den uppnår en viss kvalitet (Jansson & Persson 2010). Dessa två kriterier har en tydlig koppling till infrastruktur och grönstruktur. Dels är det viktigt för användningen av en lekplats att den är tillgänglig på ett säkert sätt i form av **gång-/cykelvägar** (Jansson 2010, Refshauge et al 2012), men också att den ligger på ett visst ett avstånd till **bilvägar** (Veith et al 2006, Refshauge et al. 2012, Jansson 2010). En lekplats tenderar också att användas mer om det är placerad i anslutning till ett **större grönområde**, samt om den har ett varierat utbud av **naturliga element** (Refshauge 2012, Jansson 2010, Jansson 2008 Jansson 2013). Kopplingen till omgivningen kan också stärka platsens identitet (Jansson 2010). Men det allra viktigaste kriteriet för att en lekplats ska bli välanvänd är att den ligger på ett nära avstånd. Närhet från till exempel **bostäder**, **förskolor** eller **andra målpunkter** i staden är den mest avgörande faktorn vid val av lekplats (Jansson & Persson 2009).

Sammanfattning av litteraturstudien

Den fysiska miljön

Vilka faktorer som kan påverka behovet

Infrastruktur

Trafikering

Grönstruktur

Tillgång till natur

Bebyggelsestruktur

Antal barn

Den fysiska miljön

Vilka faktorer som kan påverka användningen

Infrastruktur

Bilvägar

Gång-/cykelvägar

Grönstruktur

Större grönområde

Naturliga element

Bebyggelsestruktur

Bostäder

Förskolor

Andra målpunkter

LOKALISERINGSPRINCIPER

Inledning till Lokaliseringsprinciperna

Genom litteraturstudien i förra kapitlet framkom några faktorer i den fysiska miljön som kan påverka behovet och användningen av lekplatser. Dessa utgör *vilka* faktorer som ska mätas. I detta kapitel görs ett försök att reda ut *hur* man med hjälp av dessa faktorer kan mäta *hur många* lekplatser som behövs samt bedöma om en lekplats har en bra *placering* eller inte utifrån dess användningspotential?

LOKALISERINGS- PRINCIPER

*Hur ska man mäta
faktorerna?*

De frågor som ska försöka besvaras i detta kapitel är alltså:

- *Hur* kan dessa faktorer mätas för att bedöma *hur många* lekplatser som behövs?
- *Hur* kan dessa faktorer mätas för att bedöma om en lekplats *placering* är gynnsam för dess användning?

Lokaliseringsprinciperna har tagits fram med utgång i Landskrona och är därför anpassade till Landskronas förutsättningar. Det är även Landskrona som används i illustrationsexemplen, vilka är till för att förtydliga tankarna bakom principerna. Om dessa lokaliseringsprinciper ska användas i andra kommuner kan vissa komponenter behöva justeras utifrån förhållandena i den kommun där mätningen görs. Vilka delar som kan behöva anpassas anges i texten.

Varför lokaliseringsprinciperna?

Mätningen av *hur många* lekplatser som behövs baseras på de faktorer som påverkar behovet, *trafikering, tillgång till natur* samt *antal barn*. Resultatet från denna mätning är ett kvantitativt mått på hur många lekplatser som behövs i olika delar av kommunen. Genom att jämföra denna siffra med hur många lekplatser som finns idag kan man få fram ett förslag på hur många lekplatser som kan läggas ner samt hur många nya lekplatser som behövs inom respektive område. Detta skapar förutsättningar för att uppnå en del av målet med detta arbete, att ta fram ett åtgärdsförslag för Lokaliseringen av lekplatser i Landskrona.

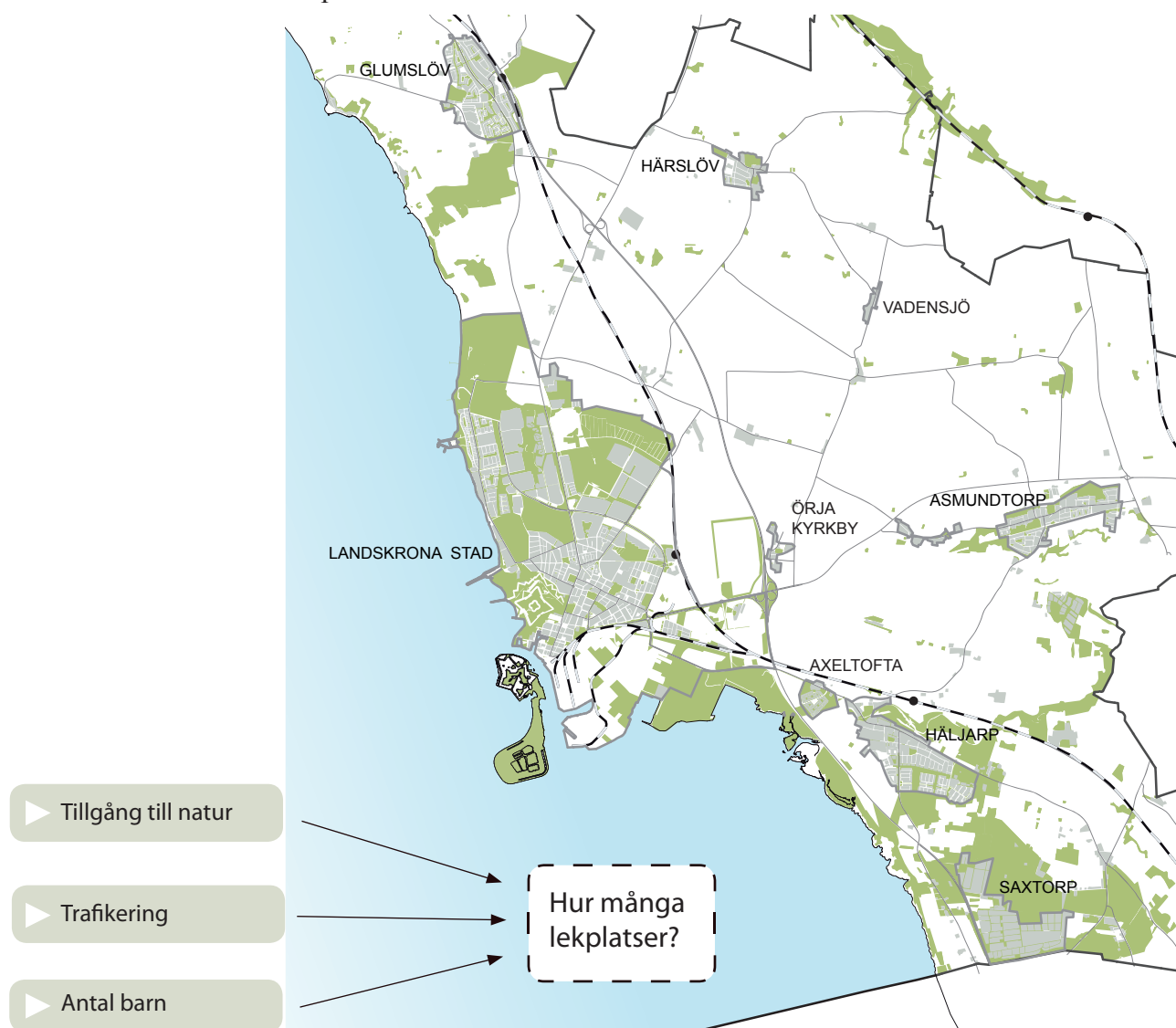

Fig. 4. Karta över Landskrona kommun.

Mätningen som ligger till grund för bedömningen av en lekplats *placering* görs utifrån de faktorer som påverkar användningen. Med hjälp av ett värderingsschema där de olika lekplatsernas placering poängsätts kan ett förslag tas fram för lokaliseringen av lekplatser. I förslaget ingår vilka lekplatser som bör läggas ner på grund av att placeringen inte gynnar användningen, samt förslag på nya placeringar. Vilka lekplatser som bedöms baseras på resultatet av *hur många* lekplatser som behövs i olika delar av Landskrona. Genom denna mätning ges också en fingervisning om vilka lekplatser som har potential att utvecklas för att kunna skapa en större variation mellan lekplatserna.

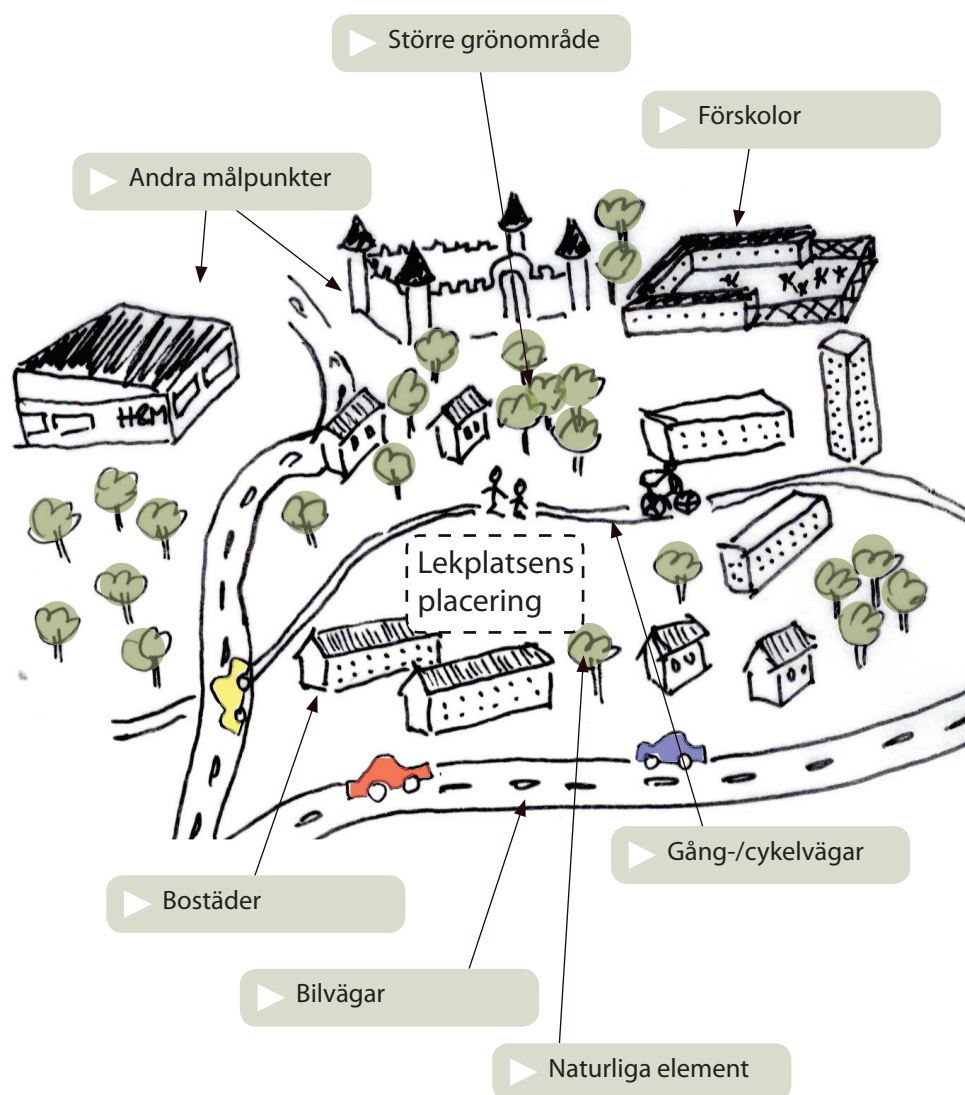

Fig. 5. Illustration över lekplatsens placering i förhållande till strukturer i den fysiska miljön

Hur man kan mäta hur många lekplatser som behövs

Vilka faktorer som mäts

- ▶ Trafikering
- ▶ Tillgång till natur
- ▶ Antal barn

Indelning av staden

För att kunna mäta hur många lekplatser som behövs i en kommun av Landskronas storlek är det nödvändigt med en indelning av staden i mindre enheter, där lekmöjligheterna samt antalet barn inom varje enhet bedöms.

I vissa kommuner har man i sina lekplatsprogram valt att göra en indelning av staden efter stadsdelar i (Malmö kommun, Linköpings kommun, Norrköpings kommun). Medan andra städer har valt att endast dela upp kommunen efter befintliga tätorter (Kungälv kommun, Motala kommun).

Fig. 6. Schematisk karta över Landskrona kommun.

Indelning efter stadsdel är i Landskrona inte intressant av flera anledningar. Den stadsdelsindelning som gjorts i staden har ännu inte fått politisk förankring och har alltså ingen egentlig funktion i nuläget. Stadsdelsgränser är inte heller på något sätt knutna till behovet av lekplatser utan är dragna utifrån helt andra förutsättningar. Stadsdelar har snarare en politisk och administrativ funktion där hänsyn till barnperspektiv knappast är avgörande för indelningen.

Vad är då en relevant indelning av staden?

I sina analyser av staden använde sig stadsplaneraren och arkitekten Kevin Lynch av begrepp som *Paths*, *Edges*, *Districts* och *Nodes*. Edges är linjära element som varken uppfattas som eller används som stråk av invånarna. De kan vara strandlinjer, järnvägar eller industriområden mm. De fungerar ofta som svårgenomträngliga barriärer (Lynch 1960).

Vad kan uppfattas som 'edges' när man är barn?

I litteraturstudien blev det tydligt att trafiken utgör ett stort hinder för barn och deras möjlighet till rörelsefrihet i städerna. Vägar och gator där bilarna får färdas i hastigheter högre än 30km/h kan anses vara svårgenomträngliga barriärer när man är liten (Stockholm stad 2007, Hüttermoser 2011). Andra hinder kan vara järnvägar, större vatten, industriområden men också andra typer av områden såsom grönområden, koloniområden etc., som skapar stora avstånd mellan platser.

I Landskrona har i princip all innerstadstrafik 50km/h som hastighetsbegränsning, men på många platser är den reella hastigheten betydligt lägre och antalet bilar relativt lågt. Indelningen av Landskrona har i detta arbete gjorts utmed huvudvägarna eftersom de trafikeras mest under dygnet. För att få en sammanhängande indelning har även några vägar som inte ingår i huvudvägnätet tagits med. På dessa vägar färdas dock mer än 2000 fordon/dygn med undantag av Kolonigatan där istället den tunga busstrafiken bedömts som en barriär. Gränser har också dragits på de platser där avståndet mellan bostadsbebyggelse varit stort i form av till exempel grönområde, handelsområden, koloniområden etc. Den här indelningen av staden innebär att behovet av lekplatser mäts inom varje delområde, och att barn därmed inte ska behöva korsa en huvudväg, eller ett större geografiskt område för att ta sig till närmaste lekplats.

En liknande indelning kan vara relevant i andra städer men vilka vägar som utgör större barriärer kan behöva anpassas till förhållandena i staden i fråga.

Fig. 7. Karta över hur indelning av Landskrona gjorts.

Områdestyper

Områdestyper är en kategorisering som i detta arbete har tagits fram baserat på hur mycket lek som möjliggörs i de olika områdena utöver de planerade lekplatserna. I dessa kategorier har både *trafikering* och *tillgång till natur* integrerats. Områdestyperna har inte direkt med bebyggelsen att göra utan handlar snarare om det som är mellan byggnaderna, infrastruktur och grönsstruktur. Det går dock att se tydliga kopplingar mellan olika typer av bebyggelse och olika områdestyper. De tre typerna som tagits fram för att mäta hur många lekplatser som behövs är: *trafikerat område*, *trafikfritt område* och *naturnära område*. Det är för att underlätta mätningen som så få parametrar som möjligt används.

Områdestyperna är framtagna med utgångspunkt i Landskrona men går att applicera även i andra städer. Vilken områdestyp ett visst område tillhör görs utifrån en subjektiv bedömning. Det är endast lek i det offentliga rummet där man har möjlighet att socialisera med andra barn som har räknas med. Möjlighet till lek i privata trädgårdar eller på annan privat mark är alltså inte medräknade.

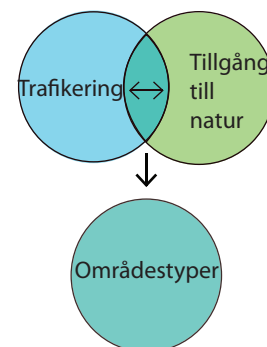

Fig. 8. Illustration av områdestypen Trafikerat område

Trafikerat område

Fig. 9. Illustration av områdestypen Trafikerat område

Den första kategorin är den som erbjuder minst möjlighet till lek. Som namnet antyder förekommer biltrafik på gatorna utanför bostäder och begränsar därför möjligheten till rörelsefrihet för de minsta barnen och möjligheten till lek även för de äldre barnen. Typisk bebyggelse för denna typ av område är *sluten kvartersstad*, *öppen kvartersstad* och i vissa fall även *småskalig bebyggelse*. Den slutna kvartersstaden har vuxit fram sedan medeltiden och det offentliga rummet kring bebyggelsen har tillkommit vid olika tidpunkter i historien. Det består ofta av trafikerade gator (Malmö stad 2005). Den

Fig. 10. Sluten kvartersstad.

Fig. 11. Öppen kvartersstad

Fig. 12. Småskalig bebyggelse

öppna kvartersstaden härstammar från 20-talets nya ideal för stadsplanering. Kvarteren karaktäriseras av så kallade lamellhus med en uppbruten kvartersstruktur. Det offentliga rummet domineras av trafikerade gator med parkering på gatan (Malmö stad 2005). Den småskaliga bebyggelsen består av villa- och radhusområden (Malmö stad 2005). Inte all småskalig bebyggelse kan klassas som trafikerad miljö men i de fall där gatorna består av genomfartstrafik av bilar är lekmöjligheterna i den offentliga miljön i princip lika små som i kvartersstaden. I en handbok som tagits fram på initiativ av Vägverket och Sveriges kommuner och landsting klassas denna typ av område som *mjuktrafikrum*. Mjuktrafikrummet dominerar de största delarna av tätorters gaturum. I denna typ av rum samspelar fotgängare och bilister och bör möjliggöra rörelser både i längs- och tvärsriktning i rummet (Johansson & Linderholm 2009).

I den här typen av område är behovet av lekplatser som störst. Här skapar lekplatsen en fristad där barn kan röra sig fritt och få utmaning i form av lek och rörelse. Därför ställs också större krav på lekplatser i här, eftersom lekplatsen ska ersätta andra lekmöjligheter samtidigt som den också ska kunna erbjuda möjligheten till rekreation och avkoppling. För både barn och föräldrar blir lekplatserna till viktiga mötesplatser för umgänge kring barns lek. Tillgängligheten till lekplatserna i den här typen av områden är vanligtvis begränsad och ofta måste man korsa flera bilvägar. Detta kan även i sällskap av en vuxen ofta fungera som en barriär, och möjligheterna för aktiv transport hos de mindre barnen är små. Möjlighet finns inte för de minsta barnen är att på egen hand ta sig till lekplatsen.

Friytor för lek närmast bostaden bör (enl. PBL) erbjudas i form av privata innergårdar eller trädgårdar. För de äldre barnen finns viss möjlighet till att själv förflytta sig korta avstånd inom området.

Trafikfritt område

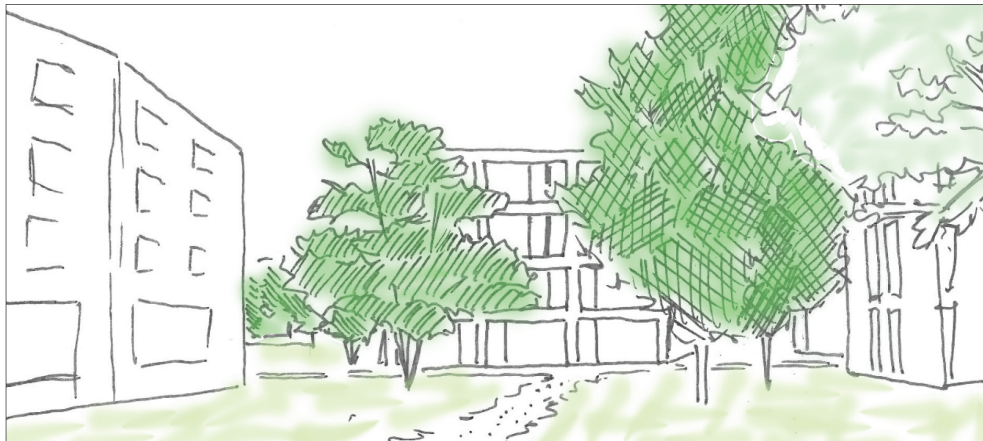

Fig. 13. Illustration av områdestypen Trafikfritt område

Nästa kategori är den typ av bebyggelse som erbjuder viss möjlighet till lek i det offentliga rummet. Här förekommer lite trafik eller ingen trafik alls. Möjligheten för de minsta barnen att leka i närområdet finns och lek förekommer ofta på gatan eller i grönområden närmast bostaden. För de äldre barnen är rörelsefriheten stor och möjlighet finns att söka upp platser för lek även en bit från hemmet. Denna typ av område består ofta av *grannskapsenheter*, *storskaliga bostadsområden* eller i vissa fall *småskalig bebyggelse*. Grannskapsenheterna tillkom under efterkrigstiden med inspiration från England och USA. Tanken bakom var att stärka den lokala gemenskapen med god tillgång till lummig grönska inom området. Principen byggde på att skapa ett skyddat bilfritt rum och undvika korsningar mellan gångväg och bilväg (Malmö stad 2005). De storskaliga bostadsområdena känns ofta igen som miljonprogramområden. Bostäderna uppfördes mellan 1955 och 1975 under en tid då stor bostadsbrist rådde i landet. Hela stadsdelar planerades på en gång och byggnaderna hade en varierande höjd mellan tre och över tio våningar. Utemiljön präglades av en bilfri struktur med gång- och cykelvägnät. Områdena är ofta gröna och lummiga även om stora ytor upptas av bilparkering (Malmö stad 2005). Trafikrummet i dessa två typer av bebyggelser kallas för *frirum*. I frirummet kan fotgängare och cyklister röra sig helt fritt utan att behöva oroa sig för biltrafiken. Utformningen i dessa områden är gjord från de gående och cyklandes perspektiv (Johansson & Linderholm 2009). Den småskaliga bebyggelsen i denna typ av område består också av villa- och radhusområden. Skillnaden här är att gatorna ofta är s.k. säckgator utan genomfartstrafik som begränsar biltrafiken. De enda bilar som förekommer hör till de boende i området och med väldigt låga hastigheter. Denna typ av trafikrum kallas för *integrerat trafikrum*. I det integrerade trafikrummet är fotgängare och cyklister prioriterade framför biltrafiken och ytorna har delad funktion (Johansson & Linderholm 2009).

I denna typ av område är behovet av lekplatser lite lägre än i det trafikerade området. Utöver lekplatser kan även det offentliga rummet erbjuda vissa lekmöjligheter på gatan eller i bostadsområdet. Lekplatser i denna typ av

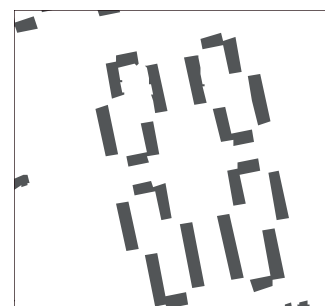

Fig. 14. Grannskapsenheter

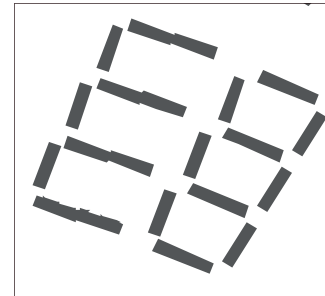

Fig. 15. Storskaliga bostadsområden

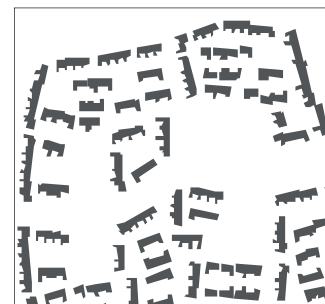

Fig. 16. Småskalig bebyggelse

område bör kunna erbjuda utmaningar som komplement till den övriga utemiljön. Även här fungerar lekplatsen som en viktig mötesplats samt som en samlingspunkt för barns gemensamma lek. Tillgängligheten till lekplatserna är god och små barn kan tryggt förflytta sig i sällskap av vuxen. Även transporten till och från lekplatsen kan erbjuda ett visst mervärde, och möjligheten för aktiv transport för både barn och vuxen är god. Större barn kan tryggt förflytta sig över större sträckor inom området.

Fig. 17. Illustration av områdestypen Naturnära område

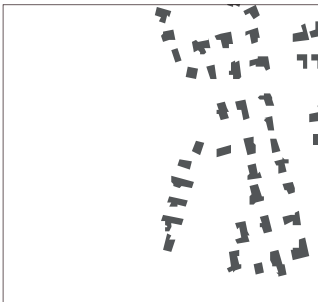
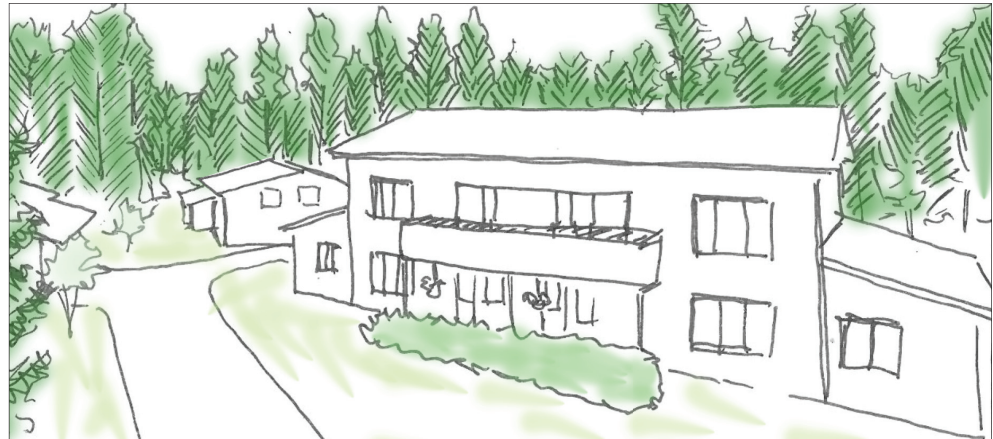

Fig. 18. Småskalig bebyggelse i naturnära område

Naturnära område

Det naturnära området är det som har störst lekmöjligheter att erbjuda i det offentliga rummet. Här förekommer ingen, eller mycket begränsad trafik vilket möjliggör för viss rörelsefrihet bland de minsta barnen i närområdet, samt stor rörelsefrihet hos de större barnen. Bebyggelsen i det naturnära området kan bestå av antingen flerfamiljshus med lägenheter eller enfamiljshus. Det som skiljer det naturnära området från det trafikfria området är att bebyggelsen ligger integrerad i ett väl uppvuxet och kuperat naturrum som kan erbjuda en stor variationsrikedom vad gäller lek. Denna typ av område förekommer oftast utanför stadens gränser i mindre tätorter men kan också förekomma i anslutning till större grönområden i staden. Även detta område karaktäriseras av ett så kallat *frirum* där biltrafiken inte utgör ett orosmoment för vistelse i området.

I den här typen av område är behovet av lekplatser ganska litet eftersom den omgivande miljön erbjuder mycket bättre och varierade lekmöjligheter än vad en planerad lekplats kan göra. Lekplatser i det här området fungerar mest som mötesplatser för vuxna och barn, och som platser varifrån lek kan utgå, för att sedan leta sig vidare in i området. Tillgängligheten till lekplatsen är god för både små och stora barn. De minsta kan tryggt förflytta sig i sällskap av vuxen till och från lekplatsen. Transporten är förmodligen aktiv för både barn och vuxen och själva vägen erbjuder stort mervärde både i form av lekmöjligheter, och rekreativ värden. Större barn kan förflytta sig över stora sträckor i området och även för dem erbjuder transporten ett stort mervärde i form av lekvärden och rekreation.

För att se hur fördelningen av områdestyper ser ut i Landskrona se s. 70

Samband mellan antal barn och områdestyp

Det finns fler olika sätt att mäta antalet barn på, vilka kan ge väldigt skilda resultat. Först och främst är det viktigt att ta ställning till vilken ålder som ska kategoriseras som barn. I detta arbete kommer analysen utgå från åldrarna 1-12 år vilket förklaras i avsnitt "Avgränsningar" s. 17. Vidare diskussion om vad det innebär för arbetet finns i kap. "Slutdiskussion".

Ett sätt att mäta är att undersöka barntätheten i ett område, alltså antal barn/ha. Med den typen av mätning får man en insikt om hur många barn det finns i området i förhållande till dess storlek. Om man däremot mäter hur många barn som bor i varje område får man veta hur många potentiella användare lekplatserna i det aktuella området har. Med denna typ av mätning tas ingen hänsyn till storlek på området utan alla områden räknas lika. Dessa analyser ger, som visas i exemplen nedan, lite olika bild av fördelningen av barn. Områden med stor yta och många barn får till exempel ändå en låg andel barn per kvadratmeter. Medan mindre områden med få barn ändå kan få en relativt hög barntäthet.

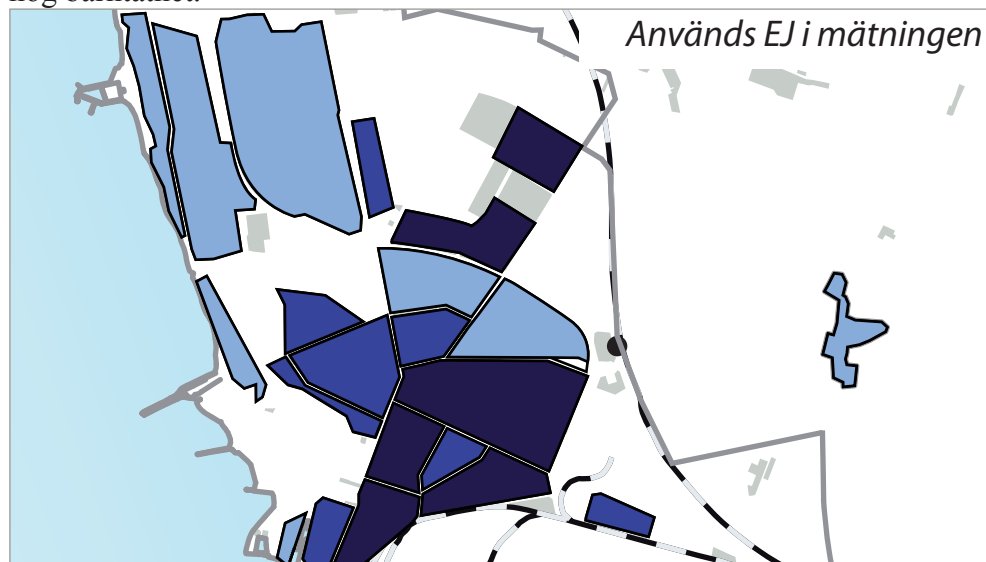

Fig. 19. Karta över barntätheten (barn/ha) i Landskrona stad.

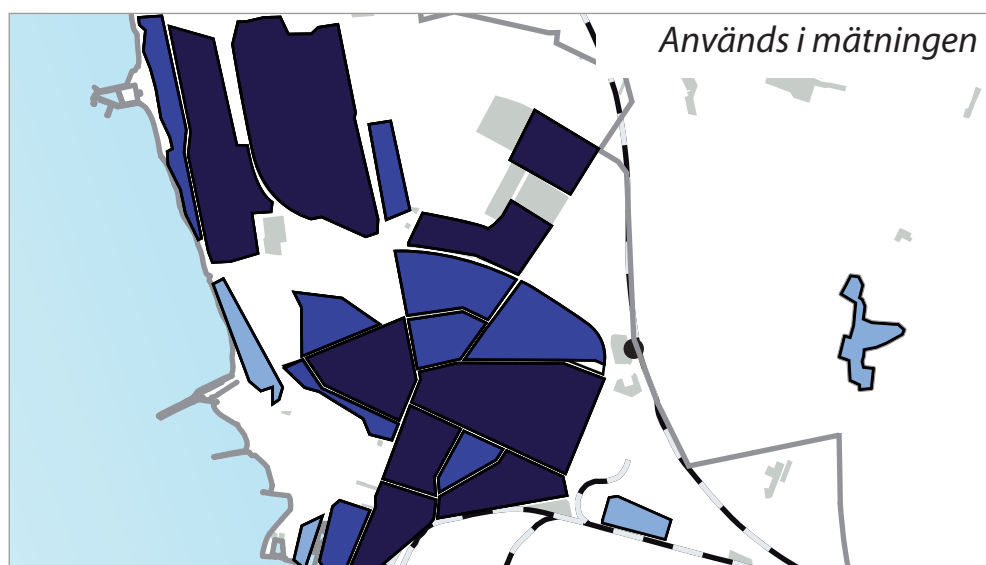
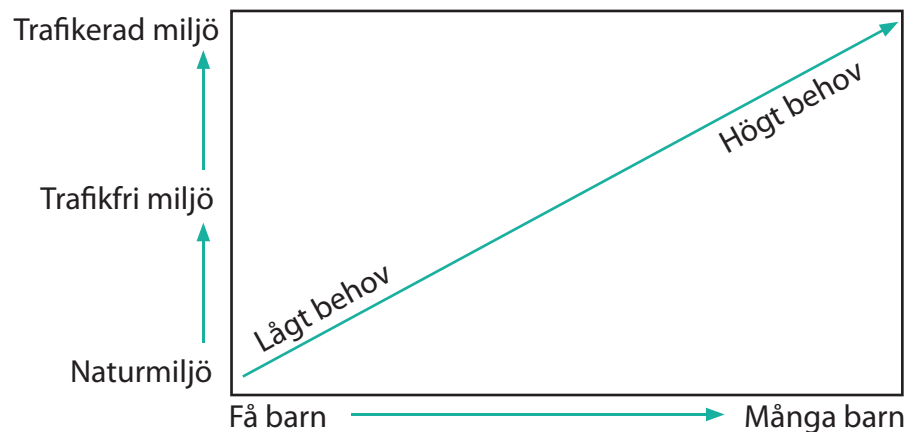

Fig. 20. Karta över antal barn i Landskrona stad.

I detta arbete har båda dessa mätningar prövats och slutsatsen blev att mätningen av antal barn per område är mest relevant. Det beror på att det för studien är intressant att se hur många barn i respektive område som är i behov av lekplats.

Hur förhåller sig då dessa parametrar till varandra och hur kan man mäta det sammanlagda behovet utifrån dem?

Fig. 21. Graf som visar förhållandet mellan antalet barn och områdestyp.

Som grafen antyder finns en relation mellan områdestyp och antal barn, vilket ger en viss förståelse för hur stort behovet av lekplatser i de olika områdena är. För att översätta behovet till ett kvantitativt mått har ett poängsättningssystem gjorts där antalet kategorier hållits lågt för att göra mätningen så enkel som möjligt.

Kategorierna för antal barn inom området är 0-50, 50-150 och >150. Dessa kategorier har vuxit fram genom prövning av olika antal med olika resultat. Slutresultatet är därför anpassat främst till förhållandena i Landskrona, där den övre kategorin kan variera stort mellan 150 uppemot 700. För liknande beräkningar i andra städer kan dessa siffror behöva anpassas och omvärderas.

Fig. 22. Poängsättningssystemet som anger behovsvärde i de olika områdena.

Trafikerad miljö	2	3	4
Trafikfri miljö	1	2	3
Naturmiljö	0	1	2
	<50 barn	50-150 barn	>150 barn

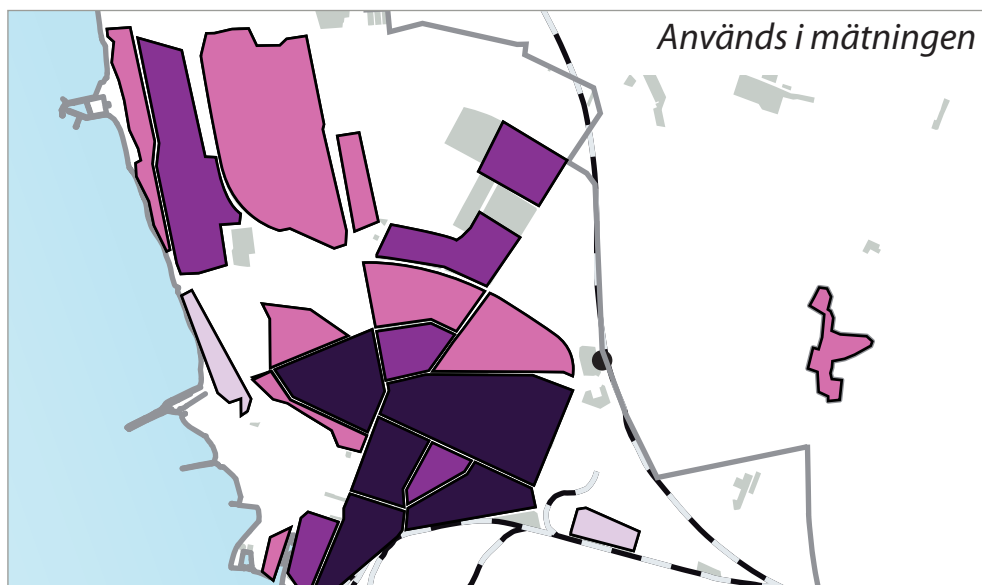

Fig. 23. Karta över behovsfördelning i Landskrona stad. Ju mörkare färg desto större är behovet av lekplatser.

Hur kan siffran som anger behov av lekplats översättas till hur många lekplatser som behövs i varje område?

Olika kommuner har olika sätt att översätta behovet av lekplatser i siffror och antal på kartan. I vissa kommun har man till exempel tagit hänsyn till hur många barn det bör gå på varje lekplats i de olika områdena. Målet är då att uppnå ett rimligt antal barn/lekplats.

Den typen av mätning skulle innebära att ju högre behovssiffran är, desto färre barn bör det gå på varje lekplats. Resultatet av den mätningen skulle innebära fler lekplatser i områden med stort behov, vilket låter rimligt. Det finns dock ett synbart problem med denna typ av mätning. De områden som har störst behov och flest barn har ofta också minst yta. Det skulle innebära väldigt många lekplatser i de tätaste områdena där ytor för lekplatser är en brist. Dessutom är det väldigt sällan en lekplats blir överbelamrad av barn, och av den anledningen behöver avlastas av fler lekplatser.

I bland annat Malmö Stad har man också angett avstånd till närmaste lekplats som en måttstock. Alla barn inom kommunen ska ha ett visst antal meter till en viss typ av lekplats etc. En mer omfattande bedömningsgrund skulle dock vara att maxavståndet till närmaste lekplats inom varje område minskar i takt med att behovet ökar. Det innebär att i trafikerade områden med mycket barn ska maxavståndet vara lägre, och i trafikfria områden med få barn ska maxavståndet vara högre. Alltså, i de områden med flest barn och sämst förutsättningar att förflytta sig längre sträckor på ett säkert sätt ska avståndet till närmaste lekplats vara kortare. Medans i de områden med få barn, där transporten kan ske säkert, och dessutom erbjuda ett mervärde i sig, kan avståndet till närmaste lekplats vara längre. Genom en sådan analys får

man med fler aspekter av behovet av lekplatser. Dels påverkas *hur många* lekplatser som behövs, men dessutom påverkas *maxavståndet* till närmaste lekplats.

Vad är då ett rimligt maxavstånd till lekplats i respektive behovsområde?

Enligt den statliga utredningen, SOU 1970:1, som tidigare låg till grund för de nationella riktvärdena för lokalisering av lekutrymmen, bör småbarnslek erbjudas på ett avstånd av högst 50m från bostaden. Lekparker bör förekomma på ett avstånd av max 300m för lite mindre ytor och på max 500m för lite större ytor (Barns utemiljö 1970). I Malmö stad har man angett 300m som längsta accepterade avstånd till det som kallas för områdeslekplats samt 600m till det som kallas för stadsdelslekplats (Malmö stad 2006). I *Bostadsnära natur* av Boverket anges 300m som gränsvärde för hur långt man är beredd att gå till ett grönområde avsett för lek och samvaro för att man ska använda det ofta (Boverket 2007). Inga av dessa riktvärden är anpassade till variationer i behovet mellan olika områden.

Följande maxavstånd har i detta arbete fastslagits genom prövning i Landskrona stad och är anpassade till Landskronas befintliga förutsättningar. Olika kombinationer har prövats med olika maxavstånd och det slutgiltiga resultatet har tagits fram med tanke på vad som är rimligt att uppnå, och med utgångspunkt i nuläget. Dessa mått kan därför behöva anpassas till den kommun där mätningen sker, och kan även behöva omvärderas i takt med att städer förändras. Kanske kan kortare maxavstånd vara eftersträvarsvärt på lång sikt.

Fig. 24. Tabell som visar förhållandet mellan områdestyp, antal barn och maxavstånd till närmaste lekplats.

Trafikerad miljö	400m	300m	200 m
Trafikfri miljö	max 1 lekplats	400m	300m
Naturmiljö	Ingen lekplats	max 1 lekplats	400m
	<50 barn	50-150 barn	>150 barn

Slutsats

Hur kan dessa faktorer mätas för att bedöma hur många lekplatser som behövs?

Genom dela upp staden i olika områden och kategorisera dessa områden utifrån vilka lekmöjligheter som erbjuds i övrigt, samt hur många barn som bor inom varje område får man en inblick i hur stort behovet av lekplatser kan vara.

Graden av behov är enligt dessa principer avgörande för hur långt man som längst ska ha till närmaste lekplats, vilket kan variera mellan 200-400 meter. De områden där max 200 meter till närmaste lekplats gäller är främst medelstora och större städers stadskärnor. Max 300 meter gäller mest för trafikerade villakvarter eller otrafikerade så kallade miljonprogramsområden. Och max 400 meter gäller främst för icke-trafikerade villaområden, eller trafikerade bostadsområden där det i princip inte bor några barnfamiljer. I trafikfria miljöer med väldigt få barn samt i naturnära områden med relativt få barn behövs enligt lokaliseringsprinciperna max en lekplats per område oavsett storlek på området. Det beror på att det i båda dessa miljöer går att förflytta sig säkert över större sträckor samt att lek kan förekomma på andra platser i området.

Genom att mäta ut hur många lekplatser som krävs i respektive område (se nästa sida) för att det tilldelade maxavståndet inte ska behöva överskridas får man svar på hur många lekplatser som behövs i varje område. För hela resultatet i Landskrona se s. 74

Vilka faktorer som mäts

- ▶ Trafikering
- ▶ Tillgång till natur
- ▶ Antal barn

Fig. 25. Karta över hur antalet lekplatser i de områden med 200 meter som maxavstånd kan mätas.

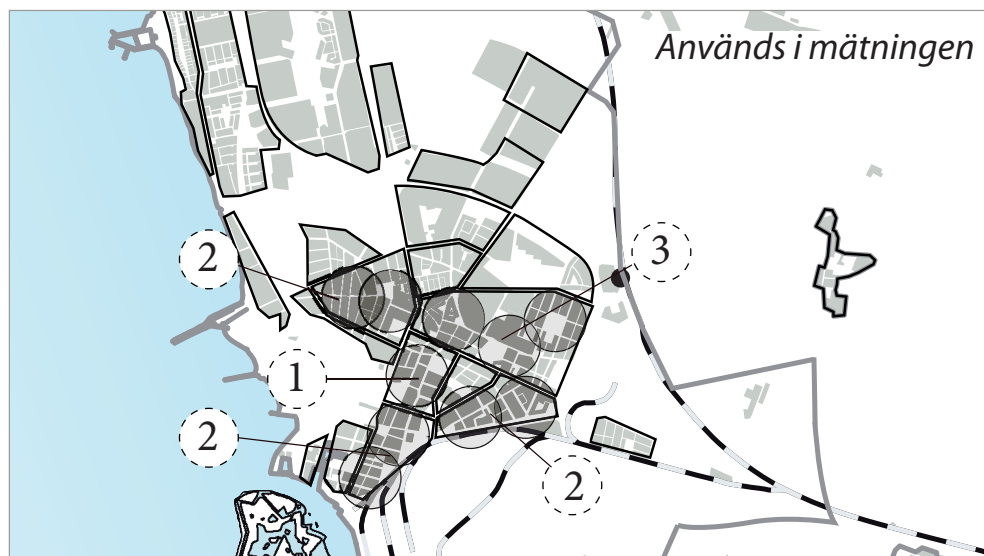

Fig. 26. Karta över hur antalet lekplatser i de områden med 300 meter som maxavstånd kan mätas.

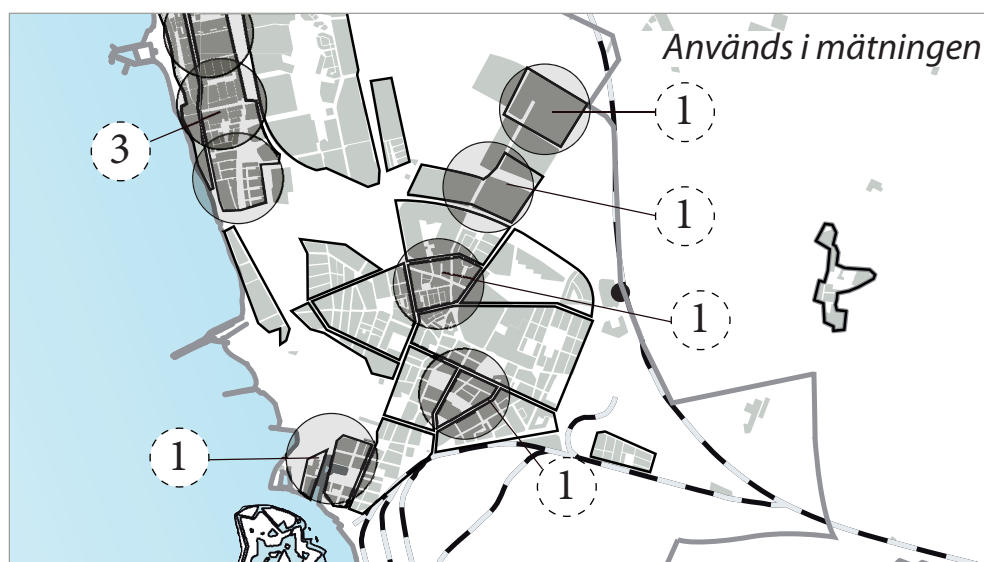

Fig. 27. Karta över hur antalet lekplatser i de områden med 400 meter som maxavstånd kan mätas.

Hur man kan mäta om en placering är gynnsam för användningen

Bilvägar

Biltrafik visade sig i litteraturen ha en stark betydelse för kvaliteten och tillgängligheten på lekplatsen både för föräldrar och barn. Förbipasserande genomfartstrafik innebär till exempel att höga hastigheter kan förekomma oavsett hastighetsbegränsning. Även om tryggheten på platsen kan ökas genom avgränsande åtgärder i form av staket eller häck, så berörs platsen på andra sätt av trafiken. Till exempel påverkas möjligheten att ta sig till och från platsen negativt om det finns risk för höga hastigheter. Trafiken medför också buller och avgaser som kan påverka vistelsen på lekplatsen negativt.

I analysen av lekplatsernas placering i förhållande till trafik undersöks därför huruvida lekplatsen angränsar till genomfartstrafik eller inte. Detta kan göras på liknande sätt oavsett kommun.

Vilka faktorer som mäts

- ▶ Bilvägar
- ▶ Gång-/cykelvägar
- ▶ Större grönområde
- ▶ Naturliga element
- ▶ Bostäder
- ▶ Förskolor
- ▶ Andra målpunkter

Fig. 28. Karta som visar hur lekplatserna är placerade i förhållande till bilvägar

- ✗ Lekplats i anslutning till genomfartstrafik
- Lekplats

Gång-/cykelvägar

Möjligheten att nå lekplatsen via gång- eller cykelväg påverkar tillgängligheten betydligt och ökar enligt litteraturstudien sannolikheten att lekplatsen ska användas. Det ökar även möjligheten för aktiv transport både för barn och för vuxna. Dessutom kan det innebära ett mervärde för transporten till och från lekplatsen.

Möjligheten att nå lekplatsen via gång-/cykelvägar görs genom studier av kartan och ser ut på samma sätt oavsett var studien genomförs. Kompletterande platsbesök kan också behövas eftersom det ibland finns informella gångvägar som inte integrerats i kartan.

Fig. 29. Karta som visar hur lekplatserna är placerade i förhållande till gång-/cykelvägnätet

- Lekplats i anslutning till gång-/cykelväg
- Lekplats

Större grönområden

För att avgöra om lekplatsen ligger i anslutning till ett grönområde eller inte behövs en definition av grönområde. I det pågående arbete med grönplanen i Landskrona finns i nuläget ingen definition av grönytor utifrån deras storlek utan istället används här Malmö stads riktvärden hämtade från deras ”grönmodell” (Malmö stad 2003). Med tanke på Landskronas storlek jämfört med Malmös storlek bedöms det i detta arbete som rimligt att ange 5 hektar som riktvärde för större grönområde i Landskrona. Enligt Malmös grönplan utgör parker på 5-10 hektar en ”stadsdelspark” (Malmö stad 2003). Även strandområden innefattas i grönområden.

Gränsvärdet för ett grönområde bör sättas utifrån stadens förutsättningar. Städens olika förutsättningar för grönytor påverkas bland annat av dess storlek samt omgivande naturförhållanden.

Fig. 30. Karta som visar vilka lekplatser som är placerade i anslutning till större grönområde.

- Lekplats
- Lekplats i anslutning till grönområde

Naturliga element

Enligt litteraturstudien är variationen på utbudet av lekmöjligheter på en lekplats till viss del beroende av utformningen på platsen. Men den kan främst kopplas till platsspecifika egenskaperna i omgivningen. Många menar att vegetation är det som främst bidrar till de platsspecifika lekmöjligheterna, och då handlar det om ett varierat utbud av både träd och buskar, samt variation i topografin. Men det kan också handla om en strandmiljö där vattnet och sanden erbjuder oändliga lekmöjligheter till lek av olika slag.

Det finns olika sätt att bedöma lekmöjligheterna på en plats, bland annat har Malmö stad tagit fram något som kallas för ”lekvärdesfaktor”. Lekvärde på en plats bedöms genom en poängsättning utifrån sju olika kategorier (Malmö stad 2010). OPEC (Outdoor Play Environment Categories) är en annan kategorisering baserat på forskning om barns lek, med syftet att bedöma ytors lekmöjligheter (Johansson et al. 2009). Men båda dessa kategoriseringar kräver ingående studier av platserna och skulle innebära ett mycket invecklat bedömningssystem. Därför har en enklare kategorisering gjorts i detta arbete, där lekmöjligheterna har delats in i tre kategorier: *få eller inga lekmöjligheter*, *vissa lekmöjligheter* och *stora lekmöjligheter*. Indelningen av platserna i de olika kategorierna kräver en till viss del subjektiv bedömning där platsbesök är nödvändigt.

Få eller inga lekmöjligheter

Fig. 31. Illustration över lekplats med få eller inga lekmöjligheter vad gäller naturliga element.

En lekplats med få eller inga lekmöjligheter på platsen kan ha ett fåtal träd och/eller buskar som inte erbjuder någon möjlighet till lek. I övrigt består den främst av öppna ytor av gräs eller sand.

Fig. 32. Illustration över lekplats med vissa lekmöjligheter vad gäller naturliga element.

Vissa lekmöjligheter

På lekplatser med vissa lekmöjligheter förekommer en del träd och/eller buskar som erbjuder möjligheter till lek. Variationen på växtligheten är dock relativt låg, men till viss del integrerad på platsen. Eventuellt förekommer större öppna gräsytor.

Fig. 33. Illustration över lekplats med stora lekmöjligheter vad gäller naturliga element.

Stora lekmöjligheter

På lekplatser med stora lekmöjligheter finns ett stort och varierat utbud av växtlighet som är väl integrerat på platsen. Här finns eventuellt varierade höjdnivåer i marken som skapar ett mer lekfullt område. I Landskrona räknas även sandstränderna in i denna kategori.

Hur dessa kategorier ser ut kan variera stort beroende på kommun och måste anpassas till kommunens platsspecifika egenskaper i stort.

Bostäder

Att lekplatsen har en central placering i bebyggelsen tycks vara en av de allra viktigaste faktorerna för användning av lekplatsen. Ligger lekplatsen på ett nära avstånd från hemmet ökar chansen att man kan ta sig dit på ett tryggt och säkert sätt oavsett om det är på egen hand eller i sällskap med en vuxen. En central placeringen ökar också chansen för att så många som möjligt tar sig dit, vilket bidrar till att skapa en mötesplats både för föräldrar och för barn.

Ett sätt att mäta hur central placering en lekplats har, kan vara att göra en analys över hur många barn som bor inom en viss radie från lekplatsen. Problemet med den mätningen blir dock att en lekplats som ligger i utkanten av ett barntätt område kan få en mer "central placering" än en lekplats som ligger mitt i ett område där barntätheten är lite lägre. Som litteraturstudien visade så har inte placeringen bara att göra med hur många barn som bor inom ett visst avstånd, utan beror även på hur många som passerar dagligen. En central placering går snarare att relatera till lekplatsens förhållande till bebyggelsen eftersom många barn använder lekplatsen på väg till och från olika platser (t.ex. skola el. förskola).

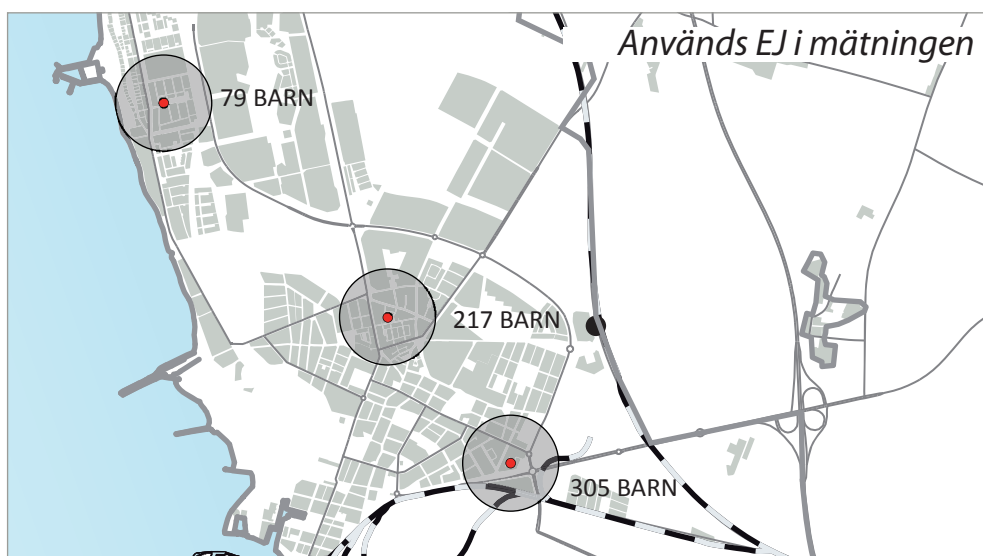

Fig. 34. Karta som visar antalet barn inom 300 m på tre av lekplatserna i Landskrona.

I exemplet ovan visas hur missvisande analysen kan bli på tre existerande lekplatser i Landskrona. Den lekplats som ligger mest i utkanten av bebyggelsen är den som får centralast placering enligt denna analys.

Ett annat sätt att mäta lekplatsens placering i förhållande till bostäder skulle kunna vara genom att undersöka hur många procent av till exempel en 300m radie som täcks av bostadsbebyggelse. Detta kan antingen göras med eller utan hänsyn till de större barriärerna. I följande exempel med samma tre lekplatser som i föregående exempel visas vilken skillnaden blir beroende på om man tar hänsyn till barriärerna eller inte. Att ta med barriärerna blir i exemplet med Landskrona missvisande eftersom lekplatser i små områden får

mindre central placering oavsett hur centralt den ligger (se exemplet nedan). Därför kommer analysen av placeringen i förhållande till bebyggelsen att göras utan hänsyn till de större barriärerna.

Fig. 35. Karta som visar hur stor yta bebyggelse som ligger innanför de större barriärerna inom en radie av 300m från tre lekplatser

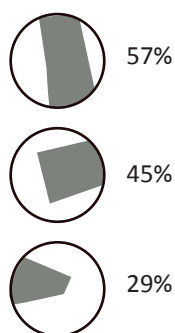
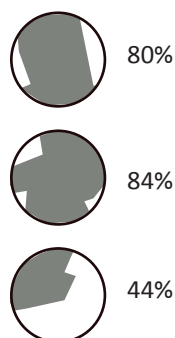

Fig. 36. Karta som visar hur stor yta bebyggelse som ligger inom en radie av 300m från tre lekplatser

Denna analys kan användas på samma sätt oavsett var den görs men eventuellt behöver gränserna för hur många procents täckning av bostadsbebyggelsen som avgör hur central en placering kan anses vara justeras beroende på var analysen görs. Radien på 300m kan också behöva justeras beroende på var mätningen görs. Hur värderingen gjorts i Landskrona beskrivs i bilaga 2.

Förskolor

Genom litteraturstudien framkom att förskolor är flitiga användare av lekplatser då lekplatserna ofta används som komplement till den egna förskolegården. De lekplatser som ligger nära en förskola har potential att bli mer välanvända. Förskolorna är också de primära användarna av lekplatser under dagtid, medan föräldrar med barn huvudsakligen använder lekplatserna på eftermiddagar och helger. Avståndet till grundskolor är också relevant eftersom lekplatser som ligger nära skolor ofta används när barnen är på väg till och från skolan.

I följande exempel har en buffertzona på 300m från förskolor och grundskolor ringats in för att ta reda på vilka lekplatser som kan anses ligga på nära avstånd. 300 meter har använts i detta arbete men det är inte underbyggt av någon undersökning kring hur långa avstånd förskolegrupper är beredda att förflytta sig för att komma till en lekplats.

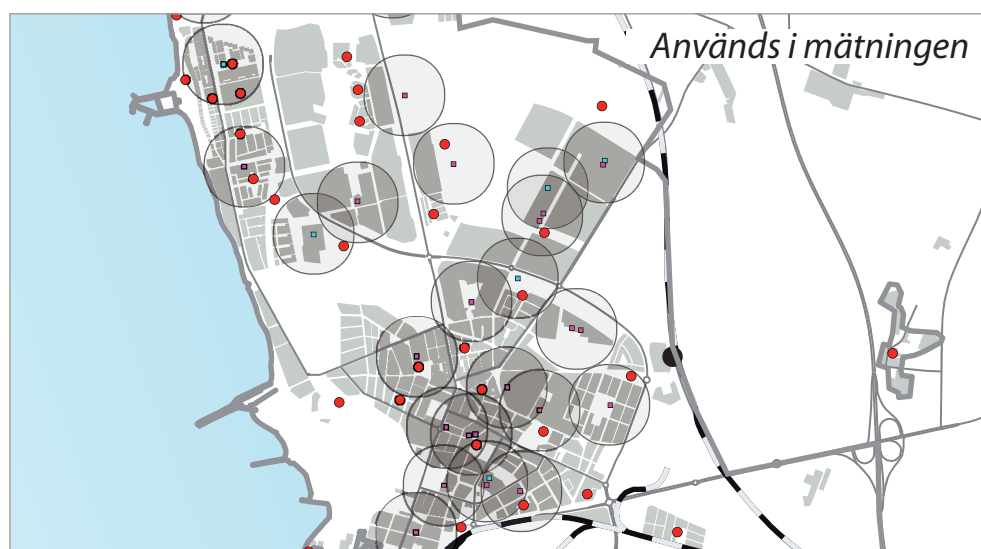

Fig. 37. Karta som visar exempel på de lekplatser som ligger inom buffertzonen 300m från förskola/grundskola visas på kartan.

- Lekplats
- Grundskola
- Förskola

Andra målpunkter

Målpunkter är platser som man tar sig till av en särskild anledning. Det kan handla om shopping, rekreation, kultur, service eller annan fritidsaktivitet. Målpunkternas närhet till lekplatsen är betydelsefull eftersom det innebär att människor vistas där, samt rör sig till och från platsen. Och som litteraturstudien visade är det där människor vistas mycket som lekplatser används mest. Vad som räknas som målpunkter i en stad beror till stor del på kontexten, och kräver till viss del lokalkännedom på platsen. Många målpunkter kan inte utläsas på kartan utan utgör en självklart, men odefinierad plats för invånarna.

Genom att markera ut olika målpunkter på kartan kan man se huruvida lekplatsen ligger i närheten av en eller flera. En målpunkt är sällan centrerad till en specifik och avgränsad plats utan kan vara utspridd över ett helt område. Därför blir mätningen i detta fall något godtycklig. Vad som är i

”närheten” är upp till den som gör analysen att bedöma. I detta arbete har även koloniområden räknats som målpunkter eftersom de är en viktig del i Landskrona stads identitet.

Fig. 38. Karta som visar exempel på olika målpunkter i Landskrona stad.

Slutsats

Vilka faktorer som mäts

- ▶ Bilvägar
- ▶ Gång-/cykelvägar
- ▶ Större grönområde
- ▶ Naturliga element
- ▶ Bostäder
- ▶ Förskolor
- ▶ Andra målpunkter

Hur kan dessa faktorer mätas för att bedöma om en lekplats *placering* är gynnsam för dess användning?

För att kunna göra en mätning av placeringen av en lekplats föreslås i detta arbete att man undersöker samtliga faktorerna och gör en gemensam bedömning genom ett värderingsschema. I detta arbete har ett förslag till värderingsschema tagits fram med utgångspunkt i Landskrona (se bilaga 2). I värderingsschemat väger olika faktorer olika tungt, och det slutgiltiga resultatet har vuxit fram under hela arbetets gång. För att hålla det så enkelt som möjligt har vissa faktorer fått värderingen 0-1 poäng, och andra, som väger lite tyngre, har fått 0-2 poäng. En lekplats kan enligt detta värderingsschema alltså få mellan 0-10 poäng. Ju högre poäng desto mer gynnsam för användningen är placeringen. För att se hela mätningen av placeringen av Landskronas lekplatser se bilaga 1.

Utformning och användning av detta värderingsschema kan variera från kommun till kommun. I Landskrona stad kommer det främst användas för att avgöra vilken eller vilka lekplatser som ska tas bort samt vilka lekplatser som bör satsas på. Den kommer också användas till att bedöma om nya föreslagna placeringar för lekplatser kan gynna användningen av den. Mätningen av placeringen är tänkt att ge en helhetsbild som är frikopplad från lekplatsernas nuvarande utformning.

Sammanfattning av lokaliseringsprinciperna

Vilka faktorer som mäts **Hur** man kan mäta *hur många lekplatser* som behövs

Trafikering	▶ Områdestyp ◀	Trafikerat område	▶▶ 2p	4p = max 200m
Tillgång till natur		Trafikfritt område	▶▶ 1p	3p = max 300m
		Naturnära område	▶▶ 0p	2p = max 400m
Antal barn	▶ Barn/område ◀	> 150	▶▶ 2p	1p = max 1 lekplats
		50-150	▶▶ 1p	0p = ingen lekplats
		< 50	▶▶ 0p	

Vilka faktorer som mäts **Hur** man kan mäta om en *placering* är gynnsam för dess användning

Bilvägar	▶	Förbipasserande genomfartstrafik	▶▶ 0p	Bra placering 10 ↓ 0 Mindre bra placering
	▶	Ej förbipasserande genomfartstrafik	▶▶ 1p	
Gång-/cykelvägar	▶	Möjlig att nå via gång-/cykelväg	▶▶ 1p	
	▶	Ej möjlig att nå via gång-/cykelväg	▶▶ 0p	
Större grönsstruktur	▶	I anslutning till grönområde om minst 5 ha	▶▶ 1p	
	▶	Ej i anslutning till grönområde om minst 5 ha	▶▶ 0p	
Naturliga element	▶	Inga lekmöjligheter på platsen	▶▶ 0p	
	▶	Vissa lekmöjligheter på platsen	▶▶ 1p	
	▶	Stora lekmöjligheter på platsen	▶▶ 2p	
Bostäder	▶	0-40% yta täcks av bostadsbebyggelse	▶▶ 0p	
	▶	40-70% yta täcks av bostadsbebyggelse	▶▶ 1p	
	▶	70-100% yta täcks av bostadsbebyggelse	▶▶ 2p	
Förskolor	▶	Förskola inom 300 m	▶▶ 1p	
	▶	Ej förskola inom 300 m	▶▶ 0p	
Andra målpunkter	▶	Ingen annan målpunkter nära	▶▶ 0p	
	▶	Några andra målpunkter nära	▶▶ 1p	
	▶	Flera andra målpunkter nära	▶▶ 2p	

STUDIE I LANDSKRONA

Inledning till studie i Landskrona

I detta kapitel prövas lokaliseringsprinciperna från förra kapitlet genom en studie i Landskrona. Studien görs på hela kommunen och ska resultera i målet med detta arbete, ett åtgärdsförslag för lokaliseringen av lekplatser. Detta åtgärdsförslag ska ligga till grund för ett lekplatsprogram för kommunen.

Allra först i detta kapitel ges en bakgrundsbeskrivning till situationen i Landskrona. En kort redogörelse för vilken roll lekplatsprogrammet kommer att ha för staden samt en liten bakgrundsbeskrivning om befintliga lekplatser i Landskrona. Här görs också en jämförelse med andra kommuners utbud och planering av lekplatser. Sedan görs en studie av hur många lekplatser som behövs i olika delområden av staden utifrån den mätning som tagits fram i lokaliseringsprinciperna. Denna studie kommer resultera i förslag för hur många lekplatser som ska avvecklas samt hur många nya lekplatser som behövs i respektive område.

Åtgärdsförslaget för lokaliseringen av lekplatserna baseras på bedömningen av om lekplatsernas placering är gynnsam för användningen. Resultatet från bedömningen av lekplatserna finns på bilaga 1. I förslaget föreslås vilka lekplatser som ska läggas ner i de områden där det finns överskott samt vilka lekplatser som har extra potential att användas mycket. I förslaget ingår även placeringar för nya lekplatser vilka har tagits fram i samarbete med Landskrona stad och bedömts genom lokaliseringsprinciperna.

STUDIE I LANDSKRONA

Hur många?
Vilken placering?

Befintlig situation

Lekplatsplanering i Landskrona

Planeringen av lekplatserna i Landskrona baseras idag helt på hur mycket de används. En lekplats som inte används läggs helt logiskt ner. Ingen strategisk bedömning av behovet i området görs dock, utan besluten grundar sig i observationer av de som arbetar med skötsel av lekplatserna. Men genom att basera planeringen av lekplatser enbart på hur den används idag riskerar man att gå miste om lekplatser med stort potential i områden med stort behov av lekplatser. Anledningarna till att en lekplats inte används kan vara många. Kanske är den sliten och nedgången med gammal och förlegad utrustningen, eller så ligger den på en plats som varken främjar tillgängligheten till eller kvaliteten på platsen. Därför är det nödvändigt med en översiktlig strategi som ser till helheten kring stadens alla lekplatser, där målet bör vara att öka den genomgående kvaliteten på lekplatserna.

Baserat på de lokaliseringsprinciper som tagits fram i föregående kapitel kan en mätning av behovet, samt en bedömning av befintliga lekplatsers placering i Landskrona göras. Resultatet ska bli ett åtgärdsförslag för den övergripande utvecklingen av stadens lekplatser. Åtgärdsförslaget ska ligga till grund för ett lekplatsprogram för Landskrona. I förslaget föreslås vilka lekplatser som ska läggas ner, vilka som bör utvecklas, samt vilka platser som kan fungera för nyanläggning av lekplatser. För det fortsatta arbetet med lekplatsprogrammet är det viktigt att formulera tydliga mål som också är knutna till utformningen av lekplatserna samt en budget och tidsram för åtgärderna. Detta är något som bör göras i en arbetsgrupp med involverade från olika delar av kommunen. Det kan till exempel handla om representanter från de olika förvaltningar som sköter lekplatserna, dels vad gäller planeringen men också vad gäller skötseln. Det är också viktigt att i det fortsatta arbetet involvera brukare, både barn och föräldrar.

Lekplatserna

Landskrona stad äger och förvaltar idag 64 lekplatser inom kommunens gränser. Skötseln av dessa lekplatser är uppdelad på två olika förvaltningar; Teknik- och Serviceförvaltningen samt Kultur- och Fritidsförvaltningen. Teknik- och Service har ansvaret för merparten av lekplatserna (59), medan Kultur- och Fritid har ansvaret för de fem lekplatser som ligger i strandzonerna. Denna uppdelning har att göra med uppdelningen av olika skötselområden inom staden. Mellan dessa två förvaltningar finns idag inget samarbete vad gäller utveckling och planering av lekplatserna.

Besiktningar av samtliga lekplatser utförs på regelbunden basis av en inhyrd konsult. Skötsel av de lekplatser som tillhör Teknik- och serviceförvaltningen görs av två heltidsanställda.

Lekplatserna i Landskrona är på vissa håll ojämnt fördelade över kommunen. I till exempel södra Glumslöv ligger lekplatserna med ca 50m avstånd från varandra för att i andra delar av kommunen ligga på avstånd med upp till 500 m. För alla lekplatser se bilaga 4. Behov finns därför att se över tillgång och fördelning av lekplatser i kommunen.

De flesta lekplatserna i Landskrona har ett standardutbud av lekutrustning som främst tilltalar yngre barn. Variationen mellan lekplatserna är låg och de lekplatser som utmärker sig (t.ex. Granet och Karlslundsparken) gör det främst på grund av sin placering i större grönområden (se bilaga 4). Behov finns därför också att skapa större variation mellan lekplatserna, samt att utforma lekplatser som kan tilltala en större åldersgrupp.

Fig. 39. Östervångsparken

Fig. 40 Skogsklövervägen

Fig. 41. Norrevärnsplan

Fig. 42. Kyrklyckan

Fig. 43. Gräshoppan

Fig. 44. Granet

Fig. 45. Karlslundsparken

Fig. 46. Teaterparken

Fig. 47. Öresundsparken

Fig. 48. Sagogatan

Jämförelse med andra kommuner

I en studie av 23 svenska kommuner som gjordes 2008 varierade antalet invånare per lekplats mellan 200 och 2570. Medeltalet låg på 670 invånare per lekplats (Jansson 2008). I Landskrona är antalet invånare per lekplats 665 vilket innebär lekplatsutbudet varken är särskilt litet eller ovanligt stort jämfört med hur det såg ut i andra svenska kommuner när studien genomfördes.

En tydlig trend i de flesta kommuner, både de som nysatsar och de som reducerat sina budgetar är att man lägger ner de minsta och mest slitna lekplatserna och ersätter dem med ett fåtal, mer påkostade lekplatser. Förändringen i de flesta kommuner har därför lett till en minskning av antalet lekplatser, en trend som tycks fortsätta (Jansson 2008, Faskunger 2008,). Många kommuner väljer också att lämna över förvaltningen av enstaka lekplatser på olika berörda föreningar och vägföreningar. Detta kan vara ett sätt för kommuner att behålla ett större antal lekplatser trots stramare underhållsbudgetar (Jansson 2008). I Landskrona har endast en svag minskning av antalet lekplatser skett de senaste åren.

De ekonomiska resurserna är det som påverkar förvaltningen av lekplatser mest. De ekonomiska möjligheterna att se över befintligt lekplatsutbud tycks för vissa kommuner ha förbättrats under 2000-talet, vilket har visats både genom nysatsningar, upprustning, och anpassning till nya säkerhetsnormer. I andra kommuner har utvecklingen gått åt motsatt håll och kommunerna har i dessa fall haft svårigheter att leva upp till säkerhets- och tillgänglighetsnormer samt att erbjuda invånarna lekplatser med god kvalitet. Det befintliga utbudet uppfattas dock i allmänhet i många kommuner som gammalt och slitet och i behov av någon typ av åtgärd (Jansson 2008). I Landskrona har resurserna för underhåll och ombyggnation av lekplatser förbättrats, något som har lett till en god skötselstandard överlag på stadens lekplatser. Så gott som alla lekplatser som byggts på 70-80-talet har bytts ut. Däremot kan man se att variationen mellan lekplatserna är liten och få lekplatser har någon anknytning till platsen där den ligger.

Mätning av hur många lekplatser som behövs i Landskrona

Områdesindelning

Med hjälp av den områdesindelning som föreslagits i Lokaliseringsprinciperna har kommunen Landskrona delats in i mindre enheter. Indelningen baserades främst på huvudvägar vilket gör att tillgång till lekplatser ska finnas inom varje område, utan att någon av de större vägarna ska behöva korsas. Landskrona tätort har delats in i 21 mindre områden. Även vissa av de omkringliggande tätorterna har delats upp i mindre områden efter huvudvägarna.

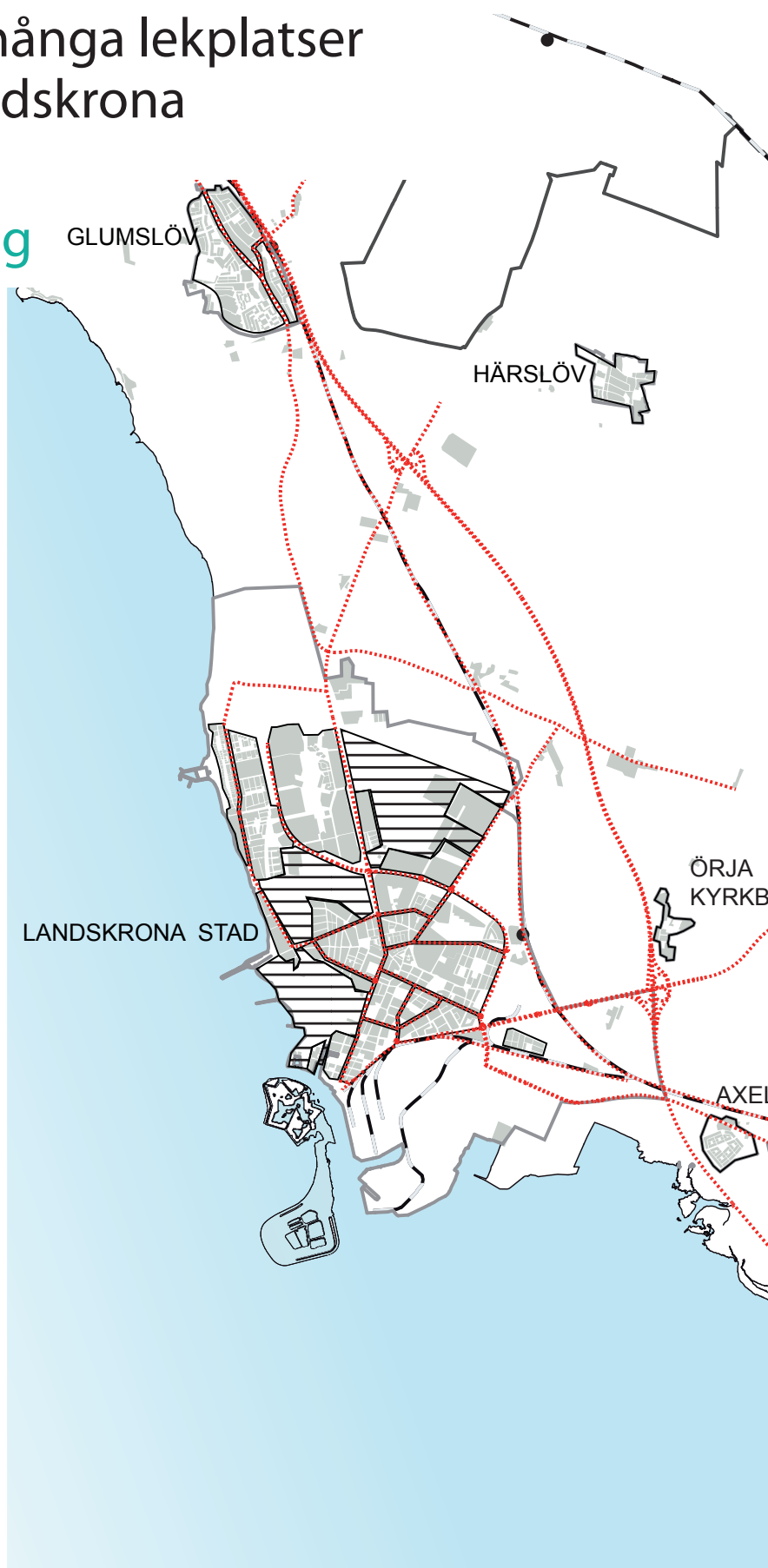
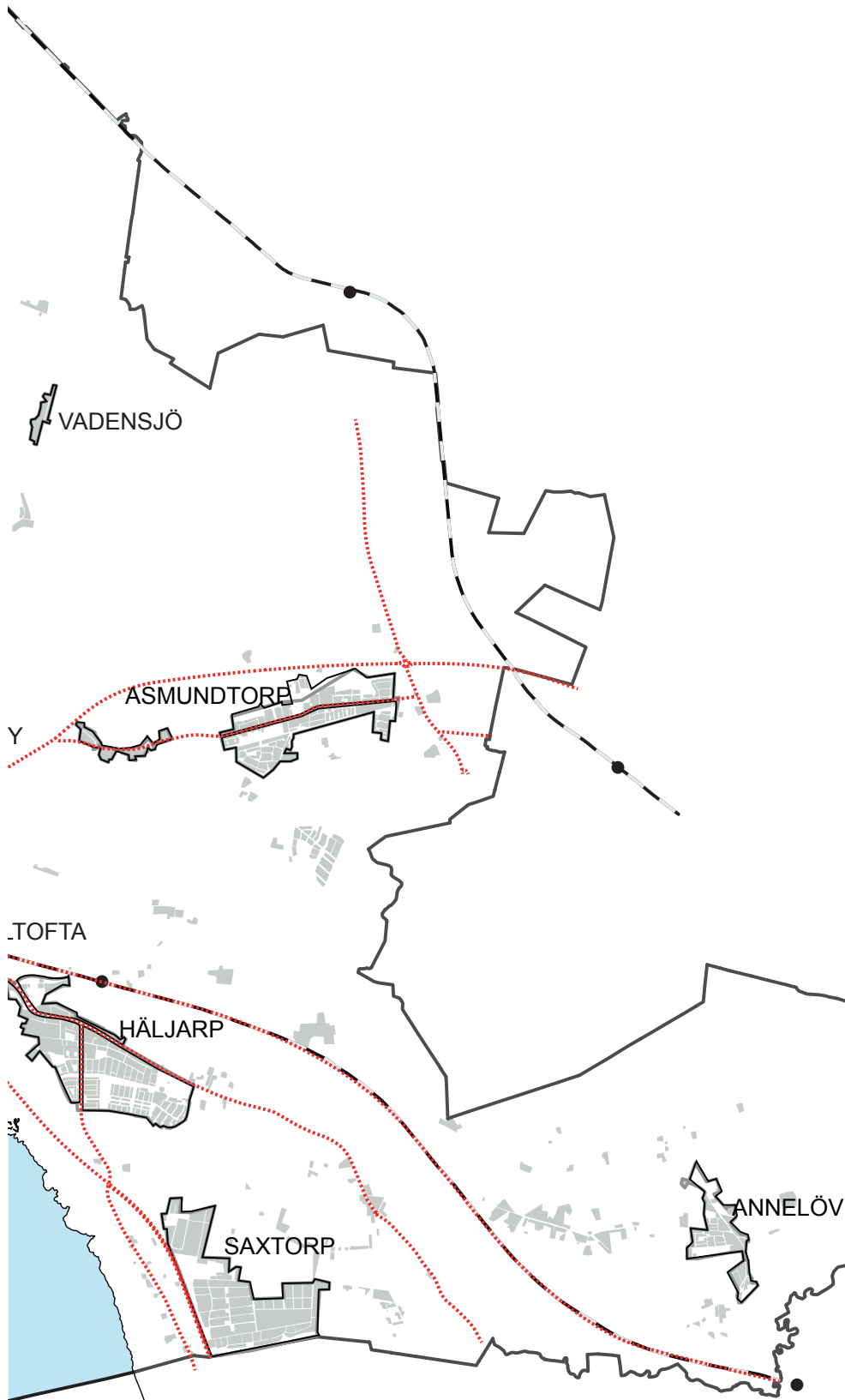

Fig. 49. Karta över områdesindelning i Landskrona

- Barriär, väg,
järnväg
- Barriär område

Områdestyper

Centrala Landskrona består främst av trafikerat område som erbjuder liten eller ingen möjlighet till lek i närområdet. I utkanterna av Landskrona finns större trafikfria områden, till exempel Borstahusen, Karlslund och Sandvången. Västra Fäladen kategoriseras som naturnära område där lek i en naturlig miljö integreras i bostadsområdet. Hela Glumslöv, Asmundstorp, Härlöv, Vadensjö och Örja Kyrkby kategoriseras som trafikfria områden. Här finns möjlighet till viss lek i området men väl uppvuxen natur saknas. Häljarp, Saxtorp och Annelöv utgör naturnära områden där stora lekmöjligheter i form av ett uppvuxet naturrum erbjuds.

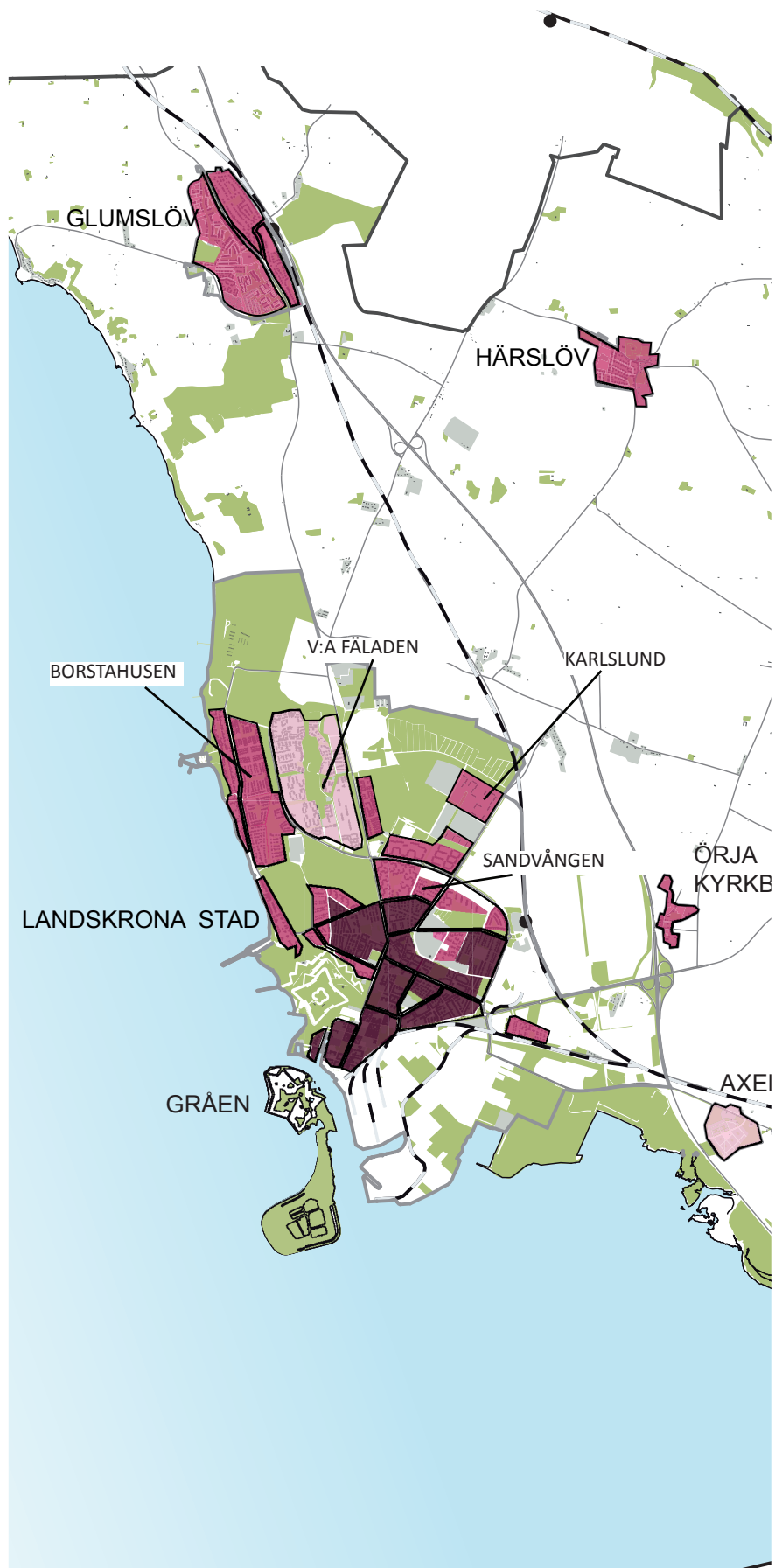
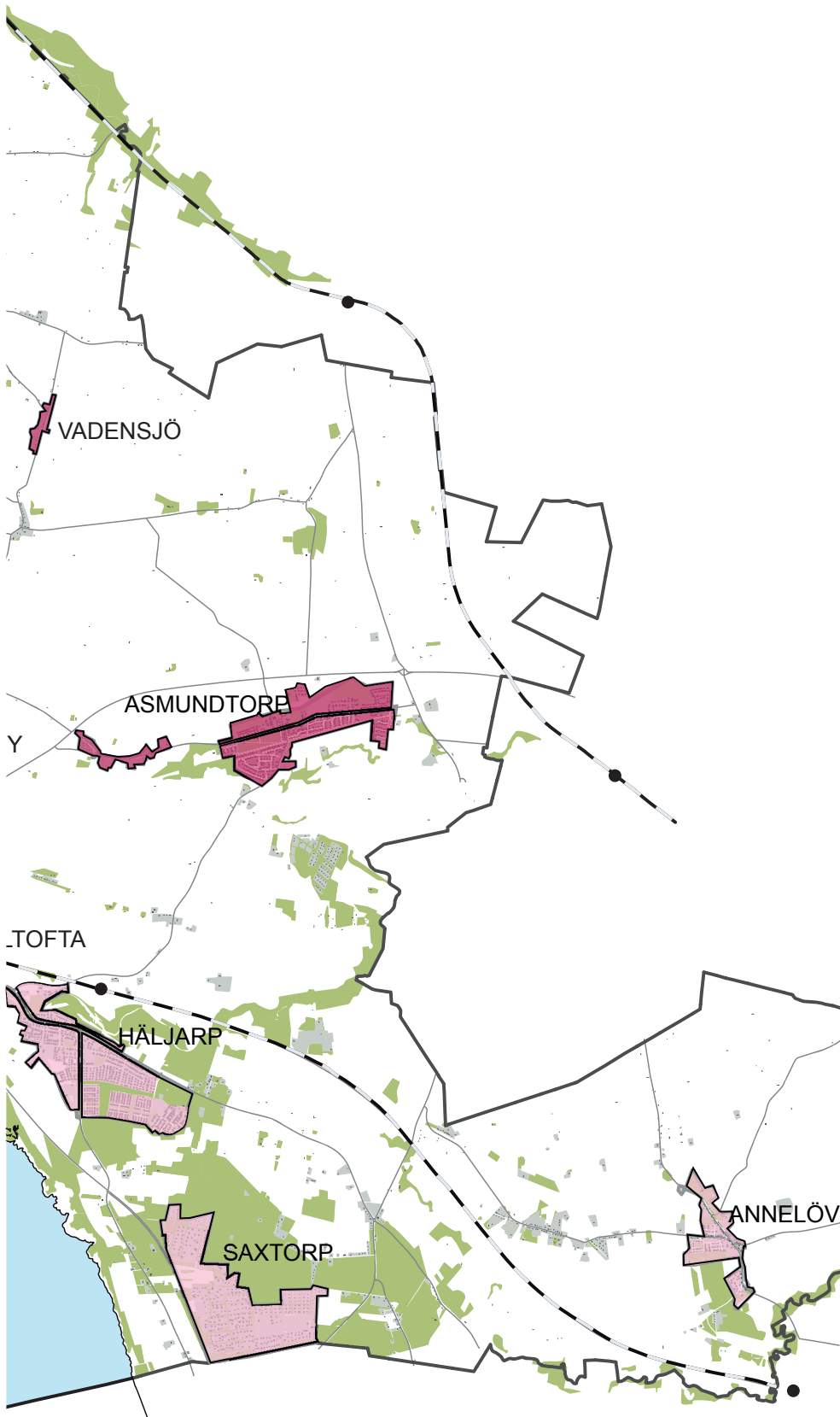

Fig. 50. Karta över områdestyper i Landskrona

- Trafikerat område
- Trafikfritt område
- Naturnära område

Antal barn

Antalet barn har mätts för att skapa en bild av hur många potentiella användare av lekplatserna som finns inom varje område. Antalet barn i Landskrona är störst i de centrala och norra delarna av tätorten, samt Häljarp och Glumslöv. Övriga delar av kommunen har något färre barn inom varje område. I Örja kyrkby, Vadensjö och Råga Hörstad utanför Asmundtorp finns bara runt 20 barn.

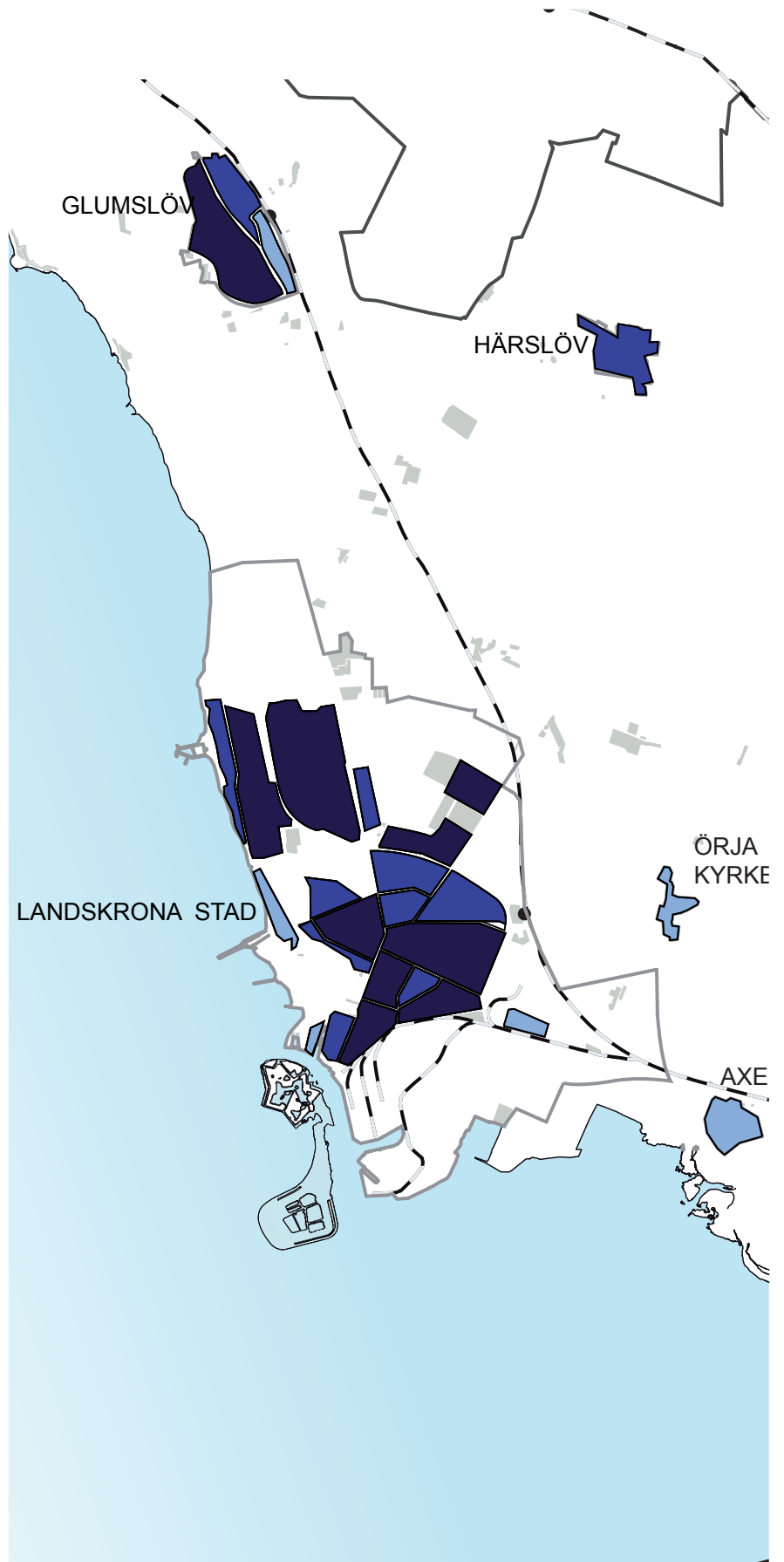
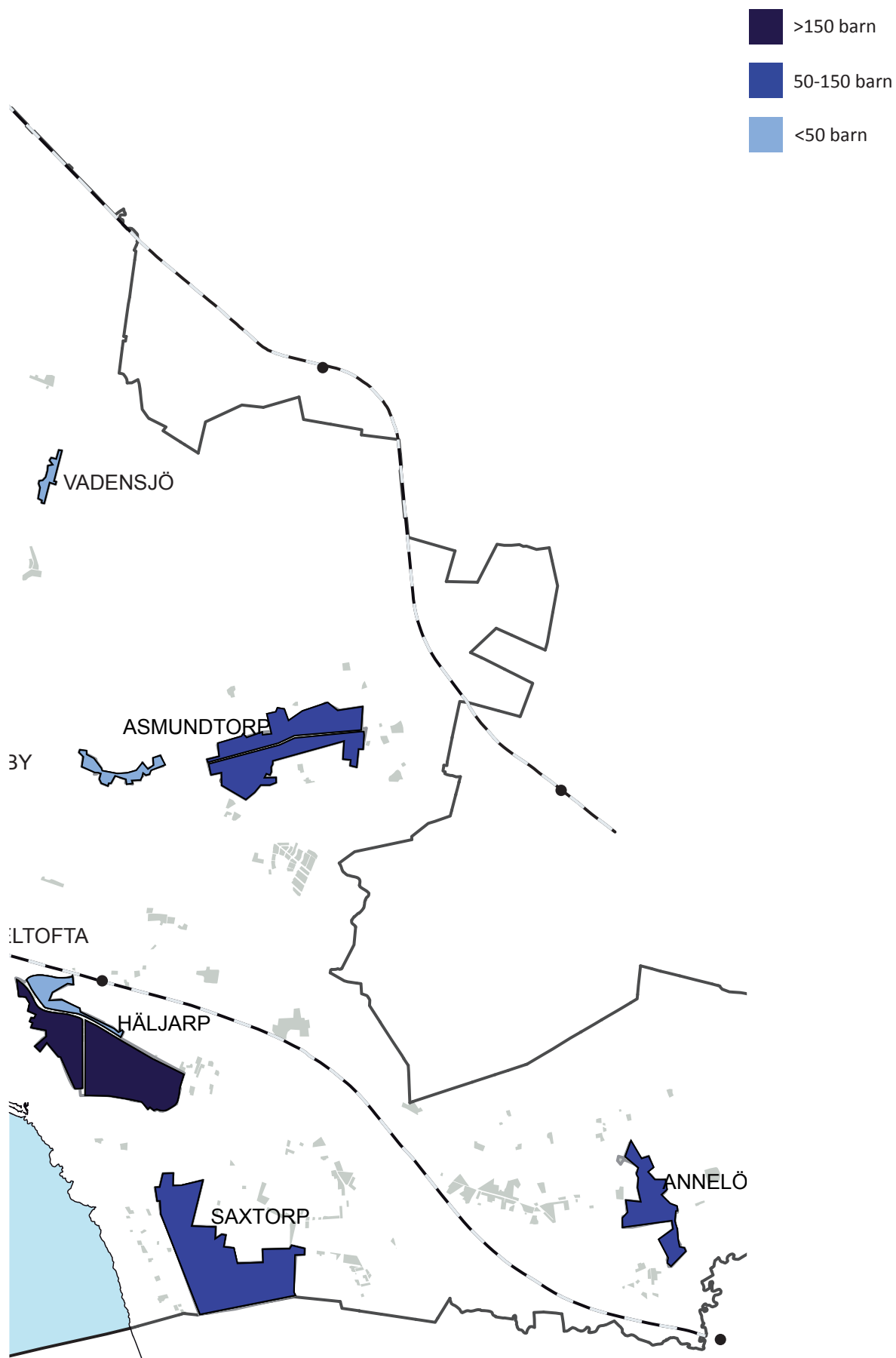

Fig. 51. Karta som visar antalet barn i olika områden i Landskrona

Antal lekplatser per område

Denna analys visar hur många lekplatser varje område har behov av baserat på det poängsättningssystem, och de maxavstånd som tagits fram i lokaliseringsprinciperna. På kartan har även befintliga lekplatser markerats ut. Här kan man alltså se vilka områden som har brist respektive överskott på lekplatser enligt analysen, samt hur långt maxavståndet till närmaste lekplats ska vara inom respektive område.

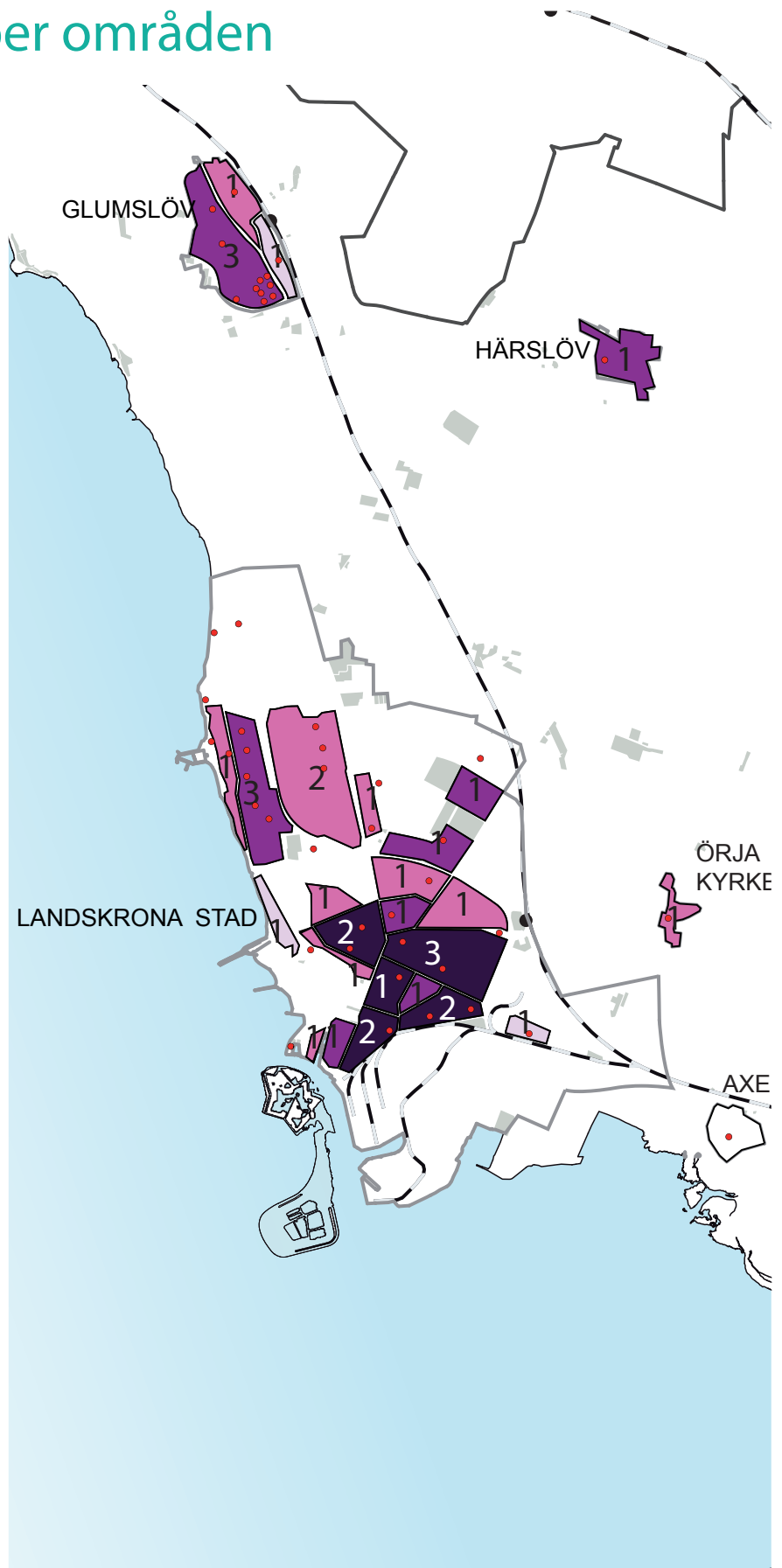
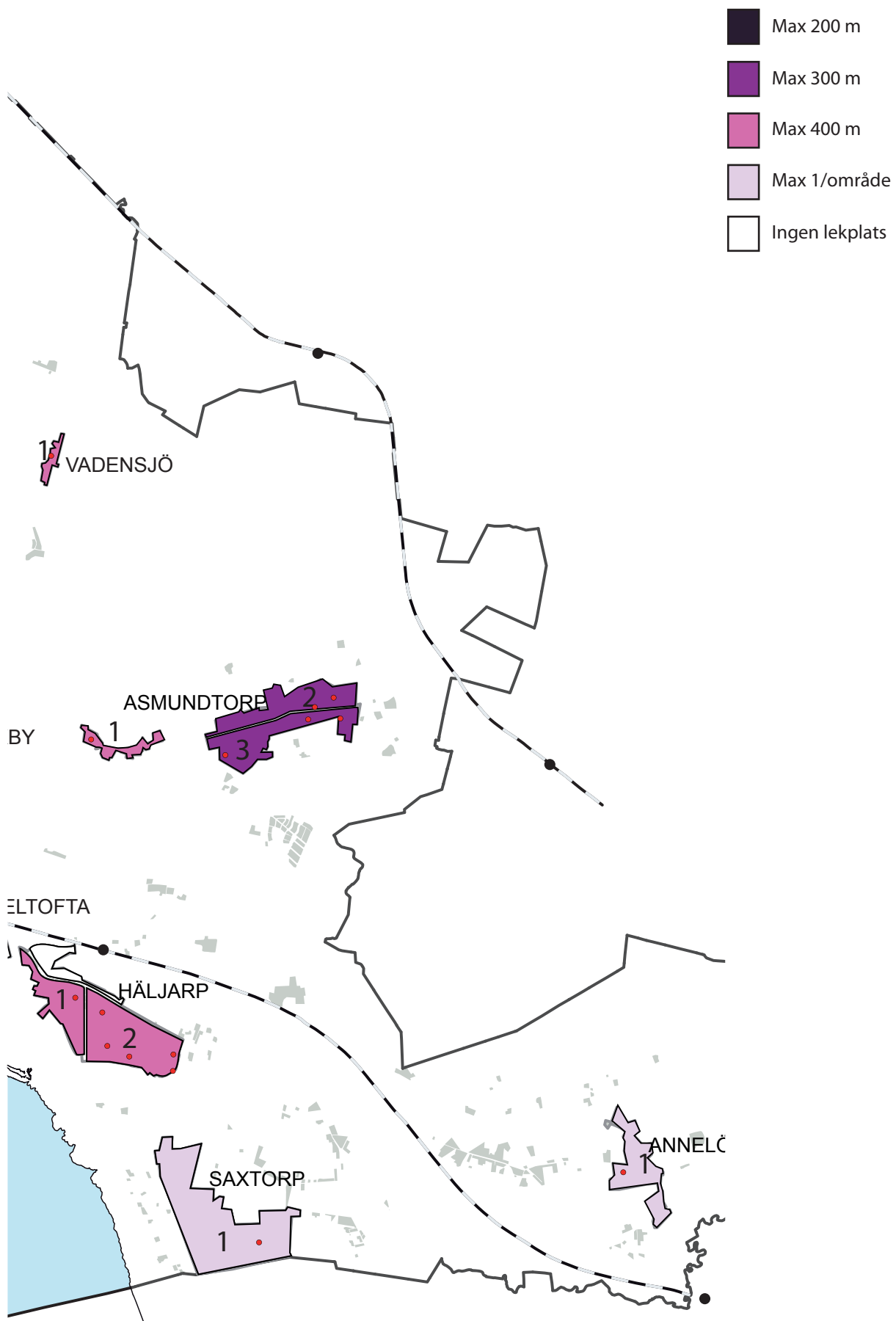

Fig. 52. Karta som visar hur behovet ser ut i de olika områdena i Landskrona

Balansanalys

De flesta delarna av kommunen har balans när det gäller antalet lekplatser. Två områden i Landskrona tätort, ett område i Glumslöv, ett område i Häljarp samt Axeltofta har för många lekplatser. Det är 7 områden i tätorten Landskrona som har brist på lekplatser. Siffrorna i kartan anger antalet lekplatser som ska bort respektive till inom varje område.

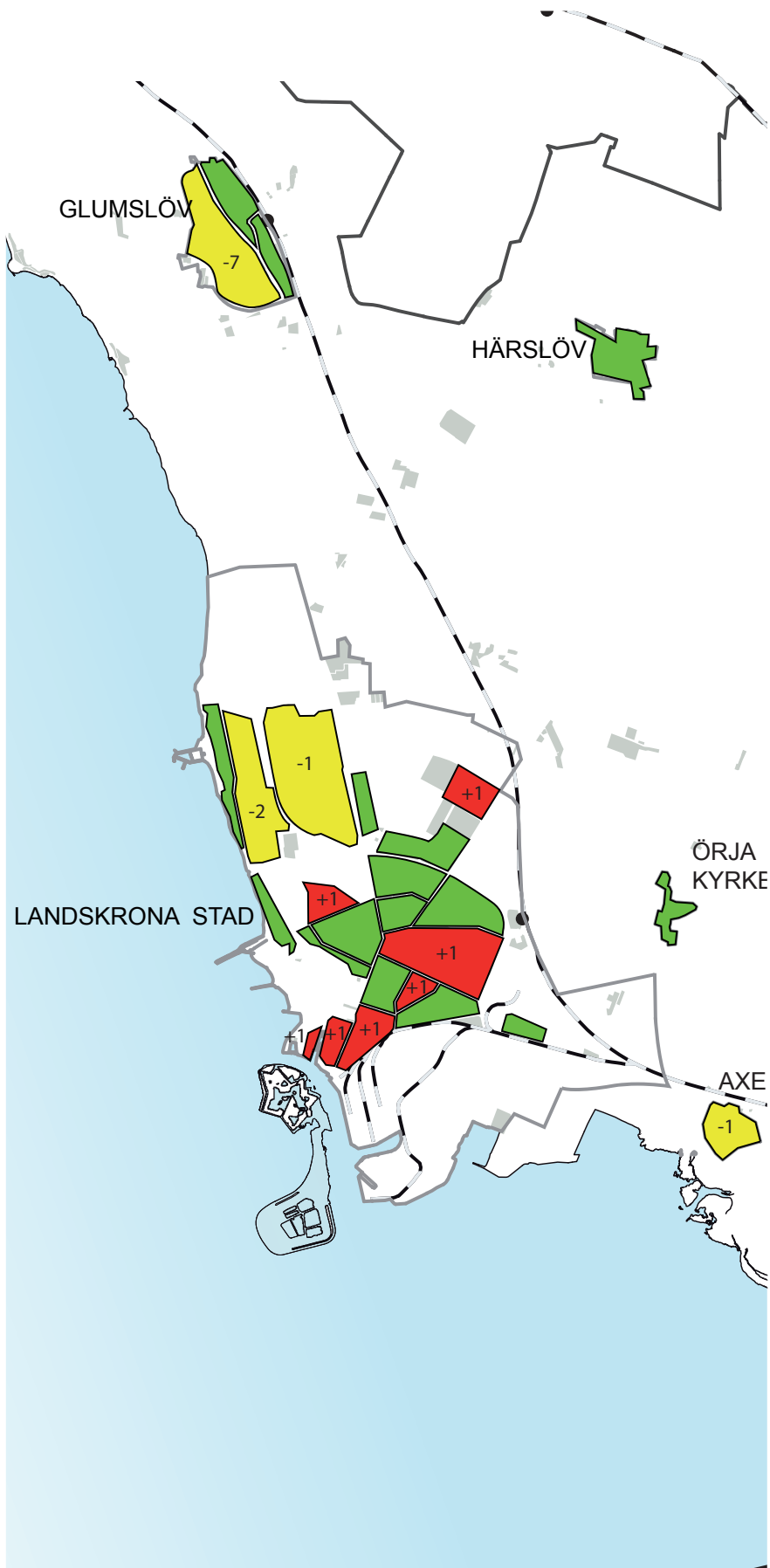
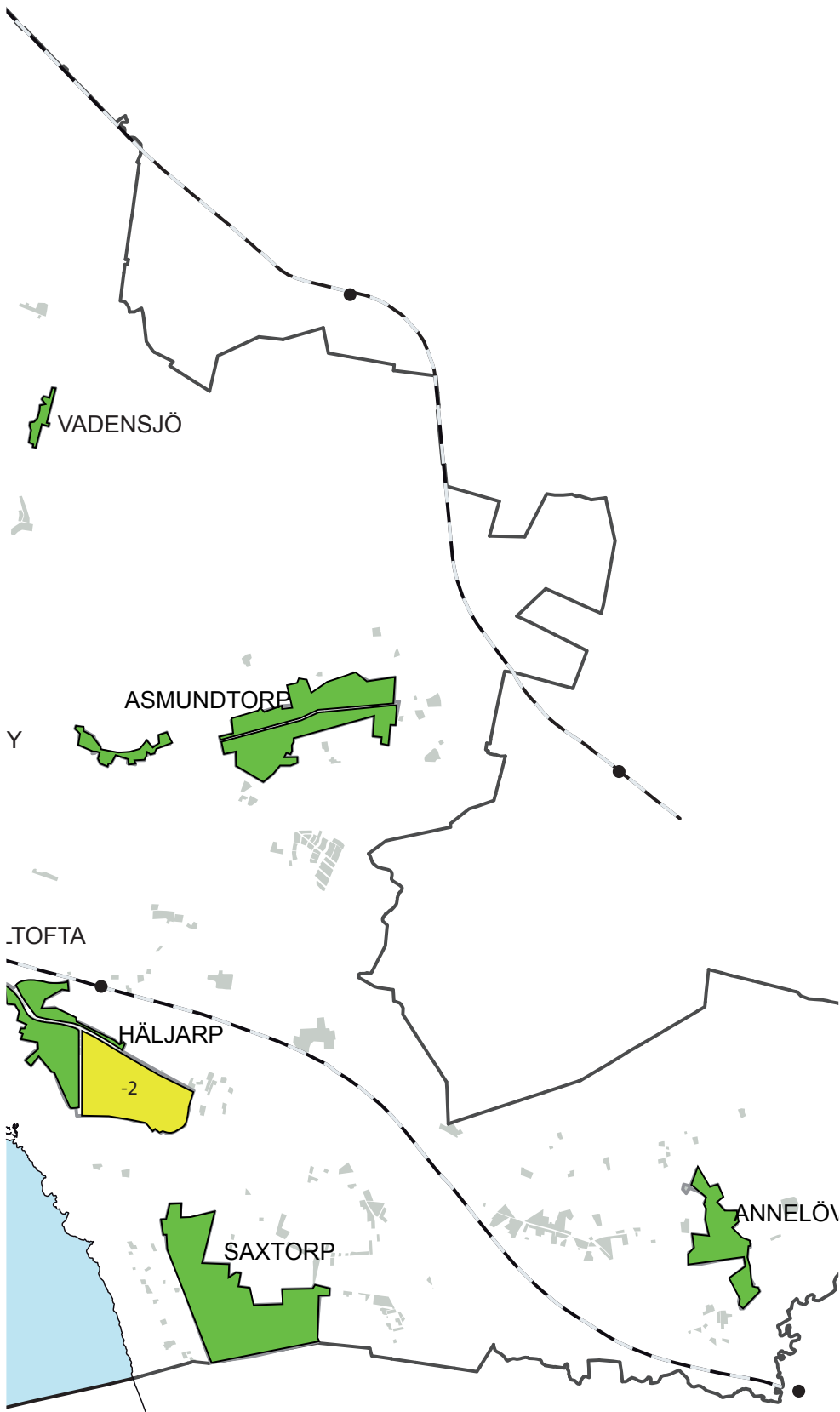

Fig. 53. Karta som visar behovet jämfört med befintligt antal lekplatser

Fokusområden

I de områden där ett överskott av lekplatser råder är det främst de lekplatser som ligger placerade på nära avstånd från varandra som bör tas med i bedömningen av vilka som ska läggas ner. I Amundtorp finns en balans vad gäller antalet lekplatser men spridningen på befintliga lekplatser gör att brist råder i delar av området. I nästa avsnitt ges förslag på åtgärder även här.

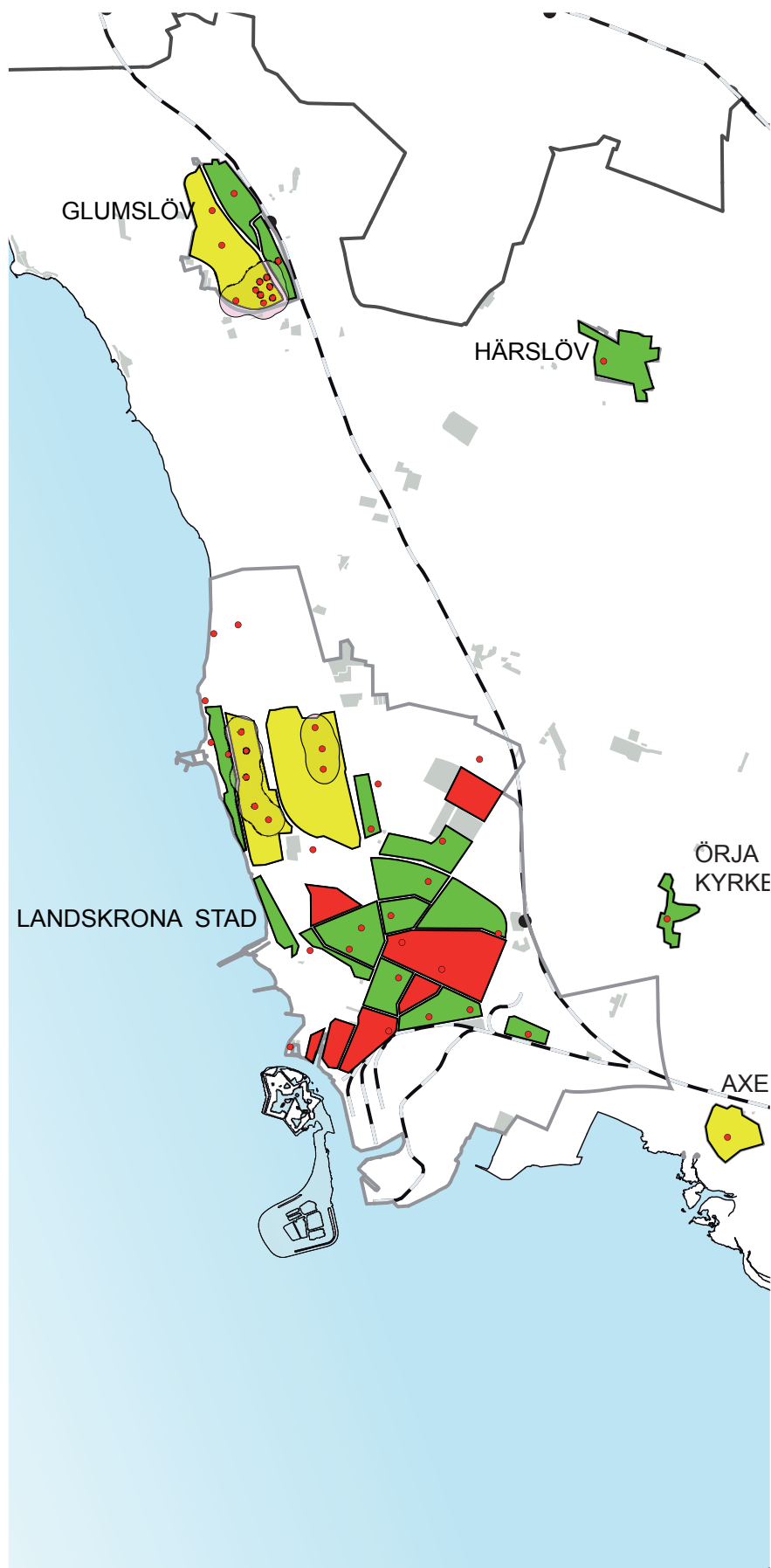
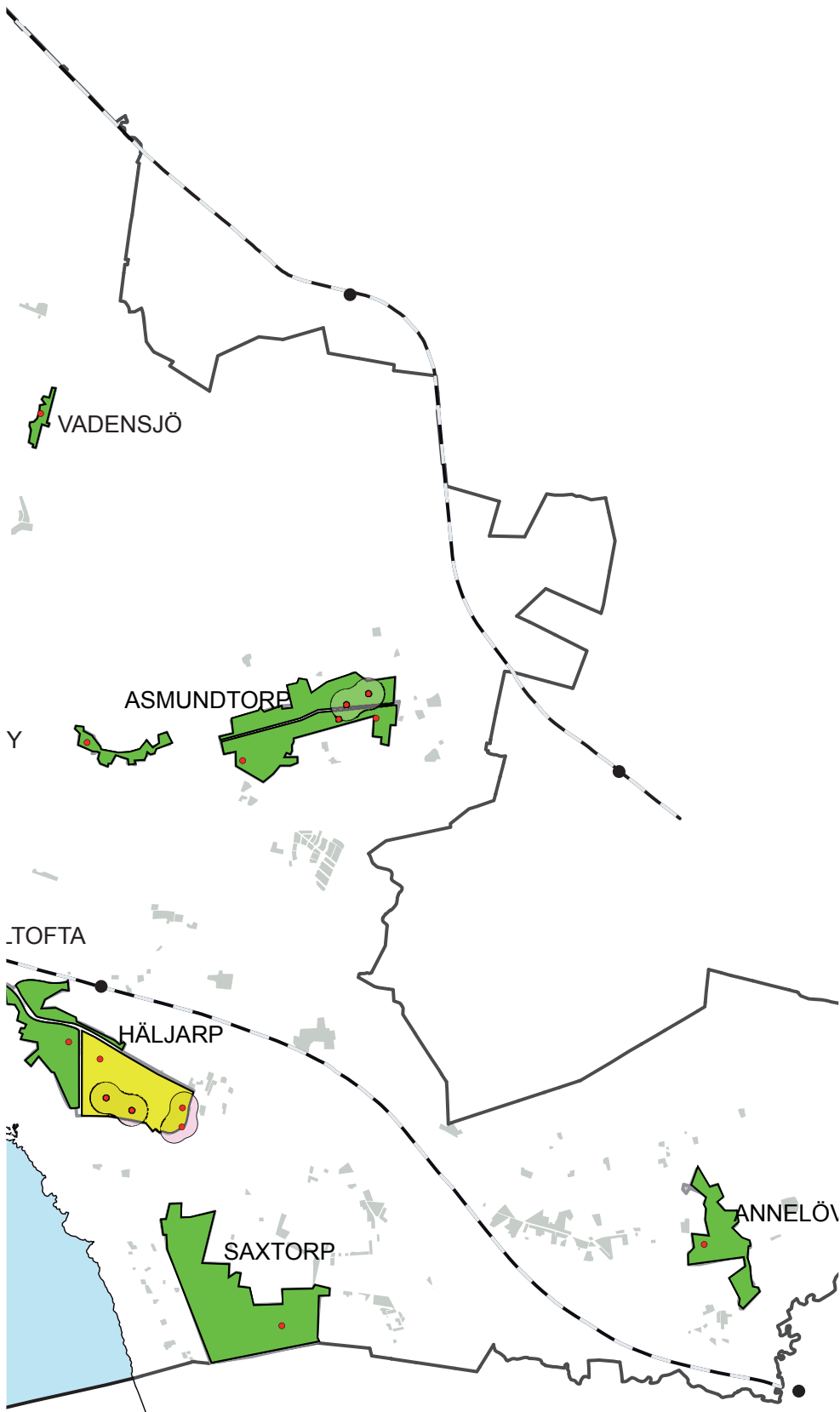

Fig. 54. Karta som visar fokuspunkter för lekplatsutvecklingen

Fokusområden

Åtgärdsförslag för lokaliseringen av lekplatser

Bedömningen av lekplatsernas placering görs främst från de områden där brist eller överskott på lekplatser råder enligt föregående avsnitt. Förslagen baseras på den värdering (se bilaga 1) av lekplatsernas placering som gjorts utifrån värderingsschemat (se bilaga 2). Värderingen baseras på lokaliseringsprinciperna och ska avgöra vilken eller vilka lekplatser som kan avvecklas. Låga poäng i värderingen betyder dålig placering sett utifrån användningspotentialen på platsen.

I de områden som har ett överskott på lekplatser ges förslag på vilka som kan avvecklas eller eventuellt överlåtas. En överlåtelse innebär att skötsel och underhåll av lekplatsen övergår i privat regi, till bostadsrättsföreningar, bostadsbolag eller samfälligheter etc. Eftersom ansvaret för lekplatsen ligger på markägaren (PBL) är det dock viktigt att kommunen fortsätter med kontrollbesiktningar samt ställer krav på att lekplatsen uppfyller säkerhetsnormer. Om standarden inte uppfylls kan kommunen i så fall besluta om att lägga ner lekplatser.

Vid underskott av lekplatser markeras en möjlig plats för en ny lekplats ut om det finns någon sådan. I detta arbete har nya placeringar för lekplatser tagits fram i samarbete med Landskrona Stad eftersom platsen måste vara tillgänglig och passa in i stadens egna planer och riktlinjer. I vissa områden där tillgänglig plats saknas föreslås alternativa åtgärder.

Det finns också exempel på områden där det råder balans i antal lekplatser men där lekplatserna ligger på ett nära avstånd från varandra. Här föreslås åtgärd för att sprida ut lekplatserna inom området

Förslag ges också på vilka lekplatser som bör utvecklas för att skapa större variation mellan lekplatserna. Dessa lekplatser bör göras mer innehållsrika och ska tilltala en större åldersgrupp. De bör också utformas med en tydligare anknytning till platsen. En möjlighet kan till exempel vara att dessa lekplatser görs till så kallade temalekplatser, där temat går att koppla till omgivningen. På så sätt ges lekplatsen och dess omgivning en mer specifik identitet. Dessa lekplatser kommer i förslaget kallas för *områdeslekplats*. På lång sikt kan det vara önskvärt att utveckla fler lekplatser samt att ge en mer unik identitet och en platsanknytning till samtliga lekplatser.

Följande tecken kommer användas i åtgärdsförslaget:

- ✕ Avvecklas
- ✓ Avvecklas ev. på sikt
- ☆ Utvecklas till områdeslekplats
- Ny lekplats

Glumslöv

Den föreslagna utvecklingen i Glumslöv är att Annetorps smålekplatser A-F läggs ner samt Haga lekplats. Kvar blir Annetorps storlekplats, Kyrklyckan samt Hällstorps stora i detta område. Den lekplats som föreslås för utveckling till områdeslekplats är Kyrklyckan eftersom den tillsammans med Annetorps storlekplats fått högst poäng, men Kyrklyckan ligger mest centralt i tätorten (se bilaga 1).

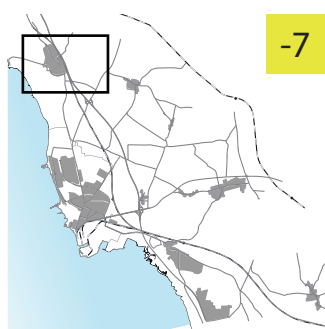

Fig. 55. Åtgärdsförslag för Glumslöv

Asmundtorp

I Asmundtorp råder balans i antalet lekplatser men för att sprida ut befintliga lekplatser föreslås att Rundan läggs ner, eftersom Rundan är den som har fått lägst poäng (se bilaga 1). Istället föreslås en ny lekplats på en litet mer central placering. För Odal mannen föreslås en vidareutveckling till områdeslekplats eftersom den har fått högst poäng. Ett alternativ kan vara att göra den nya lekplatsen till områdeslekplats eftersom den också har fått höga poäng.

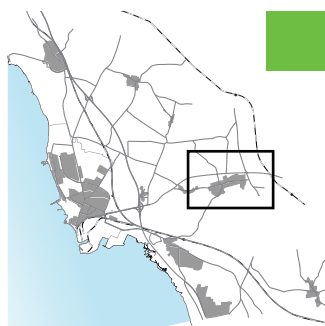

Fig. 56. Åtgärdsförslag för Asmundtorp

Häljarp

I Häljarp föreslås att Lupinvägen södra och Gräsvägen läggs ner samt att Skogsvägen blir föremål för vidare utveckling till områdeslekplats. Lekplatsen i Axeltofta har fått väldigt låga poäng och den upplevs tillhöra koloniägarna. För den föreslås avveckling eller överlåtelse till koloniägarna.

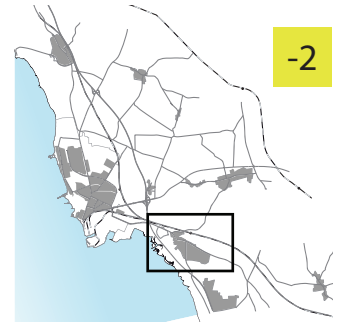

Fig. 57. Åtgärdsförslag för Häljarp

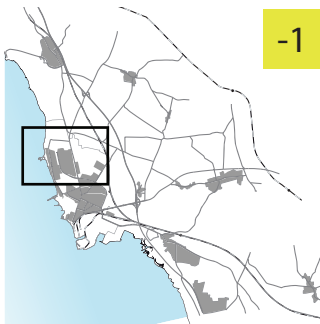
Landskrona

I nordöstra delen av Landskrona saknas kommunala lekplatser helt. Här finns däremot många lekplatser uppförda av bostadsbolaget Landskronahem på området kring bostäderna vilket gör att bristen inte är så stor som det verkar i analysen. Däremot föreslås en utveckling av Karlslundsparken och Storleken till områdeslekplatser.

Fig. 58. Åtgärdsförslag för Koppargården

För Spegelgatan föreslås nerläggning och på sikt eventuellt även Sagogatan. En ny lekplats föreslås i Nybergs kullar som också kan utformas som områdeslekplats. För lekplatsen i Larvi Koloniområde föreslås nerläggning eller överlåtande av huvudmannaskapet till Koloniägarna. Anledningen till det är dels relativt låga poäng men också att den känns privat och otillgänglig.

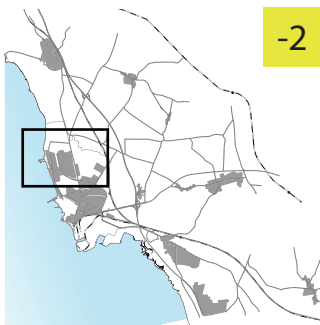

-1

Fig. 59. Åtgärdsförslag för Västra Fäladen

I den Norra delen av tätorten Landskrona föreslås att Västervångsparken läggs ner samt att på lite längre sikt eventuellt även Öresundsparken. För Fregatten och Spelmanen föreslås en vidare utveckling till områdeslekplatser. Även för lekplatsen Cement vid stranden föreslås en utveckling, och i samband med det en eventuell nedläggning av Spättan. För Lekplatsen i Semesterbyn föreslås överlåtelse till Semesterbyn eftersom den ligger inom på deras område och upplevs höra dit.

-2

Fig. 60. Åtgärdsförslag för Borstahusen

I östra delen av centrum råder brist på lekplatser. Här föreslås en ny områdeslekplats i Dammhagsparken, samt en utveckling av Östervångsparken och St Olofs sjö till områdeslekplatser. Här bör Landskrona Stad dessutom se över ytorna för att möjliggöra för ytterligare en lekplats. Det är också viktigt att Östervångsparken görs mer tillgänglig söderifrån eftersom den idag kantas av en barriär i form av en bussgata (Kolonigatan) samt ett staket mot söder. Till exempel kan trafikljus eller upphöjda övergångsställen uppföras för att säkerheten över gatan ska ökas.

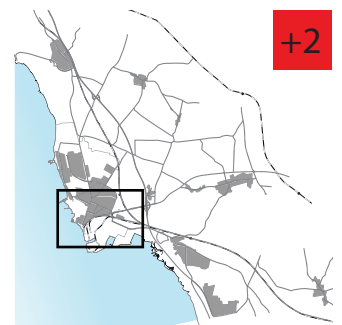

Fig. 61. Åtgärdsförslag för Centrum

I västra delen av centrum finns brist på lekplatser och här föreslås en utveckling av Granet och Timmermannen till områdeslekplatser samt en ny, områdeslekplats i Citadellsområdet. Det kan också vara värt att undersöka möjligheterna för en ny lekplats vid exercisfältet.

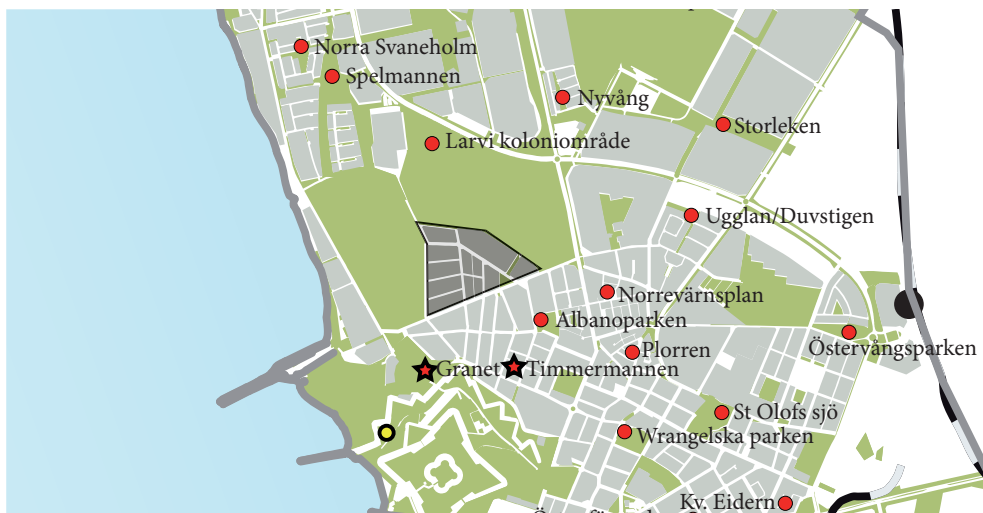

Fig. 62. Åtgärdsförslag för Centrum

I de södra delarna av centrum, där stor brist råder på lekplatser, är det svårt att hitta utrymme för att placera nya lekytor. De ytor som finns här är redan välutnyttjade parker eller torg. En åtgärd som föreslås är dock att man utvecklar Teaterparken till områdeslekplats, så att den kan tilltala fler barn i olika åldrar. Dessutom kan en lekplats i Citadellsområdet även gynna dessa områden. Vidare bör man se över och omvärdera vilka ytor som skulle kunna passa för barns lek. Alternativa tänkbara åtgärder skulle kunna vara små punktinsatser på de få öppna ytor som finns. Det kan ske i form av en lekställning på ett torg eller bara målning i asfalten på en gånggata. Dessa insatser kan inte ersätta en lekplats men de skulle kunna skapa en mer lekfull miljö i vardagen för de många barn som bor i detta område.

Fig. 63. Åtgärdsförslag för Centrum

Fig. 64 Exempel på lekfull miljö vid St. Nicolai Kulturcenter i Danmark.

Fig. 65 och Fig. 66 .Exempel på punktinsatser från Nya Torget i Hörby.

Resultat av åtgärdsförslaget

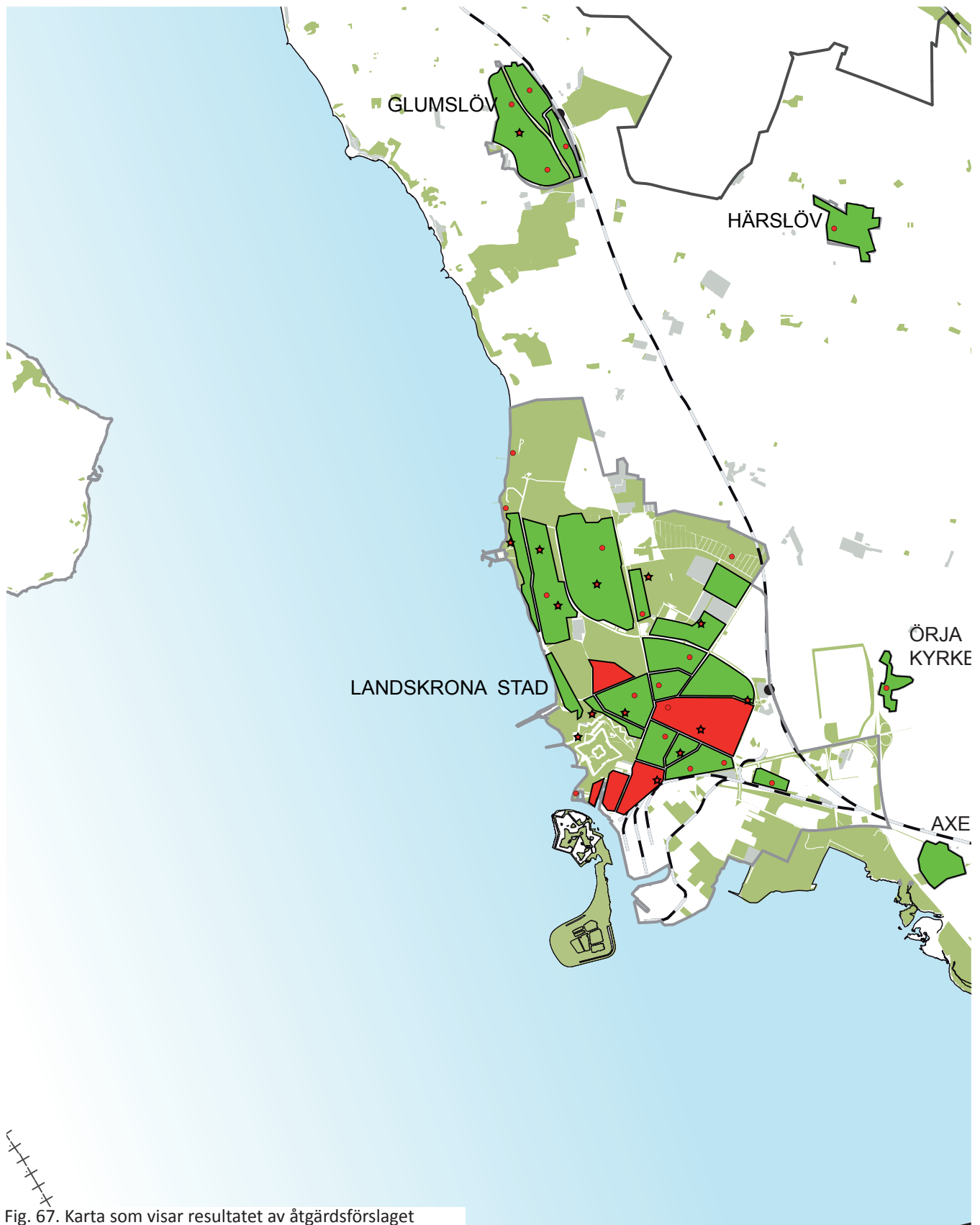
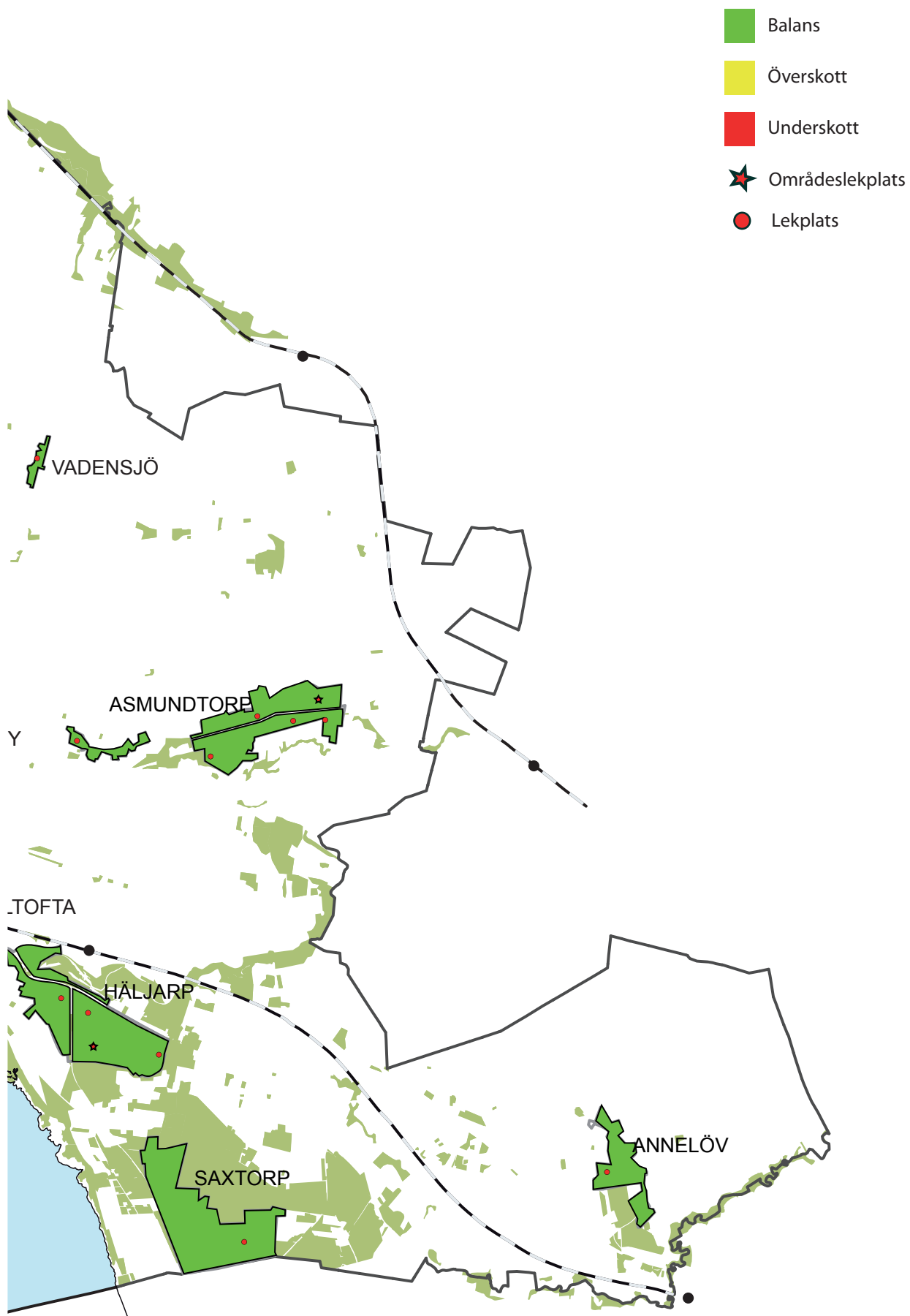

Fig. 67. Karta som visar resultatet av åtgärdsförslaget

Sammanfattning av studien i Landskrona

Med hjälp av lokaliseringsprinciperna har målet med detta arbete kunnat uppnås: *ett åtgärdsförslag för lokaliseringen av lekplatser i Landskrona*. I åtgärdsförslaget föreslås avveckling eller överlåtelse av 14 lekplatser i kommunen. Eventuell avveckling på sikt föreslås för ytterligare 3 lekplatser samt vidareutveckling av 12 till områdeslekplatser, och nyanläggning av 4. Totalt innebär detta 10 färre lekplatser (13 på sikt) i kommunen, men 6 st av dem som läggs ner utgörs av smålekplatserna i Glumslöv, och består endast av en sandlåda. Avvecklingen sker främst i de områden som har stor lekplatstäthet och mycket möjligheter till annan typ av lek i området.

Med hjälp av förslaget kan balans vad gäller utbudet av lekplatser uppnås i alla delar av Landskrona utom centrum där det återstår fem områden med underskott på lekplatser. I synnerhet gäller stor lekplatsbrist i de södra delarna av centrum och här är det upp till kommunen att omvärdera befintliga ytor samt hitta nya lösningar för möjligheter för lek för de barnen som bor i området. Om Landskrona Stad kan frigöra ytor för de områden som även efter förslaget har brist på lekplatser kommer det innebära ytterligare fem nya lekplatser i de centrala delarna av Landskrona.

SLUTREFLEKTION

Diskussion kring resultatet av studien

Mycket i detta arbete har talat för att lekplatstätheten är viktig att bevara. Därav kan det tyckas motsägelsefullt att föreslå nedläggning av flertalet lekplatser till förmån för utveckling av några andra. Och huruvida mätningen av hur många lekplatser som behövs är tillförlitlig eller inte är svårt att svara på innan man gjort undersökningar bland användarna i Landskrona. Därför kan det vara värt att fundera vidare på vad som ska hända med de ytor som blir över när lekplatser avvecklas. Till exempel skulle man kunna undersöka vilka andra behov som finns i området och beroende på hur stor ytan är och hur behovet ser ut omvandla dessa platser till andra typer av aktivitetsområden eller mötesplatser. Det skulle kunna handla om utomhusgym, bollspel, skateparker eller urbana odlingsområden. På så sätt kan dessa områden bevaras som en fri yta för lek och aktivitet, samtidigt som flera målgruppers behov blir uppmärksammade och tillgodosedda.

Resultatet av studien i Landskrona påverkades av att vissa faktorer inte kom med i analysen och värderingen av lekplatserna. Till exempel visade sig analysen av behovet i Koppargården inte stämma, eftersom det kommunala bostadsbolaget Landskronahem försett området med många lekplatser. Och vid värderingen av lekplatserna fick till exempel lekplatsen i Semesterbyn relativt höga poäng (se bilaga 1), men vid platsbesöket blev det tydligt att lekplatsen känns privat, och upplevs tillhöra området. Av detta kan man därför dra slutsatsen att det inte helt går att förlita sig på dessa principer, utan det är viktigt att också förankra teorin i verkliga förhållanden genom platsbesök.

Detta handlar om att det finns många svårigheter i att översätta icke-mätbara faktorer som *behov* till kvantitativa mått och enheter. Maria Kylin, universitetslektor vid SLU, beskriver detta dilemma i sin doktorsavhandling. Hon menar att möjligheten att påverka politiker ökar om man kan påvisa ett *behov* av lekplatser. Men eftersom detta behov ligger i gränslandet mellan vad som är medicinskt påvisbart och vad som är en social konstruktion finns risk för att det svårdefinierade behovet i slutändan förhandlas bort till förmån för t.ex. bilparkering (Kylin 2004).

En komplett analys av behovet av lekplatser är antagligen inte möjlig. Och en fullständig värdering av lekplatsers placering är svår att åstadkomma eftersom det finns så många omständigheter som påverkar resultatet. Men kanske är det ändå genom den här typen av generella analyser som barnens behov kan få förankring i planeringen. Det är dock viktigt att vara medveten om att det också finns en risk med att försöka generalisera behoven. Vi har tack vare 70-talets normsystem lärt oss att en standardisering av lekplatserna

inte heller är önskvärt. Det är också därför jag valt att kalla dem lokaliserings-*principer* och inte lokaliserings-*modell*. De är alltså inte tänkta att användas som förutbestämd mall för lokalisering av lekplatser, utan som guide och vägledning, som principer.

I övrigt stämmer dock resultatet av studien i Landskrona bra överens med verkligheten så som jag uppfattar den. Detta resultat är också något som bekräftades under intervjun med två de två anställda på parkförvaltningen i Landskrona stad.

Intervjun

Intervjun genomfördes på slutet av arbetet, efter det att åtgärdsförslaget tagits fram. Till grund för intervjun låg ett antal frågor (se bilaga 3), men den genomfördes som en ostrukturerad intervju där det pratades fritt kring de frågor som ställdes. På slutet av intervjun presenterades förslaget och de intervjuade fick komma med sina synpunkter på det.

Under intervjun framgick att de intervjuade hade stora kunskaper om vilka lekplatser i Landskrona som används, men att de inte har funderat så mycket kring orsaken till det. De intervjuade ställde sig allmänt tveksamma till nerläggning av lekplaster, mycket på grund av att de upplevt att det väcker stora protester och stort missnöje bland invånarna. De var dessutom övertygade om vikten av närhet till lekplatser, och ställde sig tveksamma till den linje som många kommuner kör, att satsa på kvalitet framför kvantitet. Deras uppfattning var att orsaken till att vissa lekplatser inte används, ofta kan vara gammal och förlegad utrustning, och att de skulle användas mer om man rustade upp dem. De lekplatser som används mycket, trodde de hade att göra med attraktiv lekutrustning som tilltalar alla åldrar, samt attraktiva omgivningar. De nämnde specifikt Karlslundsparken och Granet som välanvända lekplatser. De hade inte funderat över var det skulle behövas fler lekplatser.

När förslaget presenterades var det endast några få punkter som de inte höll med om. De höll med om de flesta förslag på avveckling, men befarade dock att invånarnas reaktioner skulle bli starka. Det var bara en av lekplatserna för vilken nedläggning hade föreslagits som de absolut inte höll med om, Haga lekplats i Glumslöv. Angående smålekplatserna i Glumslöv däremot, höll de med om att de skulle läggas ner eftersom de innebär mycket arbete med skötseln. Men de var övertygade om att de boende i områdena skulle protestera högljutt. I vissa fall, där utveckling till områdeslekplats föreslagits, var de tveksamma på grund av att det inte finns så mycket yta att ta av omkring lekplatsen. Men när jag beskrev vidare att det kunde handla om att förändra *utbudet* snarare än storleken ändrade de sig, och började till och med fundera över hur man skulle kunna göra om vissa av lekplatserna. I de fall där

avveckling föreslagits för en lekplats, och utveckling av en annan, tyckte de intervjuade att man borde göra undersökningar bland berörda invånare först.

Kring de föreslagna placeringarna för nya lekplatser hade de inte så mycket tankar och åsikter. Däremot tyckte de att det var intressant att se mätningen av hur många lekplatser som behövs. Det verkade ge dem motivation till att undersöka vilka ytor i dessa områden som kan passa för att anlägga nya lekplatser.

Hur ska förslaget anpassas till verkligheten?

Jag tror att det är viktigt att beakta de åsikter om lekplatserna som parkpersonalen kommer med. Lokaliseringsprinciperna ska trots allt fungera som principer och inte som färdiga förslag för lekplatserna. Och till stor del är det parkpersonalen som får ta konsekvenserna av avvecklingen och utvecklingen av lekplatser i form av klagomål från invånare och förändrade skötsel förutsättningar. Men i slutändan är det främst användarna av lekplatsen som påverkas av förslaget.

Eftersom förslaget handlar om beslut som skapar förändringar i människors vardag är det viktigt att fundera över hur man på bästa sätt kan kommunicera förslaget till berörda invånare. Ett sätt att gå vidare med förslaget skulle kunna vara att involvera invånare i förändringarna, till exempel genom att presentera den potentiella utvecklingen, och låta deras åsikter komma fram. På så sätt skulle de boende ha möjlighet att avgöra huruvida de är beredda att avvara en lekplats till förmån för utvecklingen av en annan. Man skulle också kunna ta fram förslag för nya lekplatser i samarbete med brukarna i området. Ett exempel på hur det kan göras finns i Borås kommun där man anordnade en valprocess för barn i åldrarna 6-12 år i samband med att en ny central lekplats skulle byggas. I ett formellt val fick barnen välja mellan tre lekplatser som ritats av olika arkitektkontor och det vinnande förslaget blev det som sedan skulle genomföras (Borås stad).

Diskussion kring resultatet av lokaliseringsprinciperna

Båda delarna av lokaliseringsprinciperna har växt fram genom hela arbetet och de har justerats ända in på slutet. Mätningen av *hur många* lekplatser som behövs tror jag kan ha potential att bli ett användbart verktyg vid planering, främst på grund av sin enkelhet och sin allmängiltighet. Bedömningen av lekplasternas *placering* har eventuellt lite för många delar, varav vissa kan vara lite för godtyckliga för att den ska bli användbar för andra kommuner i sin nuvarande form. Men för resultatet av studien i Landskrona har båda mätningarna varit inte bara användbara utan nödvändiga.

Mätningen av hur många lekplatser som behövs

De gränsvärden för maxavståndet som satts i mätningen är anpassade till nuvarande förhållanden i Landskrona. Genom att justera dessa gränsvärden skulle man kunna uppnå olika målsättningar som kommuner sätter gällande lekplatstätheten. Olika gränsvärden kan också användas för att illustrera olika bilder av hur lekplatstätheten i en kommun skulle se ut om man sänkte maxavståndet respektive höjde det. Detta skulle kunna fungera som underlag för en intressant politisk diskussion om barns utrymme i planeringen.

En faktor som utelämnas ur denna mätning är hur behovet av lekplatser påverkas av tillgång till privata trädgårdar eller privata innergårdar. Möjligheten till lek och rörelsefrihet kan tyckas större för de barn som har en egen trädgård än för de barn som bor i ett flerbostadshus, vilket i sin tur måste påverka behovet av lekplatser. Men det är inte säkert att de privata möjligheterna till lek kan ersätta den lek som förekommer i offentliga sammanhang. Det visade bland annat en jämförande studie från 70-talet mellan en villaförort och ett s.k. miljonprogramsområde där barnen i miljonprogrammen kunde många fler lekar än villabarnen (Israelsson 2013). Detta är något som bekräftas av pågående forskning av etnologen Ella Johansson vid Uppsala universitet. Den största förändringen sedan 70-talet är föräldrars ökade oro för att någonting ska hända barnen. Men barn i miljonprogramsområdena kan fortfarande fler lekar. Detta kan dels förklaras av den rörelsefrihet som ges tack vare de trafikseparerade lösningarna som präglar miljonprogrammen. Men det kan enligt Johansson också ha att göra med miljonprogramsområdena är mer trångbodda och det finns fler barn som är ute och leker med varandra (Davidsson 2012).

En annan fråga som dykt upp gällande analysen av behovet är hur den påverkas av det faktum att den begränsas till att omfatta barn upp till 12 år. Genom att dra gränsen vid 12 år förutsätter man att äldre barn inte har behov av den typen av lek. Men orsaken till att äldre barn sällan använder lekplatser för lek kanske är att de flesta lekplatser utformas för yngre barn. Återigen den onda cirkeln som begränsar barns utrymme i planering av staden. Att skapa en lekplats som lockar fler användare innebär säkert en större utmaning och högre kostnader för kommunerna, så det är antagligen av bekvämlighetsskäl och ekonomiska orsaker som behovet av lek för de äldre barnen avfärdas. Men för detta arbete känns ändå åldrarna 1-12 relevant eftersom det främst är de yngre barnens rörelsefrihet som begränsas i staden. Barn över 12 kan oftast röra sig fritt även i trafikerade miljöer. Så om en av lekplatsernas huvudfunktion är att erbjuda barn en möjlighet till fri rörelse kan det ändå vara motiverat att dra gränsen vid 12 år.

Översiktlig planering

Jag tror att analysen av behovet utifrån de tre områdestyperna som tagits fram i lokaliseringsprinciperna skulle kunna bli ett användbart verktyg för den översiktliga planeringen. Genom att beskriva städer utifrån vilken rörelsefrihet och vilka lekmöjligheter som möjliggörs skulle barnperspektivet kunna integreras i den större skalan. Att barns rörelsefrihet och möjlighet till lek är beroende av vilken typ av område man bor i är ingen nyhet, men detta har såvitt jag vet inte tidigare inkorporerats i planeringen av lekplatser. Enligt Maria Kylin uppstår det svårigheter när man ska hantera barnperspektiv i en större skala i stadsplaneringen. Det beror på att barns strukturer och nätverk skiljer sig från de nätverk som vi vanligtvis planerar utifrån (Kylin 2004). I *huvudstrategier för hållbar samhällsutveckling* ur den gällande översiktsplanen för Landskrona från 2002 nämns barnens perspektiv vid tre tillfällen. Två av dem handlar om utveckling av barnomsorgen och den tredje om kollektivtrafiken. Lekplatser nämns inte uttryckligen i den gällande översiktsplanen. Under *strategier för fritidsområden* beskrivs att fritidsområden ska vara jämnt fördelade över kommunen och erbjuda ett rikt och varierat utbud. Möjligheter till samlokalisering av anläggningar som efterfrågas av skola och barnomsorg nämns under två rubriker, samt att särskilda fritidsanläggningar behöver utformas som en del av den gröna miljön under en (Landskronas Stad 2000).

Mätningen av lekplatsers placering

Att ta fram en mätning av lekplatsernas placering i Landskrona har varit relevant för att uppnå målet med arbetet. Däremot är det denna del som känns mest komplicerad och minst genomarbetad. Antingen beror det på att det hade

behövts mer tid för att utveckla den. Eller så kan den här typen av generell mätning av placering inte kan göras helt komplett. Viktningen mellan de olika delarna tog lång tid att arbeta fram och slutresultatet blev ändå en för Landskrona relativt välfungerande mätning av lekplatserna. Däremot tror jag att denna mätning kan vara betydligt svårare att applicera på andra platser. Utförandet kan upplevas som lite för komplicerat för att man ska lockas att använda den. Kanske hade färre kategorier kunnat göra den mer generell och lättförståelig.

Intressekonflikter

Detta examensarbete gjordes på uppdrag av Landskrona stad med målet att ta fram ett lekplatsprogram för kommunen. Därför är det Landskrona stads intressen som har varit tongivande för vilken riktning arbetet skulle ta. Anledningen till att arbetet också kom att omfatta de lokaliseringsprinciper som i slutändan blev huvuddelen av arbetet, var att jag inte kunde hitta någon annan utväg för att komma fram till ett åtgärdsförslag i Landskrona. I många studier konstateras att placeringen av lekplatsen är viktig för hur den kommer användas, men ingen har beskrivit *hur* det kan tillämpas i planeringssammanhang. Jag hittade inga generella principer för hur man kan tänka kring lokalisering av lekplatser.

Under arbetet fångades mitt intresse huvudsakligen av mätningen av hur många lekplatser som behövs, och särskilt områdestyperna. Jag hade på ett sätt velat fördjupa mig i hur analysen av behov skulle kunna utvecklas och användas. Men det hade inte räckt med att mäta hur många lekplatser som behövs för åtgärdsförslaget som efterfrågades från Landskrona. För förslaget behövdes även en mätning av *vilka* lekplatser som skulle avvecklas eller utvecklas. Jag insåg tidigt att det skulle bli svårt att göra den typen av mätning och att det skulle innebära ett stort arbete men jag blev tvungen till att hålla fast vid det spåret. I slutändan kan jag tycka att det också blev en mycket intressant del av arbetet även om den inte är lika generell och allmänt användbar som mätningen av antalet lekplatser.

Tankar kring metod och process

Den största delen av arbetet gjordes på plats i Landskrona. När jag först fick uppdraget att ta fram ett lekplatsprogram prövade jag mig fram för att se vad som skulle vara relevant att ta med. Med hjälp av utförliga beskrivningar av alla lekplatser från besiktningspärmen började jag med att kategorisera alla lekplatser utifrån lekutrustning, och dela upp dem i olika ålderskategorier. Samtidigt läste jag en del litteratur, och det blev snart tydligt för mig att det i ett första skede snarare handlade om *placeringen* av lekplatserna, inte *innehållet*.

Tanken om att göra en analys av behovet av lekplatser uppkom relativt tidigt i arbetet, men det var först efter tre månader, när jag började cykla runt i staden, som det gick upp för mig att behovet av lekplatser inte bara berodde på antalet barn utan också på i vilken typ av område man bor. Det var också genom platsbesök på lekplatserna som det blev tydligt hur stor roll den omgivande miljön spelar för lekplatsens kvalitet. Efter att ha besökt alla 63 lekplatser och läst en mängd litteratur började lokaliseringsprinciperna ta form. Men den slutgiltiga formen för analysen och värderingen var färdig först efter fem månader, med bara några veckor kvar till inlämning. Och mål och syfte har ändrats fram och tillbaka ända till dags datum.

Hur har denna process då påverkat slutresultatet?

Jag tror kanske inte att detta är det mest tidseffektiva sättet att genomföra ett arbete på. De veckor som spenderades med att kategorisera lekplatsernas utrustning hade kunnat besparas. Och kanske skulle en tydligare arbetsplan från början ha kunnat hålla mig kvar på ett och samma spår under hela arbetet. Men jag är ganska övertygad om att slutresultatet, genom att bevara en öppenhet och flexibilitet där arbetet kan fortsätta att formas och omformas ända in i slutet, blir betydligt mer intressant. Om jag hade hållit mig till den spår jag först började på skulle detta arbete blivit en kopia av en rad andra lekplatsprogram, och inget nytt hade tillförts till diskussionen kring behov och användande av lekplatser.

Slutord

För mig har detta arbete, som från början kändes måttligt intressant, förändrat hela min syn på vårt samhälle. Tidigare i utbildningen har jag aldrig tyckt att det där med lekplatser och barns lek har verkat intressant. Men kanske är det på grund av det faktum att jag själv blev förälder för ett och ett halvt år sedan som jag har börjat se på staden med andra ögon. Kanske förstärks detta faktum av att jag bor på en av Malmös mest trafikerade gator, Nobelvägen, och att det är med livet som insats jag dagligen korsar denna väg tillsammans med min son för att komma till närmaste lekplats i Folkets park. Och kanske förstärks det ytterligare av den gnagande känslan av att min son förmodligen kommer vara minst femton år innan jag vågar låta honom gå själv till närbutiken och korsa en annan av Malmös mest trafikerade gator, Amiralsgatan. Och att han, så länge Nobelvägen har sin nuvarande utformning, ALDRIG kommer få gå själv till Folkets park. Hur sjukt är inte det? Och hur arg blir man inte? Själv växte jag upp i ett familjeområde i en småstad, och så långt tillbaka jag kan minnas har jag ALLTID rört mig fritt i området, om än men vissa restriktioner som jag *nästan* alltid följde. Mitt bostadsområde var ett typiskt naturnära område. Vi hade visserligen en lekplats väldigt nära men mina starkaste minnen kretsar kring buskaget runt dagiset som låg på gatan. Där fanns de bästa gömställena när man lekte dunken. Lekplatsen minns jag mer som en plats jag hängde på när jag blev tio-elva. Då hängde man där för att snacka och träffa folk. Och gunga.

Den friheten som jag kände när jag var liten vill jag ju att min son också ska få känna. Och förmodligen, av den anledningen bland annat, kommer vi inte bo kvar på Nobelvägen tills han blir femton. Men det finns barn som växer upp här. Allt fler familjer väljer faktiskt av förståeliga skäl att ändå bo kvar i stan när barnen växer upp. Blandningen av människor och utbudet av saker kan vara helt fantastiskt både för stora och små. Men en fråga som har ekat i mitt huvud på sistone är: Hur kan det komma sig, trots att *alla* någon gång har varit barn, och de flesta någon gång får barn, att det som blivit viktigast när man planerar städer är hur bilar tar sig fram, inte barn?

Litteraturlista

Barns utemiljö. Betänkande avgivet av kommittén för barns utemiljö. SOU 1970:1. Stockholm: Liber Förlag

Blücher, Mia (2009). *Vad styr planeringen av lekplatsutbud i svenska kommuner? En studie av 12 lekplatsprogram*. Sveriges lantbruksuniversitet. Landskapsingenjörsprogrammet. Alnarp

Boldemann, C., Blennow, M., Dal, H., Mårtensson, F., Raustorp, A., Yuen, K., Wester, U. (2005). Impact of preschool environment upon children's physical activity and sun exposure. *Preventive medicine*. 42(2006): 301-308.

Boverket, Stadsmiljöavdelningen (2000). *Unga är också medborgare – om barns och ungdomars inflytande i planeringen*. Malmö

Burghart, Gordon M. (2011). Defining and recognizing play. I: Pellegrini, Anthony D. (red.). *The oxford handbook of the development of play*. New York: Oxford University Press. s. 9-18

Enbom, Susanne (2012). *Likriktat = lekriktat? En studie av lekplatser och lekredskap, deras lekvärden och utvecklingsmöjligheter ur ett landskapsarkitekturperspektiv*. Sveriges lantbruksuniversitet. Landskapsarkitekturprogrammet. Alnarp

Faskunger, Johan (2008). *Barns miljöer för fysisk aktivitet – samhällsplanering för ökad fysisk aktivitet och rörelsefrihet hos barn och unga*. Östersund: Statens Folkhälsoinstitut. R 2008:33

Faskunger, Johan (2007). *Den byggda miljöns påverkan på fysisk aktivitet. En kunskapssammanställning för regeringsuppdraget "Byggd miljö och fysisk aktivitet"*. Östersund: Statens Folkhälsoinstitut. R 2007:3.

Fjørtoft, Igunn. (2004). Landscape as playscape: The effects of Natural Environments on Children's Play and Motor Development. *Children, Youth and Environments*. 14(2): 21-44.

Fjørtoft, I., Sageie, J. (2000). The natural environment as a playground for children Landscape description and analyses of a natural playscape. *Landscape and Urban Planning*. 48(2000): 83-97.

Fotel, Trine., Thomsen, Thyra, U. (2004). The surveillance of children's mobility. *Surveillance & society* 1(4): 535-554

- Fyhri, A., Hjorthol, R., Mackett, R.L., Fotel, T.N., Kyttä, M. (2011). Children's active travel and independent mobility in four countries: Development, social contributing trends and measures. *Transport policy*. 18 (2011): 703-710
- Gehl, Jan. (2003). *Livet mellem husene. Udeaktiviteter og udemiljøer*. 1 ed. København: Arkitektens forlag.
- Hüttenmoser, Marco (2011). *Road traffic threatens child development. We need a fundamental change of perspective*. Werner Gronau, Karl Reiter & Robert Pressl (Ed.): Transport and Health Issues. Mannheim 2011: 69-80 (=Studies on Mobility and Transport Research)
- Jansson, Märit (2008). Childrens' Perspective on Public Playgrounds in Two Swedish Communities. *Children, Youth and Environments* 18(2): 89-109
- Jansson, Märit (2009). *Management and Use of Public Outdoor Playgrounds*. Diss. Alnarp: Sveriges lantbruksuniversitet.
- Jansson, Märit. (2010). Attractive Playgrounds: Some Factors Affecting User Interest and Visiting Patterns. *Landscape research* 35(1): 63-81.
- Jansson, Märit., Persson, Bengt. (2010). *Playground planning and management: An evaluation of standard-influenced provision through user needs*. Urban Forestry & Urban Greening. 9(2010): 33-42.
- Johansson, A-K., Kollberg, S., Bergström, K.(2009). *Grönområden för fler – en vägledning för bedömning av närhet och attraktivitet för bättre hälsa*. Statens folkhälsoinstitut. Östersund. R 2009:02
- Johansson, M., Raustorp, A., Mårtensson, F., Boldemann, C., Sternudd, C., Kylin, M. (2011). *Attitudinal antecedents of children's sustainable every day mobility*. Werner Gronau, Karl Reiter & Robert Pressl (Ed.): Transport and Health Issues. Mannheim 2011: 55-68 (=Studies on Mobility and Transport Research).
- Johansson, Roger & Linderholm, Leif (2009). *Rätt fart i staden. Handbok för en attraktiv stad*. Sveriges Kommuner och Landsting, Vägverket och SKL Kommentus AB, Andra upplagan (Vägverket publikation 2008:4).
- Kylin, M. (2004). *Från koja till plan*. Doktorsavhandling. Sveriges Lantbruksuniversitet. Alnarp

Lieberg, Mats (1994). Ungdomarna, staden och det offentliga rummet. *Ungdomar i skilda sfärer*. Johan Fornäs, Ulf Boëthius och Bo Reimer (red.): 187-234. Stockholm: Brutus Östlings Bokförlag Symposion AB

Lenninger, Anna. (2008). Barns plats i staden. *Stad & Land* nr 174. Malmö: Movium.

Lynch, Kevin. (1960). *The image of the city*. Cambridge, Massachusetts: The MIT Press.

Löfgren, Orvar. (1997). *Moderna landskap : identifikation och tradition i vardagen* / red.: Katarina Saltzman, Birgitta Svensson (red.): 49-68. Stockholm: Natur och kultur.

Malmö stad (2005). *Stadens struktur. Handlingsprogram för arkitektur och stadsbyggnad 2005*. Malmö: Malmö stad.

Mårtensson, F. (2004) *Landskapet i leken – En studie av utomhuslek på förskolegården*. Doktorsavhandling. Sveriges Lantbruksuniversitet. Alnarp

Norén Björn, Eva (1977). *Lek, lekplatser, lekredskap - en utvecklingspsykologisk studie av barns lek på lekplatser*. Stockholm: Lekmiljörådet

Norrköpings kommun (2005). *Lekplan 2005*. Norrköping.

Olsson, Henny., Sörensson, Stefan. (2008). *Forskningsprocessen. Kvalitativa och kvantitativa perspektiv*. 2 ed. Stockholm: Liber.

Plan- och bygglagen (2010). Västerås. (SFS 2010:900)
Produktsäkerhetslagen (2004). Stockholm (SFS 2004:451)

Refshauge, Anne Dahl (2008). *PlayLab Cph. Design and use of public playgrounds in urban green spaces*. Forest & Landscape Research. No. 53-2012: Forest & Landscape Denmark, Frederiksberg. 202 pp.

Refshauge, Anne Dahl., Stigsdotter, Ulrika K., Cosco, Nilda G. (2012). Adults' motivation for bringing their children to park playgrounds. *Urban Forestry & Urban Greening*. 11(2012): 396-405.

Veitch, J., Bagley, S., Ball, K., Salmon, J. (2006). *Where do children usually play? A qualitative study of parents' perceptions of influences on children's active free-play*. *Health & Place* 12 (2006): 383–393

Elektroniska källor

Arkitekten (2005). Nr 3(05). Tillgänglig: <http://www.arkitekt.se/arkitekten/0503/f1895>. [2013-08-05]

Boverket (2011). Boverkets byggregler. BBR 18, BFS 2011:6. Tillgängligt: <http://www.boverket.se/Global/Webbokhandel/Dokument/2011/BFS-2011-6-BBR-18.pdf>. [2013-08-18].

Boverket (2011). Författningssamling. BFS 2011:13. HIN 2. Tillgängligt: <https://rinfo.boverket.se/HIN/PDF/BFS2011-13-HIN2.pdf>. [2013-08-18].

Boverket (2012). Grönstruktur är allt från parker till vild natur. Tillgängligt: <http://www.boverket.se/Planera/planeringsfragor/Gronstruktur/>. [2013-08-18]

Davidsson, Hanna (2012). Bullerbyn finns i miljonprogrammen. UNT.se (2012-02-12). Tillgängligt: <http://www.unt.se/uppsala/bullerbyn-finns-i-miljonprogrammen-1661073.aspx>. [2013-08-05]

FNs Barnkonvention. Tillgänglig: <http://www.raddabarnen.se/om-ss/barnkonventionen/barnkonventionen-lang-version/> [2013-08-18]

Hags. (2013), <http://hags.se/> [2013-08-18]

Israelsson, Monika. (2013). Rena barnleken i miljonprogrammet. Aftonbladet 2013-06-19. Tillgängligt: <http://www.aftonbladet.se/wendela/barn/article16984840.ab>. [2013-08-22]

Kompan. (2013). <http://kompan.se/> [2013-08-18]

Konsumentverket. Regler i Sverige för lekplatser och lekredskap. Tillgängligt: http://www.konsumentverket.se/Global/Konsumentverket.se/Best%C3%A4lla%20och%20ladda%20ner/Foldrar/Dokument/kov_regl_lekplats_lekred_SV.pdf. [2013-08-18].

Kungälv kommun (2009). Lekplatser på allmän plats i Kungälv kommun - ett program för att uppnå en hög kvalitet på kommunens lekplatser. Tillgängligt: http://www.kungalv.se/upload/Bygga%20och%20bo/TrafikGataPark/Park/Lekplatser%20på%20allmän%20plats_broschyr.pdf [2013-08-05]

Landskrona Stad (2000). Översiktsplan 2000+. Tillgänglig: <http://www.landskrona.se/bo-bygga/Bo-i-Landskrona/Detaljplaner/Oeversiktsplan/Gaellande-oeversiktsplan.aspx>. [2013-08-18].

Lappset. (2013). <http://lappset.se/> [2013-08-18]

Linköpings kommun. (2003). Lekplatsplan för Linköpings kommun. Tillgängligt: <http://www.linkoping.se/Global/Kultur%20och%20fritid/Friluftsliv/Informationsmaterial/Lekplatsplan.pdf>. [2013-08-05]

Malmö Stad (2003). Grönplan för Malmö. Tillgänglig: <http://www.malmo.se/download/18.5d8108001222c393c008000101293/Grönplan+för+Malmö+2003.pdf>. [2013-08-18].

Malmö Stad. 2006. Lekplatsprogram för Malmö. Policy och åtgärdsprogram för stadens lekplatser. Tillgänglig: <http://www.malmo.se/download/18.227a7d3f10de5ceb376800012238/Lekwebb.pdf#search='lekweb'> [2013-08-18]

Malmö Stad (2010). Lekvärdesfaktor för förskolegårdar i Malmö – med syfte att nå en hög lekkvalitet. Tillgänglig: <http://www.spsm.se/PageFiles/5721/Lekvärdesfaktor%20för%20förskolegårdar%20i%20Malmö.pdf>. [2013-08-18].

Motala kommun (2010). Lekplatsplan. Tillgängligt: http://www.motala.se/Documents/Dokument/Invanare/Miljo_Trafik/Natur%20och%20parker/LEKPLATSPLAN.pdf [2013-08-18]

Nationalencyklopedin. Nätupplagan (www.ne.se). Tillgängligt [2013-08-18]. Sökord: infrastruktur och Barn

Råsmark, C., Hillberg, M, E., Ejdeholm, L.M. (2008). Det är dags att riva lekplatsen. UNT.se (2008-04-22). Tillgängligt: <http://www.unt.se/debatt/det-aumlr-dags-att-riva-lekplatsen-205403.aspx>. [2013-08-05]

Stockholms stad (2007). Barns tillgång till lekområden. Analyser av faktiskt gångavstånd från bostäder, förskolor och grundskolor i Stockholms stad. Tillgängligt: http://miljobarometern.stockholm.se/content/docs/gc/3/barn_lekomraden_webb_rev070716.pdf. [2013-08-18]

Ungdomsstyrelsen (2010). Ungdom och ungdomspolitik - ett svenskt perspektiv. Tillgänglig: <http://www2.ungdomsstyrelsen.se/butiksadmin/showDoc/ff80808127e2ac1901282afd60340018/Ungdom%20och%20ungdomspolitik%20ett%20svenskt%20perspektiv.pdf>. [2013-08-05]

Wikipedia (www.wikipedia.se). Tillgängligt: [2013-08-18]. Sökord: bebyggelse.

Figurförteckning

Fig.

1, 2, 3, 5, 8, 9, 13, 21, 22, 24, 31, 32, 33

Illustration: Stina Bodelius

4, 6, 7, 10, 11, 12, 14-20, 23, 25-30, 34-38, 49-63, 67

Illustration: Stina Bodelius, med underlag av kartmaterial
från Landskrona Stad

39-48

Foto: Landskrona Stad. Fotograf: Kent Wallin

64

Foto: Landzine.com

65, 66

Foto: Susanna Sonesson

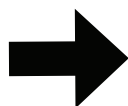
Bilaga 1: Värdering

LEKPLATSER	Bilvägar	Gång-/cykelvägar	Grönområde	Naturl. Element	Bostäder	Förskolor	Målpunkter	Totalt
Landskrona	0-1	0-1	0-1	0-2	0-2	0-1	0-2	0-10
Spättan, Matrosgatan	1	1	0	0	1	1	1	3
Öresundsparken	1	1	1	1	1	1	1	5
Gräshoppan, Fregatten	1	1	1	2	2	1	0	6
Västervångsparken	0	0	1	1	2	1	0	5
Norra Svaneholm	1	1	1	1	2	1	0	5
Spelmanen	1	1	1	2	2	1	0	6
Teaterparken	0	1	0	2	1	1	2	6
Kvarntorget/plorren	0	0	0	1	2	1	2	6
Wrangelska parken	0	1	0	1	2	1	1	5
Norrevärnsplan	0	0	0	1	2	1	0	4
Ugglan, duvstigen	1	1	0	2	1	1	0	4
Storleken/Pilångsparken	1	1	1	2	1	1	1	6
Nyväng	1	1	1	1	0	0	0	2
Fäladen, Spegelgatan	0	1	0	1	0	0	0	1
Fäladen, Sagogatan	1	1	1	2	0	0	0	3
Fäladen, Kalasgatan	1	1	1	1	0	0	0	2
Albanoparken/släggan	0	0	0	0	2	1	1	4
Timmermannen	1	1	0	1	2	1	1	5
Örja Villastad	0	0	0	1	0	0	0	1
St Olofs sjö	1	1	0	1	2	1	1	5
Östra förstaden	1	1	0	1	1	1	1	4
Kv Ejdern	1	0	0	0	1	0	0	1
Östervångsparken	0	1	0	1	1	1	2	5
Semesterbyn	1	1	1	1	0	0	2	4
Lill-Olas	1	1	1	2	0	0	2	5
På stranden	1	1	1	2	0	1	2	6
Cement	1	1	1	2	1	1	2	7
Kopparhögarnas koloniområde	1	1	1	0	0	0	1	2
Karlslundsparken	1	1	1	2	0	1	2	6
Granet	0	1	1	2	1	0	2	6
Larvi koloniområde	1	1	1	0	0	1	1	3
Halvmånen	1	1	1	0	0	0	2	3
Ny lekplats Citadellet	1	1	1	2	0	0	2	5
Ny lekplats Dammhagspark	1	1	0	1	2	1	1	5
Ny lekplats Nybergs kullar	1	1	1	2	1	1	1	6
Glumslöv								
Sundsbacken	1	1	0	0	2	0	0	2
Viktorshög	1	0	0	0	1	0	0	1
Hällstorps stora	1	0	0	1	2	0	0	3
Kyrklyckan	0	1	0	2	2	1	1	6
Annetorps storlekplats	1	1	1	1	2	1	0	5
Annetorps smålekplats F	1	1	0	0	2	1	0	3
Annetorps smålekplats E	1	0	0	0	2	1	0	3
Annetorps smålekplats D	1	1	0	0	1	1	0	2
Annetorps smålekplats C	1	0	0	0	1	0	0	1
Annetorps smålekplats B	1	0	0	0	1	1	0	2
Annetorps smålekplats A	1	0	0	0	1	0	0	1
Haga lekplats 2	1	0	1	1	1	0	0	3
Härslöv								
Härslövs lekplats/ Friluftsbadet	1	0	0	1	1	1	1	4
Vadensjö								
Gamla stationshuset	1	0	0	1	0	0	0	1
Asmundtorp								
Råga hörstad	1	0	0	0	0	0	0	0
Nissebovägen	1	1	0	1	1	0	0	2
Sunnan	1	1	0	0	1	1	0	2
Norra Möinge	1	1	0	1	1	0	0	2
Odalmannen	1	1	1	1	1	0	1	4
Rundan	0	0	0	0	1	1	1	3
Ny lekplats	1	0	1	2	2	1	0	6

LEKPLATSER	Bilvägar	Gång-/cykelvägar	Grönområde	Naturl. Element	Bostäder	Förskolor	Målpunkter	Totalt
Axeltofta								
Axeltofta koloniområde	0	0	0	0	0	0	1	1
Häljarp								
Kastanjevägen	1	0	0	2	2	1	0	5
Skogsvägen	1	0	1	2	1	0	0	4
Gräsvägen	1	0	1	0	1	1	0	3
Olofstorpsvägen	1	0	0	2	2	1	0	5
Lupinvägen södra	1	0	1	0	0	0	0	1
Lupinvägen stora	1	1	0	1	1	1	2	5
Saxtorp								
Saxtorp	1	0	1	2	1	0	0	4
Annelöv								
Kristinas väg	1	0	0	0	1	1	0	2
Örja Kyrkby								
Örja Kyrkby	0	0	0	0	1	0	0	1

Bilaga 2: Värderingsschema

Bilvägar	Gång-/ cykelvägar	Grönområde	Naturliga element	Bostäder	Förskolor	Andra målpunkter
genomfarts- trafik	ej gång-/ cykelväg	ej i anslutning till 5ha	inga lekmöjligheter	0-40% yta	ej inom 300m	inga målpunkter
ej genomfarts- trafik	gång-/ cykelväg	i anslutning till 5ha	vissa lekmöjligheter	40-70% yta	inom 300m	några målpunkter
			stora lekmöjligheter	70-100% yta		flera målpunkter

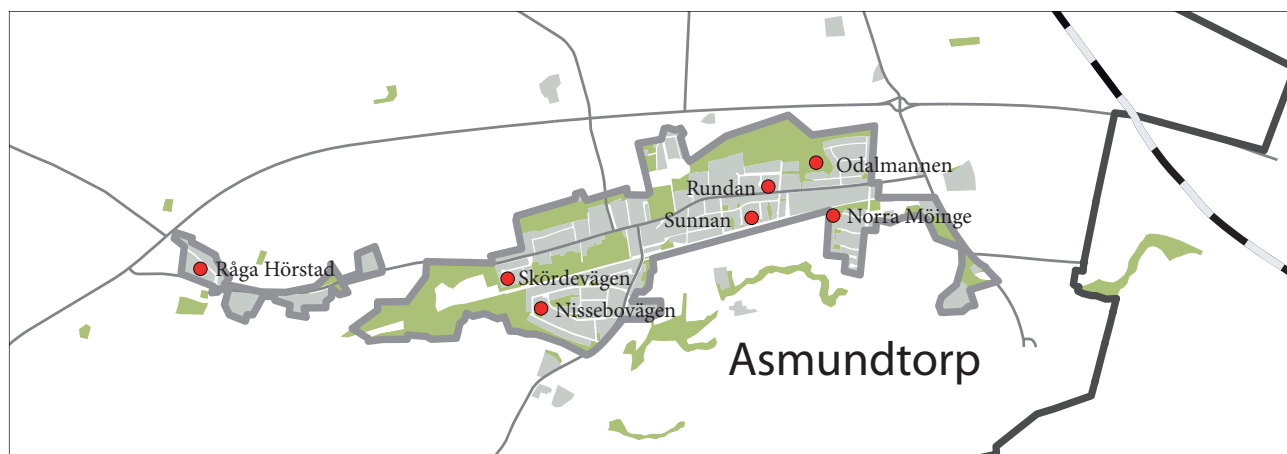
Bilvägar	Gång-/ cykelvägar	Grönområde	Naturliga element	Bostäder	Förskolor	Andra målpunkter
0	0	0	0	0	0	0
1	1	1	1	1	1	1
			2	2		2

Bilaga 3: Intervjufrågor

1. Hur länge har ni arbetat i kommunen?
2. Hur länge har ni arbetat med skötsel av lekplatser?
3. Hur ser arbetet ut? Vad ingår i era sysslor?
4. Hur har den allmänna utvecklingen de senaste __ åren sett ut vad gäller
 - Ekonomi
 - Antal lekplatser
 - Anpassning till säkerhets- och tillgänglighetsnormer
5. Får ni vara med och bestämma vilka lekplatser som ska läggas ner/rustas upp/byggas ny?
6. Hur bestäms vilka lekplatser som ska läggas ner/rustas upp/byggas ny?
7. Vilka lekplatser upplever ni används lite? Vad tror ni är anledningen till det?
8. Vilka lekplatser utmärker sig för att de används mycket? Vad tror ni är anledningen till det?
9. Vilka lekplatser tycker ni att man kan lägga ner? Varför?
10. Var behövs fler lekplatser? Var är behovet av lekplatser störst i Landskrona? Varför?
11. Vad tror ni är viktigast för att en lekplats ska användas?
12. Vad anser ni om förslaget?

Bilaga 4: Alla lekplatserna

Illustrationer: Stina Bodelius med underlag av kartmaterial från Landskrona stad.

